

สุราษฎร์ธานี

เมืองคนดีศรีแผ่นดิน

กระทรวงศึกษาธิการ

สุราษฏรธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ และช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๕

จำนวน ๕๐,๐๐๐ เล่ม

© สงวนลิขสิทธิ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-269-3072

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

นายณัฐพันธ์ กาญจนรินทร์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๔๕

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

กรมวิชาการ.

สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน-- กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, ๒๕๔๕
๑๘๐ หน้า

๑. สุราษฎร์ธานี -- ประวัติศาสตร์. ๒. สุราษฎร์ธานี -- ภูมิประเทศ
และการท่องเที่ยว. ๓. สุราษฎร์ธานี -- ความเป็นอยู่และประเพณี.

I. ชื่อเรื่อง.

959. 382

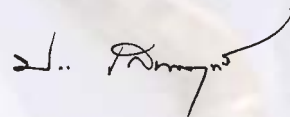
ISBN 974-269-3072

คำนำ

กรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญสองประการ ประการแรก เพื่อเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่สำคัญทางด้านการศึกษา ศาสนา สังคม การเกษตร การท่องเที่ยว และศิลปวัฒนธรรมของชาติ ประการที่สอง เพื่อเป็นหนังสือที่ระลึกสำหรับผู้ไปร่วมพิธีในงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานกรมวิชาการ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ณ วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในวันเสาร์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

การจัดทำหนังสือครั้งนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลในเชิงสารคดี เกี่ยวกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งคณะผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และหลักฐานต่างๆ ประกอบด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ สังคม การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนสาระน่ารู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้นำเสนอเรื่องและภาพสิ่งก่อสร้างอันทรงคุณค่าของวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เพื่อเยาวชนผู้อ่านได้ตระหนักถึงความสำคัญ ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่า ร่วมกันพัฒนาสร้างสรรค์ให้ก้าวหน้าสืบไป และเพื่อให้หนังสือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้เน้นภาพประกอบทั้งทางธรรมชาติและศิลปโบราณสถาน โบราณวัตถุของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไว้ด้วย

กรมวิชาการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการในท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะอำนวยประโยชน์แก่นักเรียนและผู้อ่านตามสมควร

(นายประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๕

๑

๑๑

ปกหน้า ภาพทิวทัศน์ที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา

๓๙

๖๓

ปกหลัง องค์พระเจดีย์พระบรมธาตุไชยา

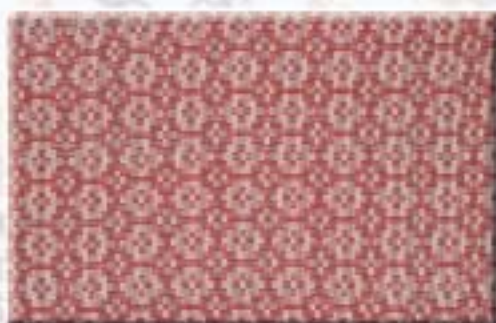
๘๗

สารบัญ

หน้า

เชื่อบสุราษฎร์ธานี

๑

๑๐๗

เมืองคนดีศรีแผ่นดิน

๑๑

รอยรำนินทรรักถิ่นประวัติศาสตร์

๓๙

ท่องธรรมชาติผุดผาดทั่วแคว้น

๖๓

๑๒๕

ดินแดนแห่งหอยใหญ่

๘๗

อามผ้าไหมไทยทุบเรียว

๑๐๗

เสียงสวณโมกข์โลกทุรกาส

๑๒๕

๑๔๓

นิราศพระธาตุไชยา

๑๔๓

พรรณนาบรรณานุกรม

๑๖๖

เขื่อนสุราษฎร์ธานี

มาเพราะรักที่นี่มีรอยเกาะ
มาเพราะรักเงาะอร่อยและหอยใหญ่
มาเพราะรักเมืองคนดีมีน้ำใจ
มาเมืองไข่อูสุราษฎร์ธานียินดีนัก
หวังความรักความผูกพันฉันพี่น้องพี่
หวังน้ำใจไมตรีเป็นศรีศักดิ์
หวังกุศลผลกรรมขึ้นน้ำซัก
หวังประจักษ์สรรพธรรมเต็มดั่งใจ

เมืองสุราษฎร์ธานี

สวัสดี สุราษฎร์ธานี เมืองคนดี พิสุทธิสดใส เนื้อเพลงที่ร้องในอดีตยังตราตรึงและติดใจมาจนถึงทุกวันนี้ สุราษฎร์ธานีเป็นดินแดนของคนดี มีมนต์เสน่ห์สำหรับผู้เดินทางมาเยือน เป็นจังหวัดที่มีมนต์ขลังเชิญชวนให้พี่น้องทั่วประเทศได้มาสัมผัส เพียงคำขวัญของจังหวัดที่ใช้คำสั้นๆ มีความหมายอ่านเพียงครั้งเดียว ก็สามารถจดจำได้นานเท่านาน หากจะเปรียบเทียบกับแล้วยากที่จะหาคำขวัญของจังหวัดใดใช้คำสั้น มีความหมาย จดจำง่าย เท่ากับจังหวัดสุราษฎร์ธานีคงหาได้ยาก ว่ากันว่ามีหลายจังหวัดที่ใช้คำขวัญเลียนแบบเมืองคนดี ก็ยังหาเสมอเหมือนมิได้

สุราษฎร์ธานีมีมนต์เสน่ห์เสมอ สำหรับผู้มาเยือนระยะทางจากกรุงเทพฯ สำหรับผู้ขับขีรถยนต์ออกจากกรุงเทพฯ ช่วงเช้า จุดหมายปลายทางล่วงหน้าได้ ขับรถอย่างสบายๆ ไม่รีบร้อนอะไรมากนัก ช่วงเย็นก็จะถึงจุดหมายปลายทางที่สุราษฎร์ธานี ไม่ว่าจะใช้เส้นทางสายพุทธมลานครปฐม-เพชรบุรีหรือเส้นทางสายธนบุรี-ปากท่อ ผ่านชุมพร จนถึงสามแยกหนองขรี ใช้เวลาเดินทางประมาณ ๑๐ ชั่วโมง ก็ถึงสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานีจึงเป็นจุดพักแรมจุดแรกของการเดินทางไกล เพื่อล่วงหน้าสำหรับนักเดินทางที่ชื่นชมกับเสียงถึงก็ช่างไม่ถึงก็ช่าง รถไฟด่วนพิเศษที่ออกจากกรุงเทพฯ ช่วงเย็นๆ ใช้เวลา ๑๓ ชั่วโมงกับระยะทาง ๖๕๐ กิโลเมตร

ชายหาดเฉวงที่เกาะสมุย

ก็ถึงสถานีรถไฟพุนพินในช่วงเช้าโดยสารรถประจำทางเข้าเมืองอีก ๑๓ กิโลเมตรก็จะถึงสุราษฎร์ธานี สำหรับชาวพุนพินในยามเช้าไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจ เมื่อเห็นแขกผู้มาเยือน โดยเฉพาะชาวต่างประเทศในช่วงเทศกาลของการท่องเที่ยว ฟ้าสวยทะเลงาม เป้าหมายของนักท่องเที่ยวคือ เกาะสมุย เกาะพะงัน ดินแดนสวรรค์ของคนรักท้องฟ้า ทะเลสีคราม อาบไออุ่นของแสงแดดในยามเช้า พุนพินจึงเป็นจุดแรกที่นักท่องเที่ยวที่นิยมเดินทางโดยรถไฟได้เหยียบย่างเข้าสู่สุราษฎร์ธานี สำหรับนักธุรกิจ นักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อย ก็ควรจะเดินทางโดยเครื่องบินของบริษัทการบินไทย จำกัด ซึ่งใช้เวลา ๑ ชั่วโมง จากกรุงเทพ-สุราษฎร์ธานี สำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัสเกาะสมุยอย่างสุดคุ้ม ก็มีเครื่องบินจากกรุงเทพฯ-เกาะสมุย เช่นเดียวกัน ของบริษัทบางกอกแอร์เวย์ สุราษฎร์ธานีจึงเป็นจังหวัดที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบายสำหรับผู้ที่จะไปเยือน

พระเจดีย์พระบรมธาตุไชยา

เด่นและเป็นศรีสง่าสำหรับชาวสุราษฎร์ธานีและเป็นที่ภาคภูมิใจของชาวสุราษฎร์ทุกคนก็คือ ตราประจำจังหวัดที่มีพระบรมธาตุไชยาเป็นปูชนียสถานที่สำคัญที่ประชาชนเคารพสักการะมาตั้งแต่สมัยศรีวิชัย ทางราชการจึงได้จัดเป็นภาพพระบรมธาตุไชยา พระบรมธาตุองค์นี้เป็นตราประจำจังหวัด ซึ่งนับว่าเป็นมรดกมิ่งขวัญสำหรับชาวสุราษฎร์ธานี และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

สำหรับ**ดอกบัวผุด** ดอกไม้มหัศจรรย์สำหรับผู้ที่ได้มาพบเห็น จะพบที่อุทยานแห่งชาติเขาสก และอุทยานแห่งชาติคลองพนมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลีบของดอกบัวผุดจะแข็งและใหญ่ ดอกมีสีน้ำตาลแดง เส้นผ่านศูนย์กลางราว ๕๐-๘๐ เซนติเมตร มิได้พบเห็นได้ง่ายเหมือนดอกไม้อื่นๆ และหาดูได้ยาก มีผู้พบเห็นไม่มากนัก ชาวสุราษฎร์ธานีจึงชื่นชมและยอมรับว่าดอกบัวผุดเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดของสุราษฎร์ธานี

ต้นไม้ประจำจังหวัดของชาวสุราษฎร์ธานีนั่นก็คือ ต้นเคี่ยม ต้นไม้สารพัดประโยชน์ตั้งแต่นำมาทำกระดานปูพื้นขานเรือ นเส้าเรือน เส้าสะพาน และสะพาน เพราะไม้เคี่ยมนั้น เนื้อไม้จะละเอียด เหนียว หนัก ทนสภาพเปียกๆ แห้งๆ ได้ดี นอกจากนี้แล้วถ้านำไม้เคี่ยมใส่ลงในกระบอกน้ำตาลโตนด ยังช่วยให้น้ำตาลไม่บูดหรือเน่าเร็ว ไม้เคี่ยมจะพบมากในอุทยานแห่งชาติใต้ร่มเย็นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำขวัญข้อความแรกของชาวสุราษฎร์ธานีก็คือ **เมืองร้อยเกาะ** สุราษฎร์ธานีมีสองอำเภอที่เป็นเกาะ ได้แก่ อำเภอเกาะสมุย และอำเภอเกาะพะงัน แต่รอบๆ เกาะสมุยและเกาะพะงันนั้น ยังมีเกาะแก่งอีกมากมาย นับได้เป็นร้อยเกาะ ที่ชาวสุราษฎร์ภาคภูมิใจไม่มีจังหวัดไหนจะมีเกาะมากเท่าสุราษฎร์ธานี แม้จังหวัดตราดยังมีเกาะเพียงครึ่งร้อยเท่านั้น เกาะเด่นๆ ของชาวสุราษฎร์ธานีที่ขึ้นชื่อลือชา เป็นเกาะสวรรค์ของนักท่องเที่ยวที่อยากมาสัมผัส ไปเที่ยวแล้วหลายครั้งยังอยากกลับมาเที่ยวอีกเห็นจะเป็นเกาะสมุย เพชรเม็ดงามของทะเลไทย เกาะพะงัน และเกาะเต่า

หมู่เกาะอ่างทอง

เงาะโรงเรียนบ้านนาสาร

สำหรับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง ที่เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลนั้น มีเกาะต่างๆ ประมาณ ๔๒ เกาะ เช่น เกาะนก เกาะลัม เกาะวัวตาหลับ เกาะสามเส้า เกาะคา เกาะหินดับ ฯลฯ บริเวณหมู่เกาะเหล่านี้จะมีหาดทรายขาวสะอาดเชิญชวนนักท่องเที่ยวไปสัมผัสและลงเล่นน้ำ เป็นแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว สมกับคำร่ำลือว่าเมืองสุราษฎร์คือเมืองร้อยเกาะอย่างแท้จริง

เงาะอร่อย ร่ำลือกันมานานกว่าเงาะลูกกลมผิวแดงบางสวย ปลายขนเงาะยังมีสีเขียวอยู่ ไม่มีเงาะที่ไหนอร่อยเกินเงาะอำเภอบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี นั่งรถไฟผ่านนาสารช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายนของทุกปี จะได้ลิ้มรสเงาะหวานกรอบของชาวนาสาร ซึ่งถือว่าเป็นเงาะโรงเรียนแห่งแรกของประเทศที่ถือกำเนิดขึ้นที่อำเภอนี้

ประวัติของเงาะโรงเรียนเป็นเรื่องเล่าต่อกันมาราวปี พ.ศ. ๒๔๖๙ นายเค. วงศ์ ชาวจีน สัญชาติมาเลเซีย เข้ามาทำกิจการเหมืองแร่ดีบุกที่หมู่บ้านเหมืองเกาะ ตำบลนาสาร อำเภอบ้านนาสาร และได้นำเมล็ดเงาะจากปีนังมาเพาะปลูกข้างบ้านพัก มีเงาะต้นหนึ่งตามหลักของพันธุกรรมเป็นเงาะที่กลายพันธุ์ในทางที่ดี ผลค่อนข้างกลม เนื้อหนา รสหวานกรอบและเมล็ดล่อน ต่อมาเหมืองปิดตัวลง ทางราชการจึงปรับปรุงบริเวณนี้เป็น

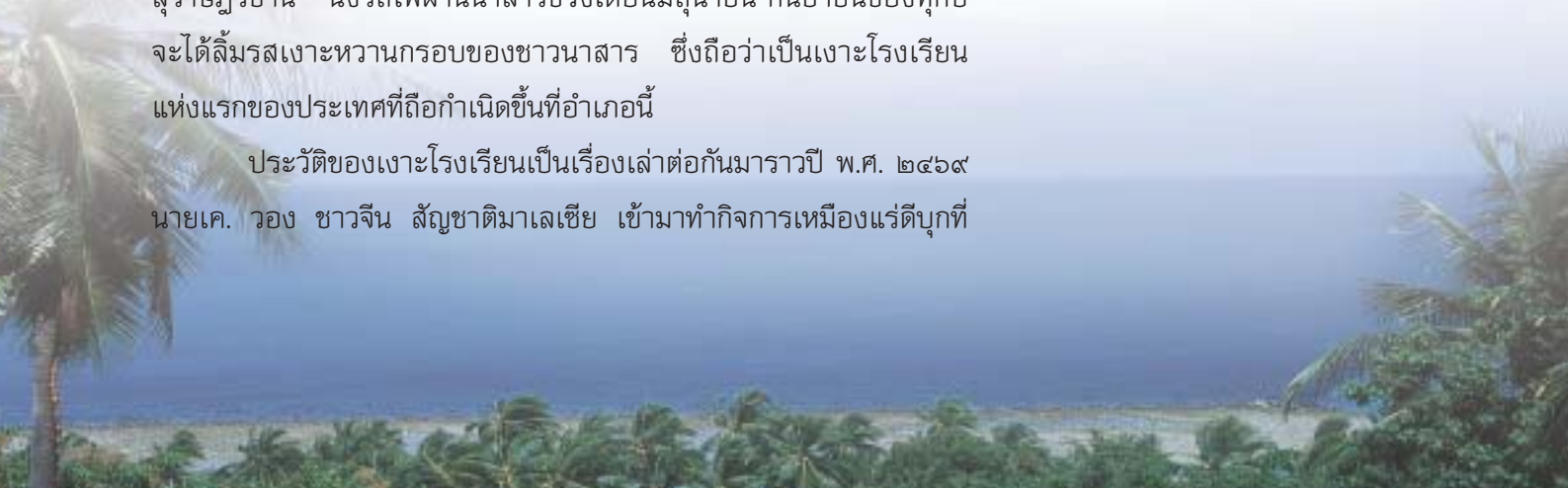
สำหรับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง ที่เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลนั้น มีเกาะต่างๆ ประมาณ ๔๒ เกาะ เช่น เกาะนก เกาะส้ม เกาะวัวตาหลับ เกาะสามเส้า เกาะคา เกาะหินดับ ฯลฯ บริเวณหมู่เกาะเหล่านี้จะมีหาดทรายขาวสะอาดเชิญชวนนักท่องเที่ยวไปสัมผัสและลงเล่นน้ำ เป็นแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว สมกับคำร่ำลือว่าเมืองสุราษฎร์คือเมืองร้อยเกาะอย่างแท้จริง

เงาะอร่อย ร่ำลือกันมานานักหนาว่าเงาะลูกกลมผิวแดงบางสวย ปลายขนเงาะยังมีสีเขียวอยู่ ไม่มีเงาะที่ไหนอร่อยเกินเงาะอำเภอบ้านนาสาร สุราษฎร์ธานี นั่งรถไฟผ่านนาสารช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายนของทุกปี จะได้ลิ้มรสเงาะหวานกรอบของชาวนาสาร ซึ่งถือว่าเป็นเงาะโรงเรียนแห่งแรกของประเทศที่ถือกำเนิดขึ้นที่อำเภอนี้

ประวัติของเงาะโรงเรียนเป็นเรื่องเล่าต่อกันมาราวปี พ.ศ. ๒๔๖๙ นายเค. วอง ชาวจีน สัญชาติมาเลเซีย เข้ามาทำการเหมืองแร่ดีบุกที่

หอยนางรมตัวใหญ่ของสุราษฎร์ธานี

ไข่เค็มไชยา

พิธีฌาปนกิจท่านพุทธทาส บนโบสถ์เขาพุทธทอง

หมู่บ้านเหมืองเกาะ ตำบลนาสาร อำเภอบ้านนาสาร และได้นำเมล็ดเงาะจากปิ้งมาเพาะปลูกข้างบ้านพัก มีเงาะต้นหนึ่งตามหลักของพันธุ์กรรมเป็นเงาะที่กลายพันธุ์ในทางที่ดี ผลค่อนข้างกลม เนื้อหนา รสหวานกรอบและเมล็ดล่อน ต่อมาเหมืองปิดตัวลง ทางราชการจึงปรับปรุงบริเวณนี้เป็นสถานศึกษา สร้างอาคารเรียน โรงเรียนนาสาร ซึ่งย้ายมาจากวัดนาสาร ต่อมาผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเงาะต้นนี้มีคุณสมบัติเป็นเงาะพันธุ์ดีจึงเผยแพร่ให้ชาวบ้านตอนไปปลูก เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั่วไป จนชาวบ้านเรียกกันติดปากว่าเงาะโรงเรียน ทุกวันนี้เงาะโรงเรียนขยายพันธุ์ไปทั่วประเทศโดยเฉพาะฝั่งตะวันออกของประเทศไทยแถบจันทบุรี ระยอง ปราจีนบุรี นิยมปลูกเงาะโรงเรียนกันมาก สำหรับชาวสุราษฎร์ธานีนอกจากจะปลูกที่อำเภอบ้านนาสารกันมากแล้ว ยังขยายไปปลูกในอำเภอพุนพิน อำเภอเวียงสระ และอำเภอกาญจนดิษฐ์ นำรายได้เข้าสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานีอีกทางหนึ่งด้วย

หอยใหญ่ ว่ากันว่าหอยนางรมคุณภาพดี ตัวใหญ่ เนื้อสีขาว รสหวานนุ่ม สามารถรับประทานสดได้ ไม่มีที่ใดในประเทศไทยที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมตัวใหญ่เนื้อเยอะ เท่ากับชาวสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ และอำเภอไชยา มีหลายครั้งที่พบหอยนางรมตัวใหญ่เท่าหอยสุราษฎร์ธานีแต่เมื่อผ่าดูเนื้อแล้วจะมีลักษณะเนื้อน้อยไม่สมกับเปลือกที่ใหญ่ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหอยที่มาจากฝั่งทะเลอันดามัน ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมมีสภาพน้ำทั่วไปเป็นน้ำกร่อย มีแม่น้ำตาปี เส้นเลือดใหญ่ที่พัดพาอาหารของสัตว์น้ำกร่อยบางชนิดลงสู่ทะเลที่อ่าวบ้านดอน ทำให้ท้องทะเลแถบนี้มีอาหารอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำหลากหลายชนิดโดยเฉพาะหอยนางรม จนเป็นที่รำลึกกันว่ามาสุราษฎร์ธานีไม่ได้กินหอยนางรมบางคนถือว่ามาไม่ถึงจังหวัดสุราษฎร์ธานีทีเดียว เพราะขาดการสัมผัสรสชาติของหอยนางรมสดๆ ที่บ้านดอน จึงขอเชิญชวนผู้มาเยือนสุราษฎร์ธานีได้ลองลิ้มชิมรสหอยนางรมขนาดใหญ่ได้ที่นี้

ไข่แดง ไข่เค็มไชยาของฝากจากสุราษฎร์ธานี สำหรับผู้เดินทางมาเยี่ยมเยือนสุราษฎร์ธานี ของฝากจากสุราษฎร์ธานีที่ขึ้นชื่อลือชา เห็นจะเป็นไข่เค็มไชยาที่ทั้งผู้รับและผู้ให้ต่างมีความพอใจซึ่งกันและกัน ไข่เค็มของอำเภอไชยามีชื่อเสียงมานานแล้ว กล่าวว่าไข่เค็มไชยาเป็นไข่เค็มที่อร่อยที่สุดในประเทศไทย จุดเด่นของไข่เค็มไชยาอยู่ที่ไข่แดง เพราะมีสีแดงจัดน่ารับประทาน โดยเฉพาะไข่เค็มที่นำไปทอดเป็นไข่ดาว นับว่าเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ทำรายได้ให้กับชาวไชยาเป็นเงินจำนวนไม่น้อย คงต้องยอมรับว่าผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของชาวไชยาต้องยอมยกให้ไข่เค็มไชยาจริงๆ

แหล่งธรรมะ พอเอ่ยถึงสวนโมกข์หลายคนก็นึกถึงท่านพุทธทาส

ทุมเกาะรวมร่วมร้อย
ทุมแห่งใจจำนรรจ์
ครั้นครั้นคืบสิ้นโรมรัน
เกาะเกี่ยวกันก็กก้อง
เป็นพวงเป็นพุ่มไม้
รสขำงเลิศจเลอจน
เงาะอ้อยดลิมตน
เผยแพรไปจนสิ้น
กำเนิตเกิดแต่ได้
แฝงที่ทรวดทรงสุด
ชวนขอบขึ้นของมนุษย์
ดูขำงอาภัพแท้
สีกาวขาวผ่องแผ้ว
เพียงผ่าพาเปลือกกอก
แดงฉานดั่งชาดพอก
ครองหนึ่งในรอยยิ้ม
สถานรอยธรรมรำฟ้า
เรืองรุ่งศรีวิชัย
พุทธทาสท่านเกรียงไกร
เดินต่อไปภายหน้า

เรียงกัน
รำร้อง
ริมฝั่ง
ภูให้ใจครวญ
ชิมผล
น้ำสิ้น
ลิ้มต่อ
ถิ่นรั้วโรงเรียน
สมุทรร เตียวกัน
ใหญ่แท้
ทัณฑ์ทั่ว
แก่ผู้หวังผล
ผืนนอก
เพื่อลิ้ม
ฟองไข่
อ้อมล้ำจำนาน
เมื่องไทย
ร่มเกล้า
ใจผ่อง
แจ่มจำทางธรรมฯ

เมืองคนดีศรีแผ่นดิน

เมืองที่เคยเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมแบบศรีวิชัยที่ตั้งอยู่บริเวณคาบสมุทรมลายู เมืองที่เป็นศูนย์การคมนาคมมีอำนาจควบคุมเส้นทางเดินเรือ การขนส่งสินค้าและการค้าขายทางทะเล เมืองโบราณที่เป็นศูนย์กลางในการศึกษาและเผยแผ่พุทธศาสนาหลักธรรมมหายาน เมืองที่กล่าวขานกันนี้ มีหลักฐานปรากฏให้เห็นร่องรอยที่เมืองไชยา เมืองเวียงสระ เมืองพุนพิน เมืองท่าทองและเมืองศรีรัฐ ซึ่งปัจจุบันเมืองเหล่านี้รวมกันเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีคำขวัญประจำจังหวัดว่า เมืองร้อยเกาะ เงาะอร่อย หอยใหญ่ ไข่แดง แหล่งธรรมะ

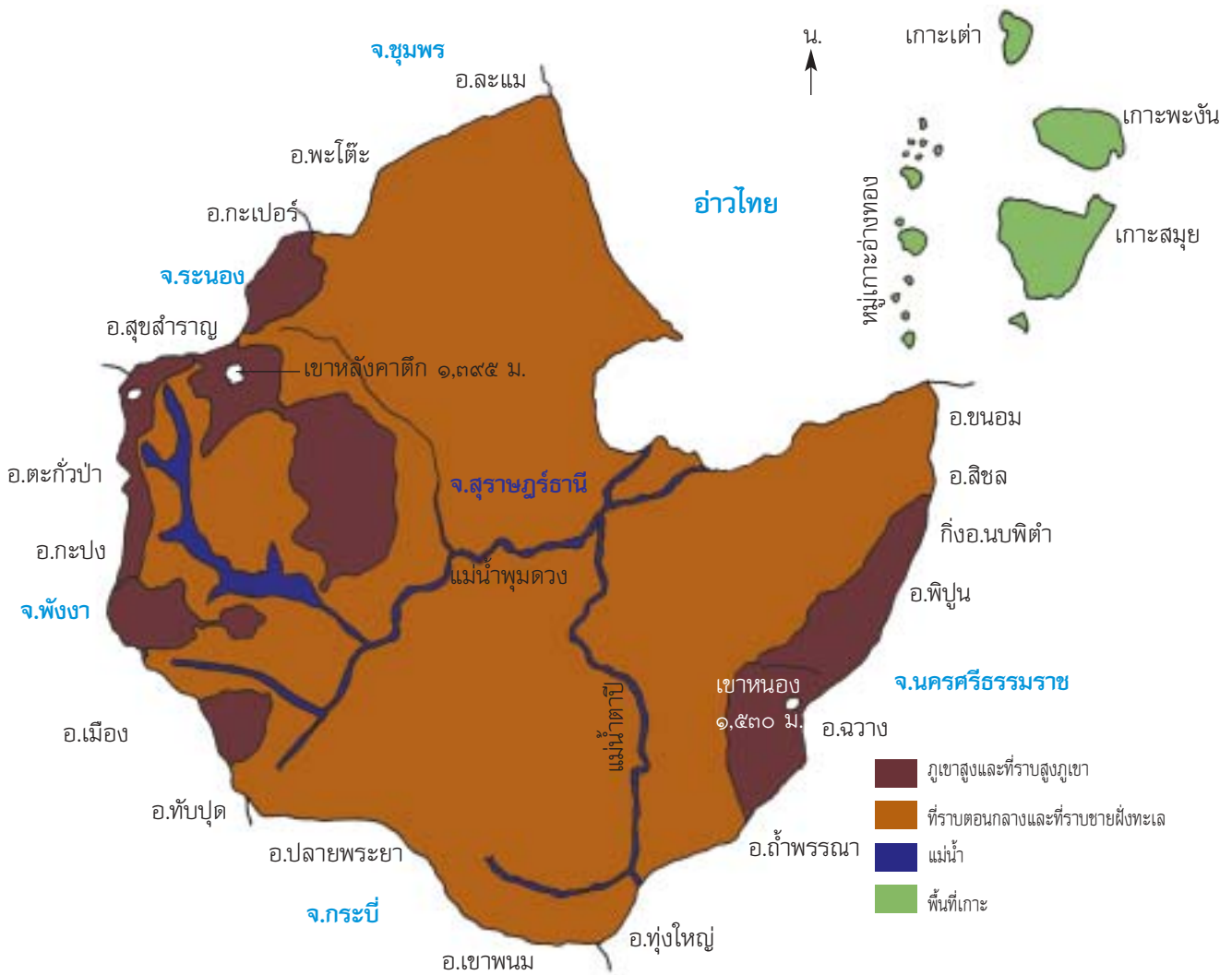
สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดินนี้ ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๘ องศา ๑๕ ลิปดา ถึง ๙ องศา ๕๐ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๙๘ องศา ๓๐ ลิปดา ถึง ๑๐๐ องศา ๑๕ ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ ๑๒,๘๙๑.๔๖ ตารางกิโลเมตร ขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๖ ของประเทศและมีขนาดใหญ่ที่สุดใน ๑๔ จังหวัดภาคใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชุมพร และอำเภอไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย และจังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดกระบี่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดระนอง และจังหวัดพังงา

แผนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงลักษณะภูมิประเทศ แม่น้ำและอาณาเขตติดต่อ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย ภูเขาสูงสลับเนินเขา ที่ราบลุ่ม และเกาะน้อยใหญ่หลายร้อยเกาะ สามารถจัดแบ่งเป็นบริเวณได้ ดังนี้

๑. บริเวณภูเขาสูงทางทิศตะวันตก พื้นที่บริเวณนี้เป็นภูเขาสูงมีทิวเขาภูเก็ดซึ่งเป็นเขาหินปูนเรียงรายสลับซับซ้อนตามแนวเหนือใต้ ทิวเขาภูเก็ดนี้เป็นทิวเขาในภาคใต้ทอดตัวยาวตั้งแต่เขาหินลุจังหวัดชุมพร ผ่านลงมาทางจังหวัดระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ และนครศรีธรรมราช มีความยาวประมาณ ๕๑๗ กิโลเมตร มีเขาหลังคาตึก สูงประมาณ ๑,๓๙๕ เมตร ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดระนอง กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเขาแดนสูงประมาณ ๑,๓๐๕ เมตร ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดกระบี่ กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บริเวณที่ราบตอนกลางของสุราษฎร์ธานี ซึ่งเหมาะแก่การเกษตรกรรม

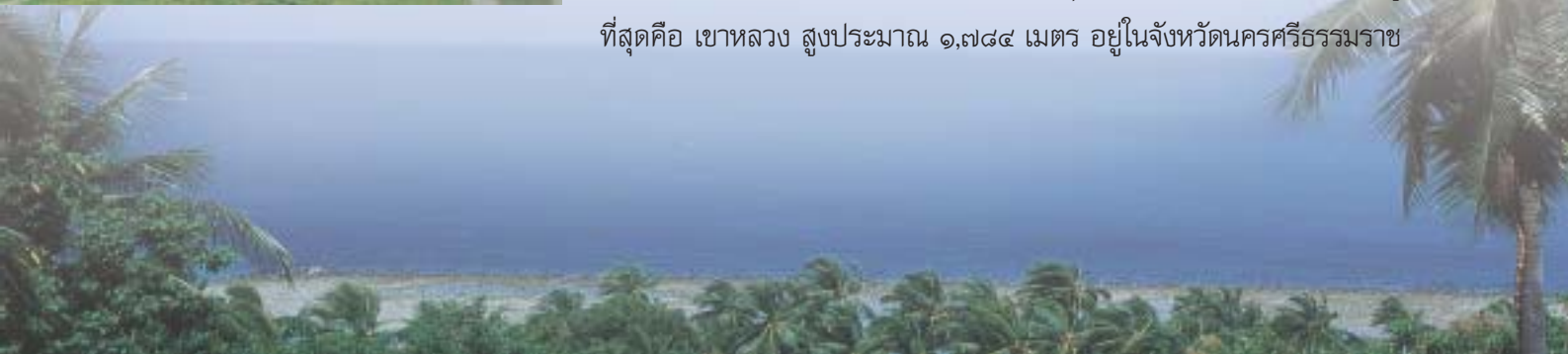

ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงเรียงรายสลับซับซ้อนทางทิศตะวันตกของสุราษฎร์ธานี

ส่วนหนึ่งของทิวเขาภูเก็ตนี้ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอท่าชนะ อำเภอไชยา อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอพุนพิน อำเภอเคียนซา อำเภอพระแสง และอำเภอยะบوري จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ดังนั้นพื้นที่ทางด้านตะวันตกของสุราษฎร์ธานีจึงมีเขาสูงแล้วค่อยลาดเทลงไปทางทิศตะวันออกหรือชายฝั่งทะเลอ่าวไทย

๒. บริเวณที่ราบสูงภูเขาทางทิศตะวันออก บริเวณนี้มีทิวเขานครศรีธรรมราชทอดตัวยาวเป็นเสมือนเส้นแบ่งแดนระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราช กับจังหวัดสุราษฎร์ธานีในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์และอำเภอบ้านนาสาร ทิวเขานครศรีธรรมราชนี้มีความยาวประมาณ ๓๑๙ กิโลเมตร เริ่มตั้งแต่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีเข้าไปนครศรีธรรมราช ผ่านลงไปจังหวัดตรัง พัทลุง สงขลา และสตูล ทิวเขานี้มีเขาหนอง สูงประมาณ ๑,๕๓๐ เมตร ตั้งอยู่ระหว่างรอยต่ออำเภอกาญจนดิษฐ์กับอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และมียอดเขาที่สูงที่สุดคือ เขาหลวง สูงประมาณ ๑,๗๘๔ เมตร อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

แม่น้ำตาปี มีขนาดใหญ่และยาวที่สุดในภาคใต้

๓. บริเวณที่ราบตอนกลางและที่ราบชายฝั่งทะเล พื้นที่นี้มีประมาณ ๔๐ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งเป็นที่ราบอยู่ตอนกลางของ สุราษฎร์ธานีอยู่ระหว่างทิวเขาภูเก็ต กับฝั่งทะเลอ่าวไทย ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอพุนพิน อำเภอเมือง อำเภอบ้านนาเดิม และยังคงคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอท่าชนะ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอดอนสัก และอำเภอกาญจนดิษฐ์

บริเวณที่ราบตอนกลางของสุราษฎร์ธานีนี้ ยังมีแม่น้ำที่สำคัญๆ หลายสายไหลผ่าน คือ แม่น้ำตาปี แม่น้ำพุมดวง และแม่น้ำท่าทอง

แม่น้ำตาปี มีต้นกำเนิดจากเขาหลวงในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลขึ้นไปทางเหนือเข้าสู่อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านอำเภอเวียงสระ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอเคียนซา และวกไปบรรจบกับแม่น้ำพุมดวงหรือแม่น้ำคีรีรัฐ ที่อำเภอพุนพิน ผ่านอำเภอเมือง แล้วไหลลงสู่ทะเลอ่าวไทยที่อ่าวบ้านดอน แม่น้ำตาปีเป็นแม่น้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคใต้และมีความยาวประมาณ ๒๓๒ กิโลเมตร

แม่น้ำพุมดวง มีต้นกำเนิดจากเขาสกในทิวเขาภูเก็ตที่กั้นระหว่างจังหวัดพังงากับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไหลผ่านอำเภอนม อำเภอบ้านตาขุน ซึ่งมีคลอง ๔ คลอง คือ คลองสก คลองแสง คลองยัน และคลองพนม ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำพุมดวง แล้วไหลผ่านอำเภอบ้านตาขุนไปอำเภอคีรีรัฐนิคม เข้าสู่อำเภอพุนพินไหลรวมกับแม่น้ำตาปีที่บริเวณตำบลท่าข้าม แม่น้ำนี้มีความยาวประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร

สะพานพระจุลจอมเกล้าที่อยู่ข้ามมือเป็นสะพานเก่าที่สร้างขึ้นใช้ข้ามแม่น้ำตาปี ปัจจุบันนี้มีสะพานใหม่ที่อยู่ทางขวามือใช้แทนของเก่า

แม่น้ำพุมดวง

หมู่เกาะอ่างทอง

แม่น้ำท่าทอง หรือแม่น้ำท่าทองอุแท ต้นน้ำกำเนิดจากเขาเหมืองเกิด ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ ไหลผ่านตำบลท่าอุแท ตำบลชัยคราม แล้วไหลไปลงอ่าวบ้านดอน ที่ตำบลท่าทองใหม่

นอกจากนี้ที่สุราษฎร์ธานียังมีลำน้ำสายสั้นๆ เช่น คลองมะขามเตี้ย คลองขวาง คลองฉนาก คลองกะแตะ คลองพุนพิน คลองสก คลองยัน คลองแสง คลองไชยา และคลองพุมเรียง ฯลฯ ลำคลองเหล่านี้ ช่วยให้เกษตรกร และประชากรในท้องถิ่นต่างๆ ของสุราษฎร์ธานี มีน้ำใช้ในการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค อย่างเพียงพอตลอดทั้งปี

๔. บริเวณพื้นที่เกาะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเกาะใหญ่น้อยหลายร้อยเกาะ พื้นที่เกาะทั่วไปบริเวณตอนกลางจะเป็นภูเขาอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ถัดมาเป็นบริเวณชายฝั่งทะเล รอบๆ เกาะจะเป็นพื้นที่ราบ เกาะที่สำคัญของสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า หมู่เกาะอ่างทอง

แม่น้ำท่าทอง

ภูมิอากาศ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นแบบร้อนชื้น มีฝนตกตลอดทั้งปี เฉลี่ยฝนตกปีละ ๑๔๗ วัน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - เดือนมกราคม ซึ่งฝนจะตกชุกมากในเดือนสิงหาคมของทุกปี ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายน และพฤษภาคม สำหรับฤดูหนาวของสุราษฎร์ธานี แทบจะไม่มีปรากฏให้ได้สัมผัสกัน

ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และมีประโยชน์ต่อมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติมีทั้งที่ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ฯลฯ ที่ใช้แล้วนำมาใช้อีกได้หรือเพิ่มจำนวนขึ้นมาทดแทนใหม่ได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์น้ำ สัตว์ป่า ฯลฯ และที่ใช้แล้วไม่หมดแต่เปลี่ยนแปลงสภาพไป เช่น ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ ความกว้างใหญ่ของพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีทำให้จังหวัดนี้มีทรัพยากรธรรมชาติทั้ง ๓ แบบ ที่กล่าวมาข้างต้น หากแต่ชาวสุราษฎร์ธานีจะเลือกนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าแค่ไหน เพียงไร

แร่ธาตุ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป การใช้ทรัพยากรแร่ธาตุจึงต้องใช้อย่างระมัดระวังที่สุด แร่ธาตุที่พบมากในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น ยิปซัม แร่ไรต์ โดโลไมต์ วุลแฟรม ฟลูออไรต์ ดินขาว บอลล์เคลย์ หินปูน ลิกไนต์ และดีบุก ฯลฯ

ยิปซัม แร่ยิปซัมพบครั้งแรกที่อำเภอเวียงสระ บริเวณเหมืองดีบุกจากการเปิดหน้าดินเพื่อขุดค้นหาแร่ดีบุก แล้วพบคานของชั้นแร่ยิปซัมรองรับอยู่ชั้นล่าง ต่อมาพบแร่ยิปซัมที่อำเภอดอนสักซึ่งเป็นแนวเดียวกันต่อเนื่องไปยังอำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสาร และอำเภอเวียงสระ ปริมาณแร่สำรองทั้งหมด ๔๖.๗๔ ล้านตัน แร่ยิปซัม มีประโยชน์ใช้ผลิตปูนปลาสเตอร์ ใช้ควบคุมการตกตะกอนของปูนซีเมนต์ ทำแผ่นยิปซัมบอร์ด

แร่ไรต์ แร่ไรต์มีสูตรทางเคมี $BaSO_4$ มีความแข็ง ๓ มีน้ำหนักมาก ความถ่วงจำเพาะ ๔.๒-๔.๕ ไม่ทำปฏิกิริยากับสารละลายใดๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เมื่อเอาแร่ไรต์ไปบดให้เป็นผงละเอียด ผสมกับสารเบนโทไนต์และน้ำในอัตราส่วนที่พอเหมาะจะได้โคลนเหลวสีขาวมีน้ำหนักมาก เอาไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมการขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แร่ไรต์พบมากที่อำเภอกาญจนดิษฐ์

ท่าเรือขนถ่ายแร่เพื่อส่งไปยังต่างประเทศ

แร่ยิปซัม

บอลล์เคลย์ (Ball Clay) หรือดินเหนียว ที่มีเคโอลิไนต์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญและมีปริมาณของซิลิคอนออกไซด์มาก มีความเหนียวสูงสามารถนำมาผสมกับดินขาวใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพดี คงตัวไม่บิดเบี้ยว เมื่อเผาในอุณหภูมิสูงถึง ๑,๒๐๐ องศาเซลเซียส แร่บอลล์เคลย์นี้พบมากในอำเภอดอนสัก สำหรับถ่านหินลิกไนต์พบมากที่อำเภอเคียนซา และอำเภอชัยบุรี ส่วนแร่ดีบุกดินขาว พบมากที่อำเภอบ้านนาสาร แร่ؤلแฟรมพบมากที่อำเภอเกาะสมุย

ในอดีตที่ผ่านมาสุราษฎร์ธานีเคยรุ่งเรืองจากการทำเหมืองแร่ดีบุก ที่ทำรายได้มหาศาลให้จังหวัด ปัจจุบันการค้าดีบุกลดน้อยถอยลงตามภาวะเศรษฐกิจโลก การทำเหมืองแร่ดีบุกจึงเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่ง แต่จะมีเหมืองแร่ยิปซัม แปรไต ฟลูออไรด์ บอลล์เคลย์ เพิ่มขึ้นมาทดแทน ในปี ๒๕๔๓ สุราษฎร์ธานีมีเหมืองแร่ทั้งหมด ๓๙ เหมือง สามารถเก็บค่าภาคหลวงเหมืองแร่ได้ ๗๒ ล้านบาท

ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติของสุราษฎร์ธานี

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นตัวควบคุมปริมาณการไหลของน้ำ ป้องกันการพังทลายของดิน เป็นตัวการสำคัญในการสร้างวัฏจักรคาร์บอน ไนโตรเจน และออกซิเจน เป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ป่าไม้ตามธรรมชาติควรค่าแก่การอนุรักษ์ ประมาณ ๖ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๗ ของพื้นที่จังหวัด แต่ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าที่คงสภาพป่าเหลืออยู่ประมาณ ๑.๗ ล้านไร่ ของพื้นที่ป่าไม้ที่ประกาศทั้งหมดในจังหวัด การกำหนดแบ่งพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น ๕ ประเภท ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๐ ดังนี้คือ

ไอหมอกที่พบเห็นในยามเช้าที่อุทยานแห่งชาติเขาสก

ป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติคลองพนม

๑. ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี มีจำนวน ๘ ป่า กระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่างๆ รวมเนื้อที่ ประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ ไร่ ได้แก่

- ป่าเตรียมการสงวนหมายเลข ๙๒ ในพื้นที่กิ่งอำเภอวิภาวดี อำเภอท่าฉาง และอำเภอบ้านตาขุน

- ป่าบ้านหมาก - ปากพัง และป่าไสท่อน - คลองโขง ในพื้นที่อำเภอชัยบุรี

- ป่าบางเบา - คลองเขียด และป่าเขาแดงราม - เขารากู ในพื้นที่อำเภอคีรีรัฐนิคม

- ป่าชัยคราม - วัดประดู่ ในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์

- ป่าย่านยาว ป่าเขาวง และป่ากระชุม ครอบคลุมพื้นที่ ๒ อำเภอ คือ อำเภอบ้านตาขุน และอำเภอคีรีรัฐนิคม

๒. ป่าสงวนแห่งชาติ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด ๒๓ ป่า เนื้อที่ประมาณ ๒ ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๑๘ อำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ยกเว้นกิ่งอำเภอวิภาวดีที่ไม่มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

๓. อุทยานแห่งชาติ สุราษฎร์ธานีมีอุทยานแห่งชาติ ๖ แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเขาสก อุทยานแห่งชาติใต้ร่มเย็น อุทยานแห่งชาติแก่งกรุง อุทยานแห่งชาติคลองพนม อุทยานแห่งชาติธารเสด็จ และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง

อ่างเก็บน้ำหลังเขื่อนรัชชประภา เขื่อนนี้เป็นเขื่อนหินทิ้งแกนดินเหนียว เดิมมีชื่อว่าเขื่อนเชี่ยวหลาน

อุทยานแห่งชาติคลองพนม มีพื้นที่ประมาณ ๒๙๕,๐๐๐ ไร่ อยู่ในอำเภอพนม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพูลเถื่อน ตำบลคลองศก ตำบลพนมสภาพทั่วไปเป็นภูเขาหินปูนปกคลุมด้วยพรรณไม้ป่าดงดิบเฉพาะถิ่น เช่น ตะเคียนชันตาแมว ต้นยวนเหล สัตว์ป่าที่พบ เช่น ช้างป่า เสือโคร่ง สมเสร็จ กระตัง นกกวก นกเงือก ฯลฯ

อุทยานแห่งชาติเขาสก เป็นส่วนหนึ่งของป่าดิบชื้น ผืนใหญ่ที่สุดในภาคใต้ มีเนื้อที่ประมาณ ๗๓๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔๖๐,๐๐๐ ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ ๓ อำเภอ คือ อำเภอกีร์รัฐนิคม อำเภอพนม และอำเภอบ้านตาขุน ป่านี้อุดมไปด้วยพรรณไม้ที่หลากหลาย มีการกระจายพันธุ์มาจากภาคเหนือ และภาคใต้หรือที่เรียกว่าเขตอินโด-มาลายา ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสกนี้มีพรรณไม้ที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ที่สำคัญ คือ บัวผุด ปาล์มหลังขาว หมากพระราหู กระพ้อสีสิบ เฟินเขากวาง ฯลฯ มีเขื่อนรัชชประภา ที่ตั้งอยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาสกนี้ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด เช่น ช้าง กระตัง วัวแดง เสี่ยงผา เก้ง ค่าง ชะนี ลิงลม นาก ไก่ป่า ฯลฯ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๑ เส้นทางไปอุทยานแห่งชาติเขาสก และเขื่อนรัชชประภา

ดอกบัวผุดซึ่งบานเต็มที่

ดอกบัวผุดที่ยังไม่บานเกาะอาศัย
บนเถาวัลย์ย่านไก่อัดม

ดอกบัวผุด เป็นพืชที่หายากมีแนวโน้มว่าใกล้จะสูญพันธุ์ สามารถหาพบได้ในอุทยานแห่งชาติเขาสก อุทยานแห่งชาติเขานม จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Rafflesia Kerrii* (รafflesiaคารรีโอ) บัวผุดมีดอกสีน้ำตาลแดง กลีบดอกใหญ่แข็งมี ๕ กลีบ หนาประมาณ ๐.๓๕ ซม. เมื่อบานดอกมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕๐-๘๐ ซม. กลิ่นคล้ายเนื้อเน่า ทั้งนี้เพื่อช่วยล่อแมลงให้มาผสมเกสร

บัวผุด จัดเป็นพืชเบียน (Parasitic Plant) คือพืชที่ต้องอาศัยพืชอื่นๆ ดำรงชีวิตอยู่ พืชที่บัวผุดอาศัยเกาะกินคือไม้เถาวัลย์ย่านไก่อัดม การที่บัวผุดเกาะอาศัยพืชย่านไก่อัดมเป็นแหล่งอาหาร ดำรงชีวิต สร้างความเจริญเติบโต ดังนั้นบัวผุดจึงไม่มีใบ ไม่มีคลอโรฟิลล์ สำหรับใช้สังเคราะห์แสง ไม่มีรากที่ต้องดูดน้ำ ไม่มีลำต้นปรากฏให้เห็น ส่วนลำต้นของบัวผุด ลดรูปเป็นเพียงกลุ่มเส้นใยคล้ายเส้นใยของรา แล้วแทงเข้าไปในลำต้นของเถาวัลย์ย่านไก่อัดม ต่อเชื่อมกับเนื้อเยื่อที่ท่อลำเลียงอาหารของเถาวัลย์ย่านไก่อัดม แล้วดูดน้ำและอาหารไปเลี้ยงดอก ชาวบ้านเชื่อกันว่า นำบัวผุดดอกตูมไปต้มน้ำดื่ม มีสรรพคุณช่วยบำรุงครรภ์ ช่วยสตรีมีครรภ์คลอดง่าย ใช้หลังคลอดช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็ว ดอกบัวผุดได้รับการยอมรับจากชาวสุราษฎร์ให้เป็นดอกไม้ประจำจังหวัด

อุทยานแห่งชาติไทร้มเย็น ชื่อของอุทยานแห่งชาตินี้ได้มาหลังจากการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ภายใต้ยุทธการไทร้มเย็น ครอบคลุมพื้นที่ ๔๒๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๖๐,๐๐๐ ไร่ อยู่ในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสาร และอำเภอเวียงสระ พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาตินี้มีพืชพรรณไม้หลายชนิด เช่น ไม้เคี่ยม ยาง พะยอม หลุมพอ ตำเสา ตะเคียน แดง จำปา ฯลฯ และมีสัตว์ป่านานาชนิด มีทิวทัศน์ ถ้ำ น้ำตก ที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกตาดฟ้า น้ำตกธารทิพย์ ถ้ำขมิ้น ฯลฯ

เคี่ยม เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่พบในป่าดิบชื้น ในอุทยานแห่งชาติไทร้มเย็น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื้อไม้ละเอียดแข็ง เหนียว หนักและทนทานต่อสภาพเปียกๆ แห้งๆ ได้ดี ใบเคี่ยมเป็นใบเดี่ยวลักษณะมนรี ท้องใบมีขนสีน้ำตาลปนเหลือง ดอกมีสีขาวกลิ่นหอมอ่อนๆ ผลของเคี่ยมกลมเล็กมีขนนุ่ม ชาวบ้านนิยมใช้ไม้เคี่ยมทำกระดานปูพื้นบ้านเรือน เสาเรือน ทำเสาสะพาน และสะพาน ชื่นไม้เคี่ยมใส่ลงในกระบอกน้ำตาลโตนดเพื่อใช้รสชาติของไม้เคี่ยมรักษาน้ำตาลไม่บูดเสียเร็ว เปลือกไม้เคี่ยมใช้เป็นยาชะล้างบาดแผล ห้ามเลือดบาดแผลสด เคี่ยมมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cotylobium Melanoxylon* (โคทิลโลเบียม เมลาน็อกลอน) ต้นเคี่ยมได้รับการยกย่องให้เป็นต้นไม้ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งที่ ๒ ของประเทศ (ปัจจุบันมี ๑๘ แห่ง) เขตอุทยานแห่งชาตินี้ประกอบไปด้วยเกาะต่างๆ ๔๒ เกาะ เช่น เกาะพะลวย เกาะวัวตาหลับ เกาะไฟลูก เกาะแม่เกาะ และเกาะสามเส้า ฯลฯ มีพื้นที่รวมกันประมาณ ๑๐๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๖๔,๐๐๐ ไร่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทองนี้อยู่ห่างจากอำเภอบ้านดอน อำเภอเมือง ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรที่มีค่าทั้งบนบกและในทะเล ทรัพยากรบนบกตามเกาะต่างๆ มีพรรณพืชที่หลากหลาย และสัตว์ป่าที่หายาก เช่น กิ้งก่าไม้รองเท้านารี-ช่องอ่างทอง และค้างแว่นถิ่นใต้ที่พบบนเกาะวัวตาหลับ

ใบเคี่ยม

ต้นเคี่ยม

ทะเลใน ที่เกาะแม่เกาะ ส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติ
หมู่เกาะอ่างทอง ทะเลในเป็นแอ่งน้ำทะเลขนาดใหญ่
สีเขียวมรกต ถูกโอบล้อมด้วย เขาหินปูน

ส่วนในทะเลจะพบปลาโลมา ที่บริเวณท้ายเกาะวัวตาหลับ และ
สัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจอื่นๆ อีก เช่น ปลาเก๋า ปลาลัง ปลาสีgun
หอยนางรม หอยมือเสือ กุ้ง และ ปู ฯลฯ

ที่สำคัญอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งนี้ ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ที่ผู้คนหลังไอลมาเที่ยวกันปีละหลายหมื่นคน

๔. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่า ๔ แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา เขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่าคลองยัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองแสง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์
ป่าคลองนาคา

๕. เขตห้ามล่าสัตว์ป่า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
๒ แห่ง คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองทุ่งทอง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาท่าเพชร

นอกจากป่าไม้ทั้ง ๕ ประเภทที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ยังมีป่าชายเลน
ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล สุราษฎร์ธานีมี
ป่าชายเลนอยู่บริเวณรอบอ่าวบ้านดอน ตั้งแต่อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง
อำเภอพุนพิน อำเภอเมือง อำเภอกาญจนดิษฐ์ ไปถึงอำเภอดอนสัก รวม
พื้นที่ป่าชายเลน ประมาณ ๑๙,๕๘๖ ไร่ (ข้อมูลจากกรมป่าไม้ ปี ๒๕๓๙)

ป่าชายเลนจะมีพรรณไม้ที่หลากหลาย เช่น โกงกาง แสม
ตะบูน ตุ่ม ฯลฯ ขึ้นอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลที่สภาพดินเป็นดินเลนและเป็น
ที่ราบกว้างมีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ ป่าชายเลนทำหน้าที่เชื่อมโยง
ระหว่างระบบนิเวศในทะเลกับระบบนิเวศบนบก จึงเป็นแหล่งรวมทั้งพืช
และสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์เลื้อยคลาน และนกนานาชนิด

มุมหนึ่งของหมู่เกาะอ่างทอง

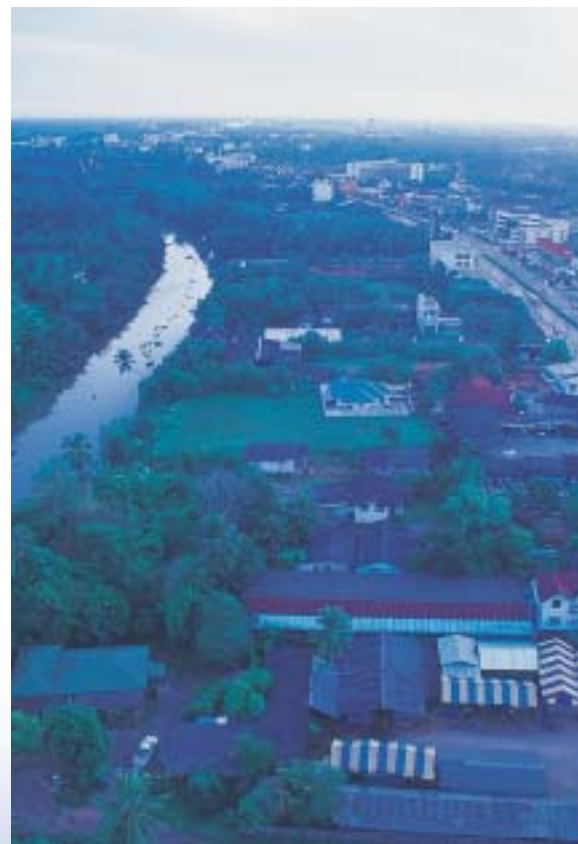

วัดหลวง

การปกครอง

ในสมัยอยุธยาหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาได้คลี่คลายปัญหาความขัดแย้งภายในระหว่างราชวงศ์อยู่ทองกับราชวงศ์สุพรรณบุรีได้แล้วราชอาณาจักรอยุธยา ก็มีอำนาจเข้มแข็ง ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สามารถควบคุมหัวเมืองปักษ์ใต้บริเวณคาบสมุทรมลายูไว้ ๔ เมือง คือ เมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง ชุมพร และไชยา เมืองไชยามีฐานะเป็นหัวเมืองตรี เจ้าเมืองมีบรรดาศักดิ์เป็นออกพระ

พื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ปรากฏชื่อเมืองสำคัญในสมัยอยุธยามี ๔ เมือง คือ เมืองไชยา เมืองท่าทอง เมืองไชยคราม และเมืองเวียงสระ ซึ่งบทบาทของเมืองทั้ง ๔ นี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอยุธยาค่อนข้างราบเรียบไม่มีความยุ่งเหยิงทางการเมือง มีลักษณะเป็นเมืองกสิกรรม ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีความเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่เกิดขึ้นกับหัวเมืองปักษ์ใต้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงยกเลิกระบบกินเมืองอันเป็นระบบการปกครองที่เจ้าเมืองมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารการจัดการในเมืองของตน และใช้ระบบเทศาภิบาลแทน ระบบนี้เป็นการดึงอำนาจการปกครองเข้าสู่ส่วนกลางโดยมีจุดรวมที่กระทรวงมหาดไทย และส่งข้าหลวงเทศาภิบาลคอยดูแลเป็นหูเป็นตาแทนรัฐบาล ไม่ยอมให้เจ้าเมืองมีอำนาจเหมือนสมัยระบบกินเมือง

บรรยากาศสุราษฎร์ธานียามเช้า

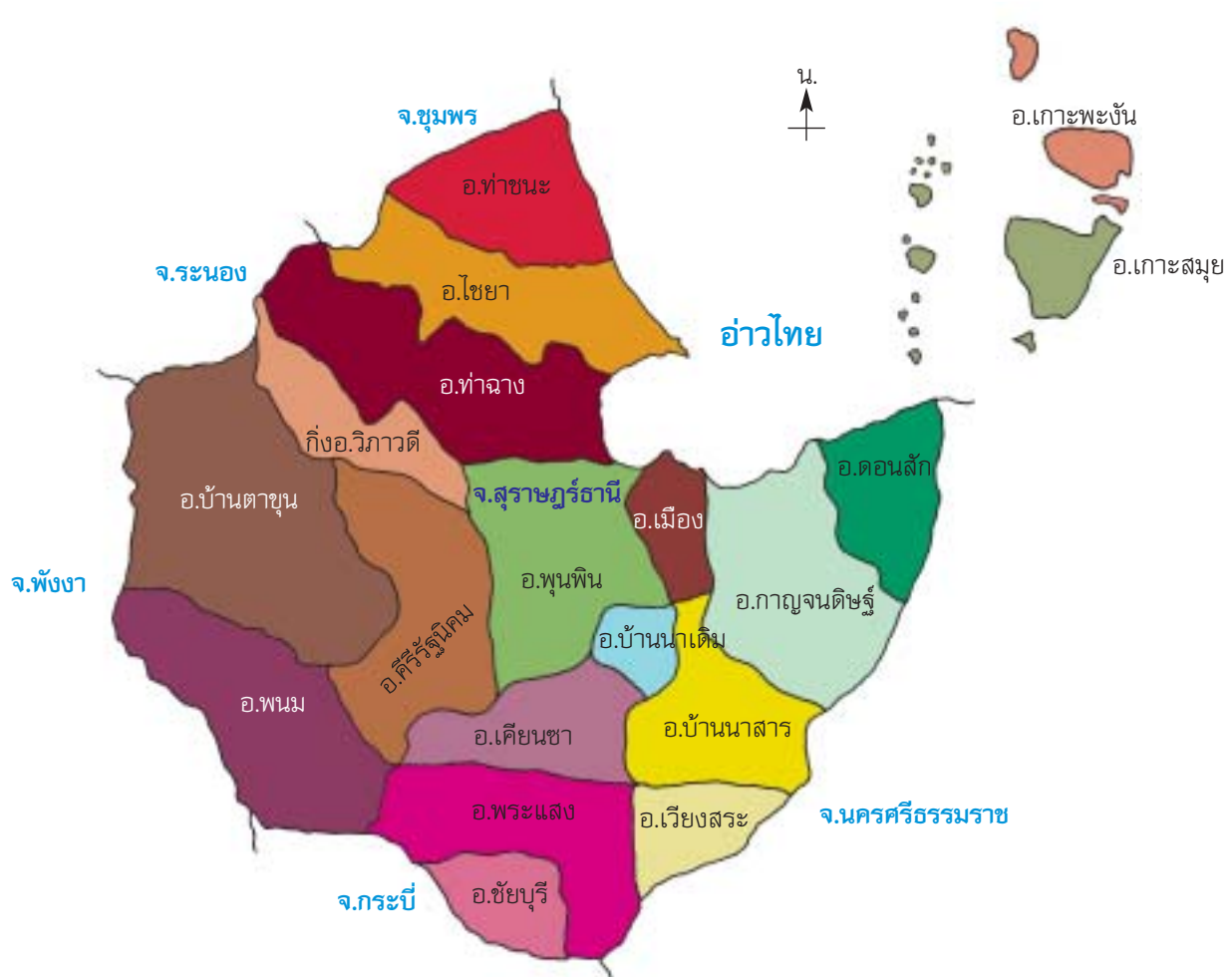
ศาลากลางจังหวัด

อาคารเก่าเรือนไม้ ๒ ชั้น ในตลาดอำเภอไชยา
ซึ่งเป็นแหล่งธุรกิจการค้าในปัจจุบัน

การใช้ระบบเทศบาลนี้ทำให้ภาคใต้แบ่งการปกครองออกเป็น ๓ มณฑล (ทั่วประเทศมี ๑๘ มณฑล) ได้แก่ มณฑลภูเก็ต มณฑลชุมพร และมณฑลนครศรีธรรมราช มณฑลชุมพรนั้นได้รวมเมืองไชยา เมืองกาญจนดิษฐ์ (บ้านดอน) เมืองหลังสวน และเมืองชุมพรไว้ด้วยกัน ตั้งศาลว่าการมณฑลอยู่ที่เมืองชุมพร ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้โปรดให้ย้ายมณฑลชุมพร มาตั้งที่บ้านดอน โปรดให้เปลี่ยนชื่อมณฑลชุมพร เป็นมณฑลสุราษฎร์ เปลี่ยนชื่อเมืองไชยาเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี ซึ่งหมายถึงเมืองคนดี และในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ได้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด และผู้ว่าราชการเมืองให้เรียกว่าผู้ว่าราชการจังหวัด

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ ได้ยุบมณฑลสุราษฎร์ร่วมกับมณฑลนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของแผ่นดิน เหตุมาจากเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ จนกระทั่งระบบมณฑลเทศาภิบาล ถูกยกเลิก ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทย แบ่งการปกครองออกเป็น ๘ อำเภอ ๒ กิ่งอำเภอ คือ อำเภอบ้านดอน อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอเกาะสมุย อำเภอไชยา อำเภอพุนพิน อำเภอท่าขนอม อำเภอบ้านนาสาร อำเภอพระแสง กิ่งอำเภอท่าฉาง และกิ่งอำเภอพนม

แผนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงอาณาเขตและเขตการปกครอง

สภาพเมืองสุราษฎร์ธานี ยามค่ำคืน

ในปัจจุบันนี้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น ๑๘ อำเภอ ๑ กิ่งอำเภอ ๑๓๑ ตำบล ๑,๐๓๙ หมู่บ้าน สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๒ แห่ง เทศบาลตำบล ๑๙ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ๑๑๙ แห่ง (ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี ๒๕๔๔)

สุราษฎร์ธานีมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ๖ คน มีสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ๓ คน ประชากรของจังหวัดประกอบด้วยคนไทยเชื้อสายจีนเชื้อสายเขมร และเชื้อสายมลายันดั้งเดิม ซึ่งอาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนประชากรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีสำรวจเมื่อมกราคม ๒๕๔๕ มีทั้งสิ้น ๙๐๗,๖๑๒ คน เป็นชาย ๔๕๒,๕๒๓ เป็นหญิง ๔๕๕,๐๘๙ คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ประมาณ ๑๕๒,๐๐๐ คน รองลงมาคือ อำเภอกาญจนดิษฐ์ และอำเภอพุนพิน มีประมาณ ๙๐,๐๐๐ กว่าคน อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอเกาะพะงัน ประมาณ ๙,๓๐๐ คน

ตารางแสดงข้อมูลด้านการปกครองและขนาดพื้นที่ของอำเภอ กิ่งอำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล เมือง	เทศบาล ตำบล	อบจ.	อบต.
๑	พุนพิน	๑๒๐๘.๗๐	๑๖	๙๕	๑	-	-	๑๖
๒	กาญจนดิษฐ์	๘๗๙.๐๐	๑๓	๑๑๒	-	๒	-	๑๒
๓	บ้านนาสาร	๘๓๙.๓๐	๑๑	๖๕	-	๑	-	๑๐
๔	เมืองสุราษฎร์ธานี	๒๓๓.๘๐	๑๑	๕๙	๑	-	๑	๙
๕	ไชยา	๑๐๑๐.๙๐	๙	๕๔	-	๒	-	๘
๖	คีรีรัฐนิคม	๘๑๒.๒๗	๘	๘๓	-	๑	-	๘
๗	พระแสง	๙๕๐.๐๐	๗	๗๐	-	๒	-	๗
๘	เกาะสมุย	๒๒๘.๗๐	๗	๓๙	-	๑	-	-
๙	ท่าชนะ	๖๘๗.๔๐	๖	๓๖	-	๑	-	๖
๑๐	พนม	๓๐๗.๖๐	๖	๕๕	-	๑	-	๖
๑๑	ท่าฉาง	๑๑๖๗.๗๐	๖	๔๔	-	๑	-	๖
๑๒	เวียงสระ	๔๒๗.๖๐	๕	๖๔	-	๑	-	๕
๑๓	เคียนซา	๕๘๓.๖๐	๕	๔๔	-	๑	-	๕
๑๔	ดอนสัก	๔๖๐.๙๐	๔	๓๗	-	๑	-	๔
๑๕	ชัยบุรี	๔๔๐.๗๐	๔	๓๖	-	-	-	๔
๑๖	บ้านนาเดิม	๒๐๗.๓๐	๔	๓๐	-	๑	-	๔
๑๗	บ้านตาขุน	๑๓๐๘.๒๐	๔	๒๙	-	๒	-	๔
๑๘	เกาะพะงัน	๑๙๔.๒๖	๓	๑๗	-	๑	-	๓
๑๙	กิ่งอำเภอวิภาวดี	๕๔๓.๕๓	๒	๓๐	-	-	-	๒
	รวม	๑๒๘๙๑.๔๖	๑๓๑	๑๐๓๙	๒	๑๙	๑	๑๑๙

กองพันทหารราบที่ ๓ กำลังเตรียมตัวออกรบชายแดนด้านชุมพร - ระนอง

การทหาร นับตั้งแต่สุโขทัยมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ การทหารของไทยมีหลักการจัดการทหารที่ถือว่า พลเมืองชายไทยทุกคน ต้องมีหน้าที่เป็นทหาร ยามสงบบรรดาชายไทยก็จะมีฐานะเป็นพลเรือนประกอบสัมมาอาชีพ ยามศึกสงครามจะเปลี่ยนสภาพเป็นทหารเข้าประจำกองทัพอากาศ การทหารไทยได้เริ่มมีการปรับเข้าสู่ยุคใหม่ให้ทันสมัย ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงการจัดหน่วยทหาร ปรับยุทธวิธีการรบ และการฝึกหัดทหาร รวมทั้งแสวงหายุทธโศภณในการป้องกันประเทศด้วย

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ในรัชกาลที่ ๕ ได้มีการปรับปรุงกิจการทหารบก ให้เป็นระเบียบแบบแผนใหม่ให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการที่ไว้วางพระราชหฤทัย เป็นผู้บังคับบัญชากรมทหาร กรมทหารอย่างใหม่นี้ประกอบไปด้วย ทหารบก ๗ กรม ทหารเรือ ๒ กรม รวมทั้งหมด ๙ กรม เป็นอิสระต่อกัน และขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์

ทหารจากกรมทหารราบที่ ๒๕ กำลังฝึกการใช้อาวุธเครื่องยิงลูกระเบิดขนาด ๘๑ มม.

ค่ายวิภาวดีรังสิต

ในปัจจุบันจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีการจัดระบบทหารซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับกองทัพบกและกองทัพอากาศ ทั้งหมด ๓ หน่วย คือ

ค่ายวิภาวดีรังสิต เป็นหน่วยงานของกองทัพบก ซึ่งประกอบด้วย ๔ หน่วยงาน คือ จังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี ศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศ กรมทหารราบที่ ๒๕ และกองพันทหารราบที่ ๓

จังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานีมีกำลังพลประมาณ ๒,๐๐๐ คน เป็นหน่วยสนับสนุนภารกิจทางทหาร

ศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบกที่ ๔ ประจำพื้นที่ภาคใต้ จัดเป็นหน่วยสนับสนุนทางทหารที่ทำหน้าที่คอยแจ้งเตือนการเข้ามาของอากาศยานต่างชาติ พื้นที่การปฏิบัติงานครอบคลุม ๑๔ จังหวัดภาคใต้

กรมทหารราบที่ ๒๕ เป็นหน่วยกำลังรบของกองทัพบกที่ทำหน้าที่เฝ้าดูแลป้องกันชายแดนด้านจังหวัดชุมพร และระนอง มีกำลังพลทำหน้าที่ประมาณ ๑,๔๐๐ คน

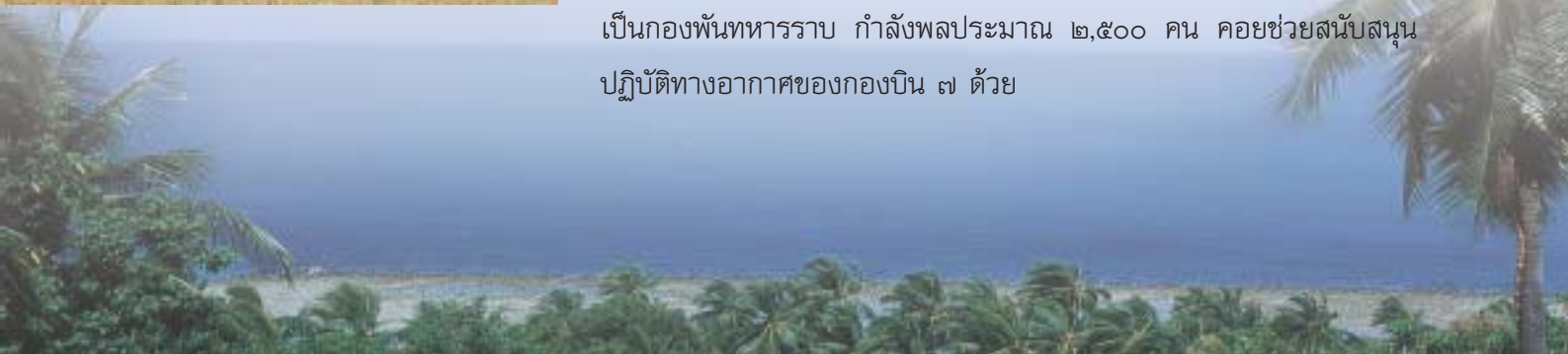
กองพันทหารราบที่ ๓ เป็นหน่วยกำลังรบที่ทำหน้าที่รบเป็นหลัก มีกำลังพลประมาณ ๒,๕๐๐ คน

กรมทหารพรานที่ ๔๕ เป็นหน่วยงานทางทหารขึ้นตรงกับแม่ทัพภาคที่ ๔ ตั้งอยู่ที่ตำบลพุนพิน อำเภอบ้านนาสาร ทำหน้าที่ปฏิบัติการอยู่ตามแนวชายแดนด้านจังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง มีกำลังพลประมาณ ๑,๕๐๐ คน

กองบิน ๗ เป็นฐานบินปฏิบัติการหลักของกองทัพอากาศ ตั้งอยู่ที่อำเภอพุนพิน มีเครื่องบินขับไล่เอนกประสงค์ แบบที่ ๑๘ จำนวน ๓ ผุ้บินคือ แบบ F-5A F-5B และ F-5E ทำหน้าที่เตรียมการและปฏิบัติการใช้กำลังทางอากาศครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ และมีกองพันอากาศโยธิน ซึ่งเป็นกองพันทหารราบ กำลังพลประมาณ ๒,๕๐๐ คน คอยช่วยสนับสนุนปฏิบัติทางอากาศของกองบิน ๗ ด้วย

กองบิน ๗

วิทยาลัยการอาชีพไชยา สถาบันการศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา

โรงเรียนสุราษฎร์ธานี ในปัจจุบันเป็น
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่เด่น
ด้านคุณธรรม เป็นเลิศทางวิชาการ

การศึกษา นับตั้งแต่มีกระทรวงธรรมการ และเปลี่ยนมาเป็น
กระทรวงศึกษาธิการ นั้น การศึกษาของไทยก็ปรับเปลี่ยนจากการเรียน
การสอนที่บ้าน และที่วัด มาเป็นการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน
การจัดการศึกษาแบบนี้ก็ได้แพร่หลายจากเมืองหลวงออกไปยังส่วนภูมิภาค
หากย้อนไปเมื่อครั้งที่เมืองไชยายังขึ้นอยู่กับมณฑลชุมพร ราวปี พ.ศ. ๒๔๔๒
การศึกษาที่เมืองไชยาก็ได้เริ่มก่อกำเนิดขึ้นจากโรงเรียนประถม
ศรีสวัสดิ์มงคล มีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก และ
หลังจากนั้นอีก ๑๐ ปีต่อมา มีหลักฐานการบันทึกไว้ว่าในปี ๒๔๕๓ การศึกษา
ระบบโรงเรียนของเมืองไชยาพัฒนาดีขึ้นจนได้รับการยกย่องให้เป็นโรงเรียน
ตัวอย่างมณฑลชุมพร ซึ่งโรงเรียนตัวอย่างมณฑลชุมพรแห่งนี้เองได้ผ่านร้อน
ผ่านหนาว ผ่านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ค่อยๆ เติบโตมาเป็นโรงเรียน
ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน ทุกวันนี้สถานศึกษาในจังหวัด
สุราษฎร์ธานีที่เป็นที่รู้จักมีอยู่หลายแห่ง เช่น โรงเรียนสุราษฎร์ธานี
โรงเรียนวัดประดู่พิทยฯ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี
โรงเรียนนาสาร โรงเรียนสุราษฎร์เทคโนโลยี วิทยาลัยเทคนิคสุราษฎร์ธานี
วิทยาลัยการอาชีพไชยา และสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ฯลฯ

วัดพระบรมธาตุไชยา

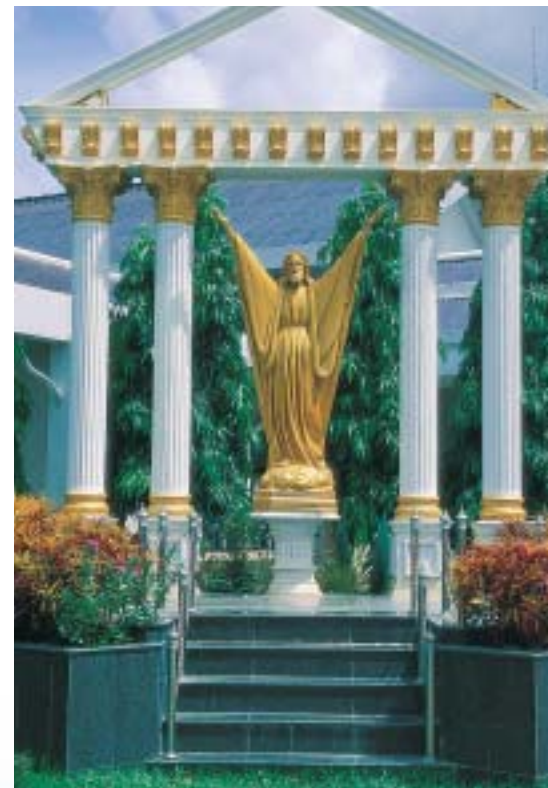

มัสยิดญัมอียะตุลอิสลามที่ ต.พุมเรียง อ.ไชยา

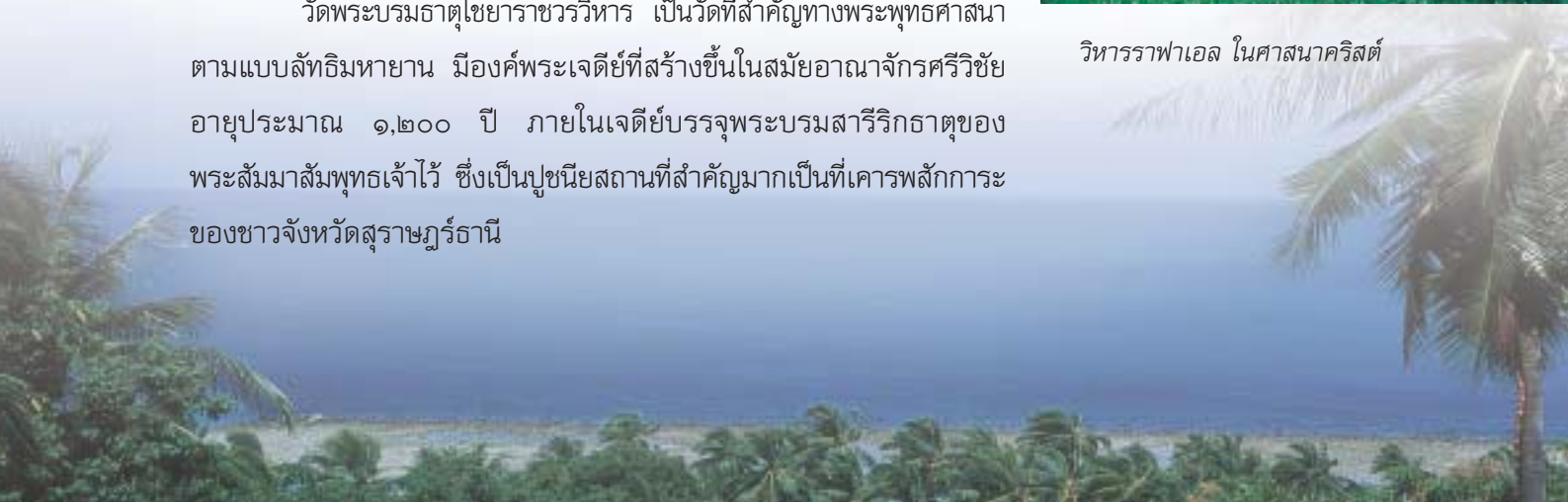
ศาสนา เป็นเรื่องความเชื่อและการปฏิบัติของมนุษย์ที่พยายามทำความเข้าใจกับความหมายสำคัญที่สุดในชีวิต เป็นความพยายามที่จะไม่ยอมยุติลงแค่เพียงความตายและไม่ยอมให้ความวุ่นเข้ามาบิบบาททำลายความสัมพันธ์แห่งสังคมมนุษย์ ศาสนายังช่วยเหนี่ยวรั้งจิตใจของมนุษย์ที่มีความเชื่อให้ละบาบ บำเพ็ญบุญตามคติ ซึ่งความเชื่อในศาสนาที่ตนมีความเชื่อและนับถือ ในแต่ละศาสนานั้นไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทีเดียว ศาสนาที่ประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความเชื่อเคารพนับถือ มี ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวสุราษฎร์ยอมรับนับถือ ประมาณ ๘๑๐,๐๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๖๔ ของจำนวนประชากรในจังหวัด รองลงมาได้แก่ศาสนาอิสลาม มีผู้นับถือประมาณ ๑๖,๕๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๙๔ และนับถือศาสนาคริสต์ประมาณ ๓,๖๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๒

สุราษฎร์ธานีมีวัดในศาสนาพุทธทั้งหมด ๒๘๓ วัด เป็นพระอารามหลวง (วัดหลวง) ๓ วัด คือ วัดธรรมบูชา วัดไตรธรรมาราม และวัดพระบรมธาตุไชยา มีมัสยิด ๓๑ แห่ง และมีโบสถ์คริสต์ ๑๖ แห่ง

วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เป็นวัดที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาตามแบบลัทธิมหายาน มีองค์พระเจดีย์ที่สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีวิชัยอายุประมาณ ๑,๒๐๐ ปี ภายในเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ ซึ่งเป็นปูชนียสถานที่สำคัญมากเป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิหารราฟาเอล ในศาสนาคริสต์

การเกษตร เป็นอาชีพหลักของประชากรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประมาณร้อยละ ๖๓ มีอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ พืชที่ปลูกมาก เช่น ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว กาแฟ เงาะโรงเรียน ฯลฯ สัตว์เลี้ยงที่เกษตรกรชาวสุราษฎร์ธานีเลี้ยงมากเป็นอาชีพ เช่น โค กระบือ เป็ด ไก่ ห่าน สุกร และหอยนางรม ฯลฯ

ยางพารา เป็นไม้ยืนต้นปลูกในเขตร้อนชื้น ต้องการอุณหภูมิสูงสม่ำเสมอ และมีฝนตกชุกตลอดปี และชอบขึ้นในพื้นที่เป็นเนินเขาและภูเขา ยางพาราจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทำรายได้ให้กับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีละหลายร้อยล้านบาท ในปี ๒๕๔๓ สวนยางพาราจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลิตยางดิบได้ ๔ แสนตัน ยางพาราดิบนำมาผลิตเป็นยางรถยนต์ ผลิตภัณฑ์ต่างๆ อีกหลายชนิด

ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิอากาศร้อนและมีฝนตกชุก โดยเฉพาะกับสภาพพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เป็นเนินเขาภูเขา มีการระบายน้ำดี ปี ๒๕๔๓ สุราษฎร์ธานีผลิตปาล์มน้ำมันได้ ๙ แสนตัน ปาล์มน้ำมันจึงได้รับความนิยมจากเกษตรกรสุราษฎร์ธานี

เงาะโรงเรียน เป็นพืชผลทางการเกษตรที่ขึ้นชื่อของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จนได้รับการจัดอันดับให้เป็นส่วนหนึ่งในคำขวัญของจังหวัดว่า “เงาะอร่อย” เงาะโรงเรียนเป็นเงาะพันธุ์ดีที่นาย เค.ว่อง นำเข้ามาจากเมืองปีนัง มาปลูกไว้ข้างบ้านพักเหมืองแร่ดีบุก จำนวน ๔ ต้น ในจำนวนนั้นมีเพียงต้นเดียวที่มีคุณลักษณะเด่น คือ รูปผลค่อนข้างกลมเปลือกบางเมื่อสุกเปลือกผลมีสีแดง แต่ขนของผลเงาะจะยังคงมีสีเขียว เนื้อผลหนากรอบ หวาน และ หอม

ต่อมากิจการเหมืองแร่ได้เลิกไป ได้มีการย้ายโรงเรียนนาสารมาอยู่ที่บริเวณเหมืองแห่งนี้ เงาะต้นแม่พันธุ์ที่มีลักษณะเด่นจึงได้ชื่อว่า เงาะโรงเรียน

เงาะโรงเรียนปลูกกันมากที่อำเภอบ้านนาสาร แต่ปัจจุบันนี้ได้มีการนำพันธุ์เงาะโรงเรียนไปปลูกกันในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดด้วย

สวนยาง

สวนปาล์ม

เงาะโรงเรียน

โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เป็นสถานพยาบาลของรัฐที่จัดให้บริการทางการแพทย์

การสาธารณสุข เป็นงานการจัดบริการทางการแพทย์ การพยาบาล การควบคุมโรคติดต่อ การสุขาภิบาลของสิ่งแวดล้อม ที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนพยายามจัดบริการและส่งเสริมสนับสนุนให้กับประชาชนในท้องถิ่นมีสุขภาพอนามัยดีถ้วนหน้า จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีโรงพยาบาลทั้งหมด ๒๙ แห่ง เป็นโรงพยาบาลของรัฐ ๒๒ แห่ง และโรงพยาบาลเอกชน ๗ แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลชุมชน หรือโรงพยาบาลอำเภอนั้นเอง มีขนาด ๑๐-๑๒๐ เตียง เป็นสถานบริการรับผู้ป่วยไว้รักษา เป็นศูนย์บริการทางด้านการรักษาพยาบาล การชันสูตรโรค และการส่งเสริมสุขภาพในระดับอำเภอ โรงพยาบาลชุมชนเป็นสถานบริการสาธารณสุข ระดับปลายสุดที่มีแพทย์ประจำอยู่ เช่น โรงพยาบาลไชยา โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลบ้านนาเดิม โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเวียงสระ ฯลฯ

นอกจากนี้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ ซึ่งเป็นสถานพยาบาลเฉพาะโรคที่ตรวจรักษาโรคจิต ตั้งอยู่ที่อำเภอพุนพิน

โรงพยาบาลเอกชน หนึ่งใน ๗ แห่งที่ให้ บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ชาวสุราษฎร์

ทางหลวงหมายเลข ๔๑ ช่วงที่ผ่านด้านหน้า
สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา

สถานีรถไฟสุราษฎร์ธานี

การคมนาคม ในการเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ธานีสามารถเลือกเดินทางได้ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ

ทางบก การเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยทางบก นั้นเดินทางไปทางรถยนต์จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๓๕ เส้นทางสายธนบุรี - ปากท่อ แล้วแยกที่อำเภอปากท่อเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๔๑ ไปจนถึงสามแยกหนองขรีแล้วใช้ทางหลวงหมายเลข ๔๐๑ เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ตัวเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี หากจะเดินทางโดยรถไฟใช้บริการของการรถไฟแห่งประเทศไทย เส้นทางสายใต้ จากสถานีรถไฟหัวลำโพง กรุงเทพฯ ไปถึง สถานีรถไฟสุราษฎร์ธานี อำเภอพุนพิน แล้วจึงต่อรถยนต์โดยสารประจำทางไปยังตัวเมืองสุราษฎร์ธานีอีกต่อหนึ่ง

ท่าอากาศยานจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทางอากาศ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสนามบินพาณิชย์ ๒ แห่ง คือ ท่าอากาศยานสุราษฎร์ธานี และท่าอากาศยานสมุย ดังนั้นการเดินทางไปสุราษฎร์ธานีทางอากาศสามารถใช้บริการของการบินไทย บินตรงจากกรุงเทพฯ ไปลงที่สุราษฎร์ธานีได้ หรือหากต้องการไปยังอำเภอเกาะสมุย ก็สามารถใช้บริการของเอกชนโดยบริษัทการบินกรุงเทพจำกัด ได้เช่นกัน

ทางน้ำ เป็นการเดินทางโดยทางเรือซึ่งในปัจจุบันเส้นทางการเดินเรือจากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เปิดให้บริการแก่ประชาชนโดยตรงนั้นไม่มี คงมีแต่เส้นทางเดินเรือภายในจังหวัดระหว่างอำเภอดอนสักกับอำเภอเกาะสมุย หรืออำเภอเกาะพะงัน และมีเส้นทางอีกหนึ่งเส้นทางซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือระหว่างจังหวัดกับจังหวัด คือ เส้นทางเดินเรือขนอม (จังหวัดนครศรีธรรมราช) ถึงอำเภอเกาะสมุย หรือ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ท่าเรือเฟอร์รี่ที่ดอนสัก

ครอบครองท้องถิ่น
ปากน้ำตาปี
เวียงสระนคร

บ้านน้ำเมืองท่า
ชุมเรียงเคียงคาม
สืบสู่ทุกสมัย

นครโพธิ์ร่มเกล้า
เมืองค้ำเมืองขาย
เนืองนองทองคำ

ชุมศรีวิชัย
แผ่ธรรมล้ำค่า
ประทับรอยบาท

ชุมชนเชิงเขาญ
ครองน้ำครองท่า
ทอดคามทามถิ่น

ผานผานพูนพิน
ปากพวนคูหา
แม่ศรีธารา
ร่มศีลธรรมา
เกริกไกรไชยา
แหลมโพธิ์พิงไพร
ท่าข้ามโพธิ์ไพร
มอบใจให้ธรรม
ศูนย์กลางวิทยา
ศาสนารุ่งล้ำ
กอบกายเต็มกำ
รองลาดพระบาท
ศูนย์จิตกลางใจ
พิศุทธิพุทธศาสด์
เจ็ดจ้าวประกาศ
ตราแน่นแผ่นดิน
ยืนยงยาวนาน
ไม่สุดไม่สิ้น
ผ่านฟ้าผ่านดิน
อกแม่ตาปี ฯ

ทวีพร ทองคำใบ
๑๘ ก.ค. ๒๕๔๕

รอยรายนับถือนักประวัติศาสตร์

สุราษฎร์ธานีเป็นดินแดนที่มีอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในคาบสมุทรภาคใต้ของไทย ปรากฏเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาช้านาน มีร่องรอยหลักฐานการอยู่อาศัยของผู้คนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และต่อเนื่องกันมาจนเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ เป็นดินแดนที่มีพัฒนาการ การตั้งบ้านเมืองเป็นปึกแผ่น เนื่องเพราะความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร ธรรมชาติ และทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม จึงเป็นแหล่งที่ผู้คน ต่างชาติจากที่ต่างๆ เข้ามาพำนักอาศัย ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม และมีพัฒนาการเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองต่อเนื่องกันมาจนเป็น สังคมในปัจจุบัน

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หมายถึง ช่วงเวลาที่เริ่มปรากฏร่องรอย ของผู้คนบนผืนแผ่นดินที่ปัจจุบันเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นช่วงสมัยที่ยัง ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดี เป็นโบราณวัตถุ เช่น โครงกระดูก เครื่องมือที่ทำจากหิน เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ในช่วงเวลาประมาณต้นพุทธกาล บรรพชนรุ่นแรกๆ ของ ชาวสุราษฎร์ธานีคงได้ร่อนเร่พเนจรไปตามป่าเขา แม่น้ำลำธาร และสอง ฝั่งทะเล พำนักอาศัยอยู่ในบริเวณถ้ำและเพิงผาบนภูเขาหินปูน ที่มีอยู่ กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณคาบสมุทร ผู้คนเหล่านั้นดำรงชีวิตอยู่ ท่ามกลางธรรมชาติ ยังชีพด้วยการเข้าป่า ล่าสัตว์ หาลา ปลา เก็บผักและ ผลไม้เป็นอาหาร รู้จักประดิษฐ์สิ่งของตามธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ เช่น เก็บหินกรวดแม่น้ำมาแกะแทะเป็นเครื่องมือหินอย่างง่ายๆ ต่อมาได้มีพัฒนาการก้าวหน้าเพิ่มขึ้น มีการขัดแต่งเครื่องมือหินเป็นเครื่องมือ สำหรับใช้เฉพาะอย่าง เช่น สำหรับสับ ตัด และขวานหินขัดรูปแบบต่างๆ มีการทำเครื่องมือจากเขาสัตว์และกระดูกสัตว์ รู้จักทำผ้าจากใบไม้และ เปลือกไม้ และทำเครื่องประดับจากหินและเปลือกหอย

หลักฐานทางโบราณคดีในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่แสดงร่องรอย การอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งสำคัญที่พบ ได้แก่

ถ้ำเบื้องแบบ ตำบลบ้านท่าเียน อำเภอศรีวิชัย ได้พบโครง กระดูกมนุษย์ กระดูกและฟันของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

สัตว์ปีก เปลือกหอยชนิดต่างๆ ทั้งหอยบก หอยน้ำจืด หอยทะเล เมล็ดพืชป่า บางชนิด เศษภาชนะดินเผาประเภทหม้อก้นกลมและหม้อสามขา ภาชนะรูปร่างต่างๆ ลูกกระสุนดินเผา เครื่องมือหินกะเทาะหลายรูปแบบ เช่น สิว ค้อน ทัง หินลับเครื่องมือ ขวานหินขัด หินทุบเปลือกไม้สำหรับทำผ้า และเครื่องประดับกำไลหิน

ถ้าเขาชี้ขึ้น ตำบลคลองหิน อำเภอบ้านตาขุน ได้พบเครื่องมือหินกะเทาะ และภาชนะดินเผา ประเภทหม้อก้นกลมลายเชือกทาบ

ถ้าปากอม ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน ได้พบชิ้นส่วนโครงกระดูกและฟันมนุษย์ เครื่องมือหินกะเทาะ และขวานหินขัด

แหล่งโบราณคดีทั้ง ๓ นี้ ได้มีการกำหนดอายุด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (ด้วยการนำตัวอย่างถ่านกระดูกสัตว์และกระดูกมนุษย์ทดสอบด้วยวิธีเรดิโอคาร์บอน) ผลปรากฏว่ามีอายุประมาณ ๖,๕๐๐ - ๔,๗๐๐ ปีมาแล้ว และมีวัฒนธรรมอยู่ในยุคหินกลาง คือ เป็นกลุ่มคนที่ใช้ถ้ำและเพิงผาเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นที่ฝังศพ ยังไม่รู้จักสร้างบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย มีลักษณะความเป็นอยู่แบบสังคมนายพราน หรือสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting and Food Gathering Society) ที่มีพัฒนาการก้าวหน้าขึ้นแล้วจากวัฒนธรรมยุคหินเก่า กล่าวคือ มีวิวัฒนาการผลิตเครื่องมือหินประดับขึ้น มีขนาดเล็กลง และมีรูปแบบหลากหลายเหมาะกับการใช้งานเฉพาะอย่างเพิ่มขึ้น แต่ยังคงเป็นสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์เหมือนยุคหินเก่า สัตว์ที่ผู้คนเหล่านี้ล่ามาเป็นอาหาร ได้แก่ วัว ลิง หมูป่า กวาง กระเจิง กระรอก อ้น นก ไก่ป่า เต่า ตะพาบน้ำ ปลา ปูนา หอยน้ำจืด และหอยทะเลชนิดต่างๆ ส่วนพืชผักล้วนเป็นพืชป่าทั้งหมด ไม่พบหลักฐานการเพาะปลูก และมีการทำอาหารให้สุกโดยการปิ้ง ย่าง หรือเผา เพราะร่องรอยกระดูกสัตว์และเปลือกหอยมีรอยเผาไหม้จำนวนหนึ่ง การพบ

ภาชนะดินเผา

เครื่องมือหิน

เปลือกหอยทะเลในถ้ำ แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อกับชุมชนที่อยู่ใกล้ทะเลหรือเดินทางไปได้ระหว่างฝั่งทะเลตะวันตก และทะเลตะวันออกซึ่งเป็นปากน้ำลำคลองหลายสายที่ไหลจากป่าเขาตอนกลางลงสู่ทะเล

ร่องรอยความเป็นอยู่ของผู้คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์พบอยู่ทั่วไปในบริเวณที่ปัจจุบันเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น ได้พบเครื่องมือหิน ภาชนะดินเผา กระดุกสัตว์ และเปลือกหอย ที่ถ้ำกาซี ถ้ำแก้ว ถ้ำเขาทะเล ถ้ำพ่อตาแดงราม ถ้ำมะพร้าว ถ้ำพริก ถ้ำสิงขร ในบริเวณอำเภอคีรีรัฐนิคม พบโครงกระดูกมนุษย์ เศษภาชนะดินเผา และเครื่องมือหินที่ถ้ำเขาบ้านบางปรู (อ่าวน้ำผึ้ง) พบกำไลเปลือกหอย กระดุกและฟันสัตว์ เศษภาชนะดินเผา ที่ถ้ำวราราม และถ้ำหินกร็อกในบริเวณอำเภอนม พบขวานหินขัดที่คลองท่าไม้แดง อำเภอยะยา และที่อำเภอบ้านตาขุน พบเครื่องมือหิน และเศษภาชนะดินเผาที่ต้นน้ำคลองแสง ควนหินเหล็กไฟ เขาหินตก ถ้ำแม่ยาย ถ้ำผึ้ง เป็นต้น*

*ชุมชนที่เป็นเจ้าของโบราณวัตถุเหล่านี้ท่านพุทธทาส (กรมศิลปากร ๒๕๕๓ : ๑๑) สันนิษฐานว่าน่าจะมีเชื้อสายมาจากพวกมาเลย์รุ่นเก่า (Proto - Malay) ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมที่อาศัยบนแหลมมลายูซึ่งปัจจุบันยังคงหลงเหลืออยู่ในดินแดนภาคใต้ของไทย เช่น ชาวเพ - ลา (หรือพวก ชัมปาย) ที่อาศัยอยู่ในป่าสูงแถบต้นน้ำคลองไชยา บริเวณภูเขาที่ชื่อ เพ - ลา อำเภอยะยา และต่อมาได้ผสมกับชาวอินเดีย และคนไทยภาคกลางที่ลงมาในยุคหลังจนกลายเป็นชาวไทยปักษ์ใต้ในท้องถิ่นปัจจุบัน

แม่น้ำตาปีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ
ตั้งแต่สมัยโบราณ

ในช่วงเวลาต่อมากลุ่มคนดั้งเดิมที่อาศัยตามถ้ำในพื้นที่ป่าเขาคงได้อพยพเคลื่อนย้ายมาตามลำน้ำ มาอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ และบริเวณพื้นที่ราบริมฝั่งทะเลโดยเฉพาะแถบฝั่งทะเลตะวันออกที่มีที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการเพาะปลูก แล้วเริ่มดำรงชีวิตรวมกันอยู่เป็นชุมชน ตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนถาวรขึ้นบนแนวสันทรายชายฝั่งทะเลหรือริมเส้นทางน้ำมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม และอยู่อาศัยสืบมาจนถึงช่วงสมัยที่ได้มีการติดต่อกับชาวต่างชาติ

สมัยประวัติศาสตร์

๑) ยุคแรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์

เป็นช่วงสมัยที่ชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้พัฒนาการก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากได้รับวิทยาการความเจริญในด้านต่างๆ จากชาวต่างชาติที่ได้เดินทางมาตั้งหลักแหล่งในบริเวณนี้

อันเนื่องจากลักษณะพิเศษของที่ตั้งสุราษฎร์ธานีที่อยู่ในคาบสมุทรภาคใต้ สองฝั่งของคาบสมุทรติดทะเลใหญ่ ฝั่งทะเลด้านตะวันตกคือทะเลอันดามัน ฝั่งทะเลด้านตะวันออกคืออ่าวไทย ทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกนั้นเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และแร่ธาตุ โดยเฉพาะดีบุก และอยู่ในเส้นทางลมนที่ใช้เดินทางตั้งแต่สมัยโบราณจากอินเดีย ลังกา และพวกอาหรับที่จะเดินทางค้าขายกับดินแดนตะวันออก ส่วนฝั่งทะเลด้านตะวันออกมีที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก และมีบริเวณอ่าวใช้จอดเรือที่มาจากดินแดนตะวันออกได้ดี ท่าเลที่ตั้งของสุราษฎร์ธานีจึงตั้งอยู่บนเส้นทางค้าขายระหว่างดินแดนตะวันออกกับตะวันตก จึงเป็นแหล่งที่ผู้คนต่างชาติจากที่ต่างๆ เข้ามาตั้งหลักแหล่ง เช่น นักผจญภัยและบรรดาพ่อค้าเดินเรือชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาอยู่อาศัยในดินแดนนี้เพื่อขนถ่ายสินค้า เดินทางข้ามคาบสมุทร เป็นต้น

เรือสำเภาจีนในแม่น้ำตาปี

การที่มีชาวต่างชาติจากดินแดนห่างไกลเดินทางผ่านไปมา ตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัย และมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ทำให้เกิดการปะทะสังสรรค์ระหว่างชุมชนดั้งเดิมกับชุมชนที่มาจากภายนอกขึ้น มีการรับวัฒนธรรม และความเจริญทางเทคโนโลยีทางด้านโลหะกรรมจากชุมชนภายนอกทำให้ชุมชนเหล่านี้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วมีพัฒนาการเจริญรุ่งเรืองขึ้น เกิดเป็นชุมชนเมืองท่าเพื่อตอบสนององกิจกรรมการค้าทางทะเล นับเป็นชุมชนแรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานการตั้งเป็นเมืองหรือรัฐที่รับวัฒนธรรมอินเดียในเวลาต่อมา

ช่วงเวลาเริ่มต้นของยุคแรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์นี้คงจะประมาณพุทธศตวรรษที่ ๕-๖ หรือประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ปรากฏหลักฐานทางเอกสาร เช่น เอกสารโบราณของอินเดีย เช่น คัมภีร์มิลินทปัญหา (แต่งขึ้นราว พ.ศ. ๕๐๐) ได้กล่าวถึงการเดินทางมาค้าขายและแสวงโชคในดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ ซึ่งสันนิษฐานว่าหมายถึงดินแดนตั้งแต่พม่าตอนใต้ลงมาจดคาบสมุทรมลายู ปรากฏชื่อเมืองท่าทางชายฝั่งทะเลตะวันตก เช่น เมืองตักโกละ ซึ่งนักประวัติศาสตร์เชื่อว่าเป็นเมืองตะกั่วป่า ในเขตจังหวัดพังงา คัมภีร์นิเทศะแต่งขึ้นในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๗-๘ ได้กล่าวถึงเมืองตักโกละ และตามพรลิงค์ เมืองท่าทางฝั่งทะเลตะวันออก (มีหลักฐานสนับสนุนว่าเป็นจังหวัดนครศรีธรรมราช) รวมทั้งเอกสารจีนโบราณ และเอกสารชาวตะวันตก เช่น หนังสือภูมิศาสตร์ของบิโตเลมี (Ptolemy's Geography) ก็กล่าวถึงเมืองตักโกละหรือเมืองท่ากระวาน ที่พ่อค้าชาวอินเดียสมัยโบราณเดินทางไปค้าขายด้วย เพราะเป็นตลาดส่งออกกระวาน (คำว่า “ตักโกละ” เป็นภาษาบาลี ส่วนภาษาสันสกฤตเขียนว่า “กักโกละ” แปลว่า ผลกระวาน) ในหนังสือของบิโตเลมีระบุว่าในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๕-๖ ชาวอินเดียมีบทบาทสำคัญในการค้ากับโรมันและเจริญรุ่งเรืองมาก สินค้าที่ชาวอินเดียขายให้กับพ่อค้าโรมันส่วนใหญ่มาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และจีน และในจดหมายเหตุของจีนที่เก่าที่สุด (จดหมายเหตุเฉียนอันชู่) ได้กล่าวถึงการเดินเรือของจีนไปยังอินเดียในพุทธศตวรรษที่ ๕ นั้นไม่ได้เดินทางอ้อมแหลมมลายูไปยังมหาสมุทรอินเดียโดยตรงแต่ได้ขึ้นฝั่งบริเวณคอคออดกระ เดินทางบกราว ๑๐ วัน จึงลงเรือเลียบชายฝั่งต่อไปยังอินเดีย ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางเทคโนโลยีและขนาดของเรือในการเดินเรือยุคแรกๆ ยังไม่สามารถใช้

แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งของเมืองโบราณ
และทิศทางการคมนาคม

ชุมชนชาวจีนตลาดบ้านดอน
อำเภอกาญจนดิษฐ์

ในการเดินทางระหว่างจีนกับอินเดียได้โดยตรง จำเป็นต้องมีจุดพักเรือเป็นระยะๆ เพื่อจอดแวะพักซ่อมแซมเรือ รวบรวมเสบียงอาหาร และต้องรอลมมรสุม หรือมีจุดพักสินค้าเพื่อขนถ่ายสินค้าส่งต่อไปเป็นทอดๆ หรือมีสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างจีนกับอินเดีย การเดินเรือมักจะเป็นเส้นทางเลียบชายฝั่ง ทำให้เกิดชุมชนเมืองท่าขึ้นตามชายฝั่งทะเลทั้งสองด้านของคาบสมุทร และการเดินทางที่จะต้องขึ้นฝั่งบริเวณตอนกลางหรือตอนบนของคาบสมุทร แล้วเดินทางข้ามคาบสมุทรทำให้เส้นทางข้ามคาบสมุทรมีความสำคัญและเจริญรุ่งเรืองขึ้น ชุมชนเมืองท่าตามชายฝั่งทะเล และเมืองต่างๆ ตามเส้นทางคาบสมุทรในบริเวณจังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็ได้พัฒนาขึ้นในลักษณะเช่นนี้ เช่นเดียวกันกับเมืองสำคัญอื่นๆ ในบริเวณคาบสมุทรทางใต้ของไทย

เส้นทางการเดินทางข้ามคาบสมุทรจากฝั่งตะวันตก (ปัจจุบันคือจังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่) มายังอ่าวบ้านดอนทางคาบสมุทรทางฝั่งตะวันออกมีหลายเส้นทาง และเป็นเส้นทางที่น่าจะใช้ตั้งแต่แรกเริ่มที่เกิดการค้าเรือมาจนถึงช่วงเวลาที่เกิดเมืองหรือนครรัฐทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก เส้นทางการค้าดังกล่าวนี้ ได้แก่

ตลาดกาญจนดิษฐ์ (ตลาดบ้านดอน)
สมัยรัชกาลที่ ๕

๑. เส้นทางสายตะกั่วป่า - อ่าวบ้านดอน

เป็นเส้นทางที่อาศัยการล่องเรือมาตามลำน้ำตะกั่วป่า ในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู แล้วเดินทางบกข้ามเขาสะแก มาลงคลองสก ในเขตอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำพุมดวง อำเภอคีรีรัฐนิคม ล่องเรือมาบรรจบแม่น้ำตาปีที่อำเภอพุนพิน แล้วลงสู่ทะเลอ่าวบ้านดอน

แผนที่สังเขปแสดงการเดินทางข้ามคาบสมุทรมลายูจากจังหวัดกระบี่ไปยังอ่าวบ้านดอนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. เส้นทางสายปากคลองลาว - อ่าวบ้านดอน

เส้นทางนี้เรียกว่าเส้นทางสายปากพนม โดยออกเดินทางจากปากคลองลาว อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู แล้วเดินทางบกผ่านเขา ต่อเข้ามายังบ้านปากพนมอันเป็นจุดรวมของคลองสกกับคลองพนม เดินทางต่อไปทางแม่น้ำพุมดวง โดยผ่านบ้านพังกา บ้านยางยวน และบ้านตาขุน อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกสู่ทะเลที่อ่าวบ้านดอน

๓. เส้นทางสายคลองปะกาไสย - อ่าวบ้านดอน

เส้นทางนี้ออกเดินทางจากคลองปะกาไสยทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู ซึ่งไหลผ่านอำเภอเมือง และอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ล่องไปตามคลองสินปุน ไปออกแม่น้ำตาปี หรือแม่น้ำหลวงที่อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วล่องไปสู่อ่าวบ้านดอน

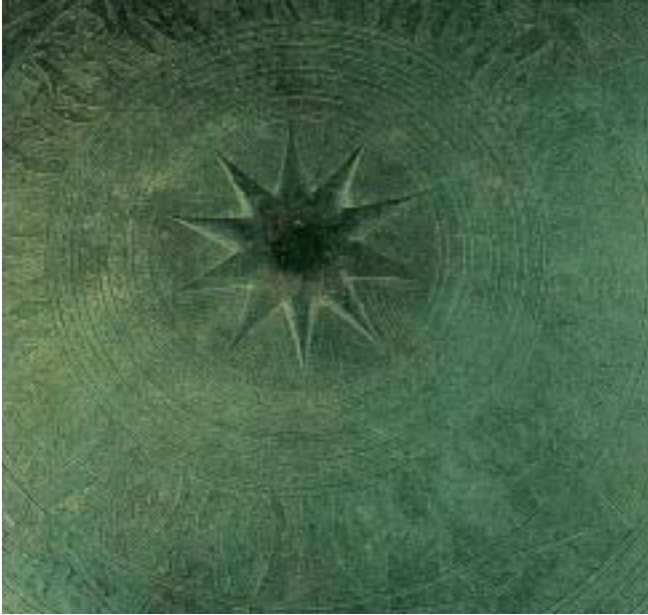
๔. เส้นทางสายคลองท่อม - อ่าวบ้านดอน

เส้นทางนี้ออกเดินทางจากคลองท่อม อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ทางฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมลายู ผ่านอำเภอคลองท่อมมาลงคลองสินปุน แล้วเดินทางต่อไปออกอ่าวบ้านดอน

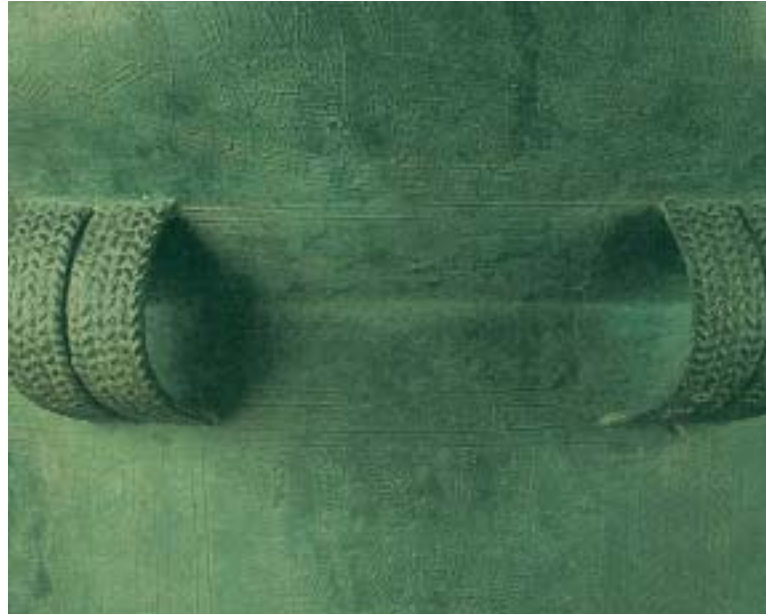

กลองมโหระทึกสำริดพบที่อำเภอสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา

หลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงร่องรอยชุมชนในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณวัตถุที่พบในแหล่งโบราณคดีแถบตำบลวังอำเภอท่าชนะ แหล่งโบราณคดีวัดแก้ว อำเภอไชยา แหล่งโบราณคดีวัดเขาศรีวิชัย และแหล่งโบราณคดีควนพุนพิน อำเภอพุนพิน โบราณวัตถุที่สำคัญที่พบในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ กลองมโหระทึกสำริด จำนวน ๕ ใบ ที่พบที่อำเภอพุนพิน อำเภอไชยา อำเภอท่าชนะ และอำเภอเกาะสมุย กลองมโหระทึกนี้เป็นสินค้านำเข้า แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ที่มณฑลทวนสประเทศจีนตอนใต้ และประเทศเวียดนามตอนเหนือ ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูก เช่น พิธีการขอฝน หลักฐานดังกล่าว

ลวดลายหน้ากลองมโหระทึก

ลวดลายด้านข้างกลองมโหระทึก

แสดงว่ามีการเดินทางของพ่อค้าจากจีนตอนใต้ หรือเวียดนามตอนเหนือ มายังดินแดนดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบหุ่นจำลองรูปคนและสัตว์ (ช้าง ม้า กวาง) สำริด เครื่องประดับสำริด เครื่องมือเหล็ก เครื่องประดับทองรูปพรรณ มีแหวน แผ่นทอง ลูกปัดจารึกอักษรพราหมี ภาษาสันสกฤต (รูปแบบ ตัวอักษรเริ่มใช้ในพุทธศตวรรษที่ ๔) แผ่นหินบด และต่างหู ที่เรียกว่า ลิง - ลิง - โอ (Ling - Ling - O) ทำจากหินสีเทาอมเขียว พบที่ตำบลวัง อำเภอกำแพงแสน มีลักษณะเป็นห่วงกลมหนา รูปโค้งไม่ติดกัน กรอบด้านนอก วงโค้งมีปุ่มรูปคล้ายหัวลูกศร ๓ ปุ่ม ต่างหูเหล่านี้เคยพบที่ประเทศฟิลิปปินส์ เวียดนาม ไต้หวัน และทางตอนใต้ของจีน

ในช่วงเวลาประมาณพุทธศตวรรษที่ ๕-๑๐ นี้ ชุมชนดั้งเดิมใน สุราษฎร์ธานีได้มีวิวัฒนาการทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ที่ชัดเจนคือ การเกิดชุมชนใหม่ที่มารวมตัวกันเพื่อสนองกิจกรรมทางการค้า ทางทะเล ในบริเวณเมืองท่าชายฝั่งทะเล และตามเส้นทางข้ามคาบสมุทร และรับวัฒนธรรมจากภายนอก โดยเฉพาะจากอินเดีย ที่ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ชาวอินเดียกลุ่มต่างๆ ที่คือนักผจญภัยและพ่อค้าได้เดินทางอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภูมิภาคนี้อย่างถาวร รวมทั้งลัทธิความเชื่อทางศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และพราหมณ์ ช่วงสมัยนี้น่าจะมีการแบ่งกลุ่มอาชีพ และชนชั้นต่างๆ ในสังคมชัดเจนมากขึ้น จนเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์รัฐโบราณ ที่มีลักษณะเป็นสังคมเมืองและมีระบบการปกครองชัดเจน

ภาพปั้นดินเหนียวบนผนังวัดถ้ำคูหา
อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

๒) สมัยประวัติศาสตร์รัฐโบราณ

ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ทำให้การเดินทางข้ามมหาสมุทรได้พัฒนาเพิ่มขึ้น สามารถเดินเรือข้ามมหาสมุทรโดยอาศัยลมมรสุม ทำให้เมืองท่าเล็กๆ บางแห่งตามเส้นทางเลียบชายฝั่งลดความสำคัญลง มีเพียงเมืองท่าบนคาบสมุทรที่มีทำเลเหมาะสมได้เจริญเติบโตขึ้นเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ และเป็นชุมชนที่มั่งคั่งจนกลายเป็นศูนย์กลางการปกครองของแคว้นแคว้นหรือรัฐในเวลาต่อมา

ชุมชนเมืองท่ารอบอ่าวบ้านดอน ทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกก็เช่นกัน คือพัฒนาจากสถานการค้าหรือชุมชนเมืองท่าเล็กๆ ที่เป็นจุดพักเรือในเส้นทางการค้าระหว่างตะวันตกกับตะวันออกในช่วงสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ได้เติบโตและเข้มแข็งขึ้น กลายเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่เป็นแคว้นที่มีระบบการปกครองมีผู้ปกครองมีอำนาจชัดเจน เป็นรัฐอิสระที่มีความรุ่งเรืองมั่นคง มีการค้ากับดินแดนภายนอกที่ห่างไกล และดังปรากฏในเอกสารจีนว่าได้ส่งทูตไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับราชสำนักจีนหลายครั้ง เช่น ประวัติศาสตร์ราชวงศ์เหลียงฉบับหอหลวง ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังฉบับความเดิม และในหนังสือของหม่าตวนหลิน นักจดหมายเหตุจีน ผู้เขียนสารานุกรมจีนในราว พ.ศ. ๑๘๔๓ ได้เขียนอธิบายเกี่ยวกับรัฐต่างๆ ที่เป็นรัฐชายฝั่งอิสระที่อยู่ในบริเวณชายฝั่งตะวันออกของคาบสมุทร ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ เช่น เมืองผานผาน (พัน-พัน/พุน-พุน ซึ่งเป็นปัญหาของการออกเสียงเรียกชื่อเมืองหรือสถานที่ที่ปรากฏในเอกสารจีนโบราณ) ตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) หลางหย่าซิว (ลังกาสุกะ-บริเวณอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี)

พระนารายณ์ศิลาได้มาจาก
วัดพระเพลิง อำเภอนาสาร
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมืองผานผานนี้ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าตั้งอยู่ในบริเวณ
อ่าวบ้านดอน ในหนังสือประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถัง ฉบับหอหลวงได้ระบุที่
ตั้งและชุมชนเมืองผานผาน ไว้ว่า

“อาณาจักรผานผาน ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของหลินอี้
(จัมปา) บนอ่าวแห่งหนึ่งของทะเล ทางเหนือมีทะเลเล็กคั่นกลาง จาก
หลินอี้ เดินทางจากเจียวโจว (ตังเกี๋ย) ไปถึงที่นั่นใช้เวลา ๔๐ วัน และอยู่
ติดกับอาณาจักรกลางหย่าซิว (ลังกาสุกะ) ประชาชนเรียนอักษรพราหมณ์
และศรัทธาคำสอนของพระพุทธองค์อย่างมั่นคง ในปีที ๙ ของรัชศกเจิ้นกวน
(พ.ศ. ๑๑๗๘) พวกเขาได้ส่งทูตมาถวายสิ่งของพื้นเมืองเป็นเครื่องราช
บรรณาการ”

ในหนังสือของหม่าตวนหลิน ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเมือง
ผานผาน อย่างละเอียด เช่นความว่า “ประชากรส่วนใหญ่อยู่กันริมน้ำและ
ไม่มีกำแพง เมืองมีระเนียดไม้ล้วนๆ ใช้แทนกำแพง กษัตริย์ประทับเอนบน
พระที่นั่งรูปมังกร (นาค) ทอง มีข้าราชการบริพารผู้ใหญ่เฝ้าแทน มือไขว้ไว้
บนบ่า ที่ประเทศนี้มีพราหมณ์จากเทียนจู่ (อินเดีย) อยู่หลายคน ซึ่ง
ได้ของพระราชทานมากมาย กษัตริย์ทรงโปรดปรานพวกนี้อย่างมาก...”

ข้อมูลจากเอกสารจีนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าเมืองผานผาน
เป็นรัฐชายฝั่งทะเลที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าในช่วง
พุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๒ เป็นรัฐที่ผู้ปกครองมีฐานะเป็นพระราชาตามแบบ
วัฒนธรรมอินเดีย มีพระพุทธศาสนาหายานเป็นศาสนาประจำรัฐ และ
มีการนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูทั้งไวษณพนิกายและไศวนิกาย รวมทั้ง
มีชาวอินเดียหลายหมู่เหล่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนแถบนี้

ตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๘ ได้พบหลักฐานว่าชุมชนรอบ
อ่าวบ้านดอนได้มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ปรากฏร่องรอยชุมชนหลากหลายเป็น
เมืองเล็กเมืองน้อยและเมืองใหญ่ กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปบนพื้นราบตาม
แนวสันทราย ที่ราบเชิงเขา และที่ราบริมแม่น้ำ ส่วนใหญ่เป็นชุมชน
เมืองท่า และแหล่งที่อยู่อาศัย

เมืองท่าริมทะเล เมืองขนาดใหญ่อยู่ที่แหลมโพธิ์พุมเรียง อำเภอยะ
โฮง พบโบราณวัตถุที่เป็นสินค้าจากต่างถิ่นจำนวนมาก เช่น เครื่องถ้วย
จีนสมัยราชวงศ์ถัง (ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๕) และสินค้าที่ผลิต
ในท้องถิ่น เช่น ลูกปัดแก้ว เมืองท่าริมทะเลอื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ บริเวณ
บ้านท่าม่วงใกล้วัดอัมพาวาส บริเวณเชิงเขาประสงค์ ตำบลวัง อำเภอยะ

ใบเสมาหินทรายแดงวัดปาลิไลยก์
อำเภอยะโฮง

พระพิมพ์ดินดิบพบที่อำเภอยะโฮง

ชิ้นส่วนธรรมจักรศิลาศิลปะทวารวดี
พบที่ตำบลทุ่ง อำเภอยะโฮง

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

พระโพธิสัตว์บัพติศนาได้จาก
วัดพระบรมธาตุไชยา

ท่าชนะ พบลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน วัตถุทำด้วยหินหยก ต่างหูโลหะ และบริเวณวัดพระพิฆเนศวร (โรงเรียนท่าชนะ) อำเภوتاชนะ ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชุมชนโบราณนับถือศาสนาฮินดู พบเอกมุขสิงค์ เศียรพระวิชณุ ชิ้นส่วนพระพิฆเนศวร และซากโบราณสถาน

เมืองท่าริมฝั่งแม่น้ำ ที่สำคัญคือบริเวณควนพุนพิน หรือควนท่าข้าม บริเวณวัดเขาศรีวิชัย หรือเขาพระนารายณ์ อำเภอพุนพิน พบลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน ลูกปัดทองคำรูปพลพักทอง เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถังและช่ง เหรียญเงินอาหรับ พระพิมพ์ดินดิบ ที่ศาสนสถานบริเวณควนพุนพิน พบประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริด (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒) เป็นบริเวณที่ตั้งพุทธสถาน ส่วนในบริเวณวัดเขาศรีวิชัย พบประติมากรรมรูปพระวิชณุ และรากฐานเทวาลัย เป็นบริเวณที่ตั้งของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่บริเวณบ้านกะแตและวัดถ้ำคูหา อำเภอกาญจนดิษฐ์ เป็นแหล่งชุมชนเมืองท่าริมฝั่งแม่น้ำและที่อยู่อาศัยตามริมแม่น้ำท่าทอง ที่วัดถ้ำคูหา พบว่าเป็นพุทธสถานมหายาน มีศิลปกรรมเป็นประติมากรรมปูนสูงและปูนต่ำ ทำจากดินเหนียวประดับไว้บนเพดานถ้ำเล่าเรื่องพระพุทธรูปองค์ทรงแสดงธรรม เป็นประติมากรรมที่แสดงอิทธิพลศิลปะทวารวดีและศิลปะขอม

เมืองเวียงสระ อำเภอเวียงสระ เป็นเมืองโบราณที่ปรากฏหลักฐานเป็นร่องรอยผังเมืองและคูเมืองตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางบนเส้นทางข้ามคาบสมุทร มีลักษณะคล้ายชุมทางการคมนาคมที่เชื่อมเมืองท่าสองฝั่งทะเลระหว่างเมืองโบราณรอบอ่าวบ้านดอนและเมืองโบราณในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นแหล่งที่มีผู้คนหลายหมู่เหล่าเดินทางผ่านไปมา ได้พบโบราณวัตถุหลากหลายรูปแบบ เช่น ประติมากรรมรูปเคารพในพุทธศาสนา ได้แก่ ภาพสลักนูนสูงรูปพระพุทธรูปเจ้าศากยมนี (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑) โบราณวัตถุเนื่องในศาสนาฮินดูลัทธิไวษณพนิกาย ได้แก่ เทวรูปพระวิฆณุศิลา (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒) เทวรูปพระวิฆณุศิลา (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖) และประติมากรรมรูปเคารพในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย (พุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖) ได้แก่ เทวรูปพระศิวะไภรวะ (ปางดุร้าย)

เมืองโบราณไชยา อำเภอไชยา ได้พบประติมากรรมรูปเคารพเนื่องในพุทธศาสนาเถรวาท ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับศิลปกรรมสมัยทวารวดี เช่น ที่บริเวณวัดเวณ ตำบลป่าเว พบพระพุทธรูปศิลา (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒) ที่ตำบลทุ่ง พบชิ้นส่วนธรรมจักรศิลา (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓) ที่วัดเวียงและวัดแก้ว พบพระพุทธรูปศิลาประทับยืนปางแสดงธรรม (วิตรรกะมุทรา อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓) ที่วัดพระบรมธาตุไชยา พบพระพุทธรูปศิลา ประทับนั่งบนฐานปัทมปาณสมมติ (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒) และพระพุทธรูปศิลาประทับยืนปางแสดงธรรม (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓) ที่วัดแก้วได้พบรูปเคารพของศาสนาอื่นๆ ด้วย เช่น พระพิฆเนศวร และศิวลึงค์ที่วัดศาลาทิง พบพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรศิลา (อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓) จึงสันนิษฐานว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทคงได้เผยแผ่อยู่ในเมืองไชยาก่อนที่พระพุทธศาสนาเถรวาทจะเจริญรุ่งเรืองในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕

ร่องรอยผังเมืองโบราณไชยา ปรากฏขอบเขตเมืองอยู่บนแนวสันทรายที่เรียกว่า สันทรายไชยา มีขอบเขตตั้งแต่บ้านเวียงจนถึงบ้านวัดแก้ว เกือบจดเขาน้ำร้อนยาวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ เกือบ ๓ กิโลเมตร มีโบราณสถานก่ออิฐขนาดใหญ่ที่วัดแก้ว และวัดหลง เป็นพุทธสถานเนื่องในพุทธศาสนาเถรวาท (อายุประมาณศตวรรษที่ ๑๔-๑๕) โบราณสถานดังกล่าวนี้ นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี และนักวิชาการท้องถิ่น ได้วินิจฉัยว่าเป็น

พระพุทธรูปศิลาปางสมาธิ ศิลปะทวารวดี
อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒
พบที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระพุทธรูปประทับยืนศิลา
พบที่วัดแก้ว อำเภอไชยา จัดแสดงอยู่ที่
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา

วัดพระบรมธาตุไชยา อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โบราณสถานวัดหลง อำเภอยาไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โบราณสถานวัดแก้ว อำเภอยาไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปราสาท ๒ ใน ๓ หลังที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๒๓ จารึกด้วยอักษรหลังปัลลวะ ภาษาสันสกฤตทำด้วยศิลาทรายสีแดงมีข้อความด้านที่ ๑ กล่าวถึงพระเจ้ากรุงศรีวิชัย สั่งให้สร้างปราสาทอิฐ ๓ หลัง เพื่อบูชาพระโพธิสัตว์เจ้าผู้ถือดอกบัว (พระโพธิสัตว์ปัทมปาณี) พระผู้ผจญพระยามาร และพระโพธิสัตว์เจ้าผู้ถือวัชระ (พระโพธิสัตว์วัชระปาณี) (ปราสาทอีกหลังหนึ่งสันนิษฐานว่าอยู่ที่วัดเวียง แต่ไม่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน) และระบุว่าจารึกในปี พ.ศ. ๑๓๑๘ ด้านที่ ๒ กล่าวถึง พระราชาผู้มีนามว่าวิชณุทรงเป็นศรีมหาราชแห่งราชวงศ์ไศเลนทร์

เรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัย มีผู้สันนิษฐานหลายแนว เช่น สันนิษฐานว่าศรีวิชัยเป็นอาณาจักรที่มีอำนาจทางการเมืองมั่นคง มีอาณาเขตกว้างขวาง ครอบคลุมหมู่เกาะต่างๆ ทางตอนใต้ของคาบสมุทรมลายูตลอดขึ้นมาถึงดินแดนบางส่วนของคาบสมุทรม มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองปาเล็มบัง เกาะสุมาตราหรือเกาะชวา

นักประวัติศาสตร์ไทยบางท่านมีความเห็นว่า ศูนย์กลางของศรีวิชัยน่าจะอยู่บนคาบสมุทรมบริเวณอำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ/หรือมีขอบเขตถึงบริเวณอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

พระพุทธรูปนาคปรกสำริดได้มาจาก
วัดเวียง อำเภอยะโฮยา จัดแสดงอยู่ใน
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

นักวิชาการบางท่านมีความเห็นว่าศรีวิชัยมิได้มีศูนย์กลางที่
แน่นอนและถาวร แต่เปลี่ยนแปลงไปตามความเข้มแข็งของผู้นำท้องถิ่นที่
จะสามารถควบคุมอำนาจทางการเมืองและการค้า ดังนั้นศูนย์กลางของ
ศรีวิชัยอาจจะอยู่ทั้งที่บริเวณหมู่เกาะ หรือคาบสมุทรมลายู

หรือแนวคิดที่ว่าศรีวิชัยไม่ใช่ชื่ออาณาจักรที่มีศูนย์กลางของ
อำนาจในการควบคุมเศรษฐกิจและการเมืองอยู่เมืองใดเมืองหนึ่งแต่เพียง
เมืองเดียว แต่ “ศรีวิชัย” เป็นชื่อกว้างๆ ทางศิลปะและวัฒนธรรมของกลุ่ม
บ้านเมือง หรือแคว้น หรือรัฐน้อยใหญ่ ที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น การ
นับถือพระพุทธศาสนาในลัทธิมหายานที่แสดงออกด้วยรูปแบบทาง
ศิลปกรรมที่เรียกกันว่า “ศิลปกรรมแบบศรีวิชัย”

แต่อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานทางศิลปกรรมในโบราณสถาน
โบราณวัตถุ และจากข้อมูลในศิลาจารึกหลักที่ ๒๓ แสดงให้เห็นความ
สัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีวิชัย กับเมืองไชยา และราชวงศ์ไศเลนทร์ในขว
ภาคกลาง ในพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ซึ่งนักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าน่าจะมี
ความสัมพันธ์ทางเครือญาติโดยการสมรส

เรื่องราวของศรีวิชัยจึงเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ภูมิภาคของบ้าน
เมืองในคาบสมุทรมลายู และหมู่เกาะทะเลใต้ (อินโดนีเซีย) ในจารึกที่ฐาน
พระพุทธรูปนาคปรกสำริด พบที่วัดเวียง จารึกเป็นอักษรขอม ภาษาเขมร

พระพุทธรูปประทับยืน ศิลปทวารวดี
พบที่วัดพระบรมธาตุไชยา

บัวประดับยอดสถูปพบในบริเวณวัด
พระบรมธาตุไชยา สันนิษฐานว่า
อาจเป็นส่วนเดิมของยอดเจดีย์

พระพุทธรูปประทับยืนศิลา
พบที่วัดเวียง อำเภอยะยา

กล่าวถึง พระนามของกษัตริย์พระองค์หนึ่ง มีพระราชโองการมาถึง
เจ้าเมืองครุฑให้สร้างพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๗๒๖ พระนาม
ของกษัตริย์องค์นี้ ได้รับการตีความว่าเป็นพระนามของกษัตริย์มลายู ใน
เกาะสุมาตรา และเมืองครุฑ คือเมืองไชยา (ขณะนั้นเมืองไชยา ชื่อ
ครุฑ หรือ เกีย - โล - หิ ตามเอกสารของจีน) จึงเป็นเมืองหนึ่งของ
อาณาจักรศรีวิชัยในช่วงสมัยนั้น

ตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมา อาณาจักรศรีวิชัยได้
เสื่อมอำนาจลง เนื่องจากจีนสมัยปลายราชวงศ์ซ่ง ได้เปลี่ยนนโยบายการค้า
โดยสนับสนุนให้ชาวจีนแต่งเรือค้าขายทางทะเลกับบ้านเมืองต่างๆ
โดยตรง บ้านเมืองต่างๆ ที่เป็นเมืองท่าขายทะเลจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้น
เกิดรัฐใหม่ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ศรีวิชัยที่เคยมั่งคั่งในฐานะที่เป็นพ่อค้า
คนกลางเริ่มอ่อนแอลง ไม่สามารถควบคุมเมืองท่าขายทะเลที่เคยปกครอง
ได้อีกต่อไป นอกจากนี้ยังได้ถูกกองทัพเรือจากอินเดียโจมตีหลายครั้ง
ดังปรากฏหลักฐานในจารึกที่เมืองตันซอร์ประเทศอินเดีย ได้กล่าวถึง
พระเจ้าราเชนทรโจฬะที่ ๑ ซึ่งมีอำนาจครอบครองดินแดนทางด้านชายฝั่ง
โคโรมันเดลและภาคใต้ของอินเดีย ได้โจมตีอาณาจักรศรีวิชัยและเมืองขึ้น
ใน พ.ศ. ๑๕๖๘ ซึ่งรวมถึงเมืองตามพรลิงค์ด้วย การโจมตีของพวกโจฬะใน
ครั้งนี้ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเป็นการทำลายอำนาจทางทะเล และ
การค้าของอาณาจักรศรีวิชัย และเป็นผลทำให้อาณาจักรศรีวิชัยได้เสื่อม
อำนาจและล่มสลายลงในที่สุดในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘

ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เมืองไชยา รัฐที่เคยมีอำนาจมั่นคง
เป็นศูนย์อำนาจทางการเมืองปกครองในท้องถิ่น ณ คาบสมุทราทางใต้ และ
มีความสัมพันธ์กับอาณาจักรศรีวิชัย คงจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของ
เมืองนครศรีธรรมราช ที่มีกษัตริย์ที่เข้มแข็งทรงพระนามว่าพระเจ้า
จันทรภาณุ (พระนามของกษัตริย์เมืองนครศรีธรรมราชใช้สมัญญานามว่า
ศรีธรรมมาโคกราชตามพระนามของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย) ใน
จารึกหลักที่ ๒๔ พบที่วัดเวียง อำเภอยะยา กล่าวถึงพระเจ้าจันทรภาณุ
ผู้เป็นใหญ่แห่งตามพรลิงค์ ได้ทรงปลดปล่อยประชาชนของพระองค์ที่ถูก
ชนชาติต่ำปกครองมาแล้วให้สว่างรุ่งเรือง ชนชาติต่ำในที่นี้มีผู้สันนิษฐานว่า
หมายถึงศรีวิชัย (ในเอกสารจีนระบุว่า ตามพรลิงค์ เป็นเมืองขึ้นของ
ศรีวิชัย)

ในปี พ.ศ. ๑๗๗๓ พระเจ้าจันทร์ภาณุ ได้ทรงตั้งเมือง ๑๒ นักษัตร ขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราชในบรรดาเมือง ๑๒ นักษัตรเหล่านี้ได้แก่ เมืองสาบบุรี ปัตตานี กลันตัน ปาหัง ไทรบุรี พัทลุง ตรัง ชุมพร บันทายสมอ สะอูเลา ตะกั่วป่า และกระบี่ เมืองเหล่านี้ล้วนอยู่ในคาบสมุทรมลายู และอยู่ในอิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัยมาก่อน ในจำนวน ๑๒ เมืองนี้ไม่ปรากฏชื่อเมืองในสุราษฎร์ธานี แต่สันนิษฐานว่า น่าจะรวมเมืองต่างๆ ของสุราษฎร์ธานีไว้ด้วย และเหตุที่ไม่ปรากฏชื่อเมือง ไซยา อาจเป็นเพราะนครศรีธรรมราชคงไม่ต้องการให้ความสำคัญกับเมืองเครือญาติกับศรีวิชัยที่เคยปกครองนครศรีธรรมราชมาแล้ว ในสมัย พระเจ้าจันทร์ภาณุ เมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรืองยิ่งใหญ่มาก และเข้มแข็ง มีอำนาจครอบครองเมืองต่างๆ ในคาบสมุทรมลายู และได้แผ่อำนาจทางทะเลโดยยกทัพเรือไปโจมตีลังกา ๒ ครั้ง ใน พ.ศ. ๑๗๙๐ และ พ.ศ. ๑๘๐๕ แต่ต้องพ่ายแพ้แก่ลังกาทั้งสองครั้ง

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เมืองต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูของไทย อยู่ภายใต้ปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช และรับนับถือพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์แทนที่พุทธศานาพหุยาน

๓) สมัยประวัติศาสตร์ชาติไทย

ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เมื่ออาณาจักรสุโขทัยได้เจริญขึ้นในบริเวณทางเหนือของไทย นั้น เมืองนครศรีธรรมราชก็ยังคงมีอำนาจทางการเมืองครอบคลุมนดินแดนทางคาบสมุทรมลายูของไทยอยู่จนถึงในราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ อาณาจักรอยุธยาได้เจริญรุ่งเรือง มีอำนาจเข้มแข็งมากขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในภาคกลาง รวบรวมอาณาจักรไทยแผ่อำนาจทางการเมืองไปยังดินแดนใกล้เคียงและลงมายังคาบสมุทรมลายู โดยส่งกองทัพเรือโจมตีมะละกาในคาบสมุทรมลายูได้ ซึ่งหมายถึงว่า ก่อนหน้าเหตุการณ์ดังกล่าว เมืองนครศรีธรรมราชและหัวเมืองทางภาคใต้ของไทย รวมทั้งเมืองต่างๆ ในสุราษฎร์ธานี ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอยุธยาแล้วดังปรากฏในกฎหมาย “พระไอยการตำแหน่งนายทหารหัวเมือง” พ.ศ. ๑๙๙๘ ในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้ระบุถึงเมืองที่อยู่ในบริเวณคาบสมุทรมลายูที่ได้การปกครองของอยุธยาคือเมืองนครศรีธรรมราช เป็นหัวเมืองเอก เมืองพัทลุง ไซยา และชุมพร เป็นหัวเมืองตรี แสดงว่าอำนาจของเมืองนครศรีธรรมราชที่เป็นเมืองใหญ่

พระพุทธรูปศิลปะศรีวิชัย พบที่วัดแก้ว อำเภอไชยา

ศาลากลางจังหวัดในอดีต

ศาลากลางจังหวัดถูกเผาทำลาย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔

พระบรมธาตุไชยา อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ก่อนบูรณะ)

พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ตรวจเยี่ยม
สุราษฎร์ธานี เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๑

ชุมชนชาวจีนที่ทำเหมืองแร่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

และเคยมีอำนาจครอบครองเมืองต่างๆ ในคาบสมุทรทางใต้ ได้ลดบทบาทและอำนาจลงกลายเป็นหัวเมืองชั้นเอกขึ้นตรงต่อกรุงศรีอยุธยา

แต่อย่างไรก็ตามอำนาจของอยุธยาในหัวเมืองต่างๆ ทางคาบสมุทรทางใต้ก็มิได้มีอำนาจถาวรต่อเนื่อง ในบางช่วงสมัยอำนาจในท้องถิ่นมีอิทธิพลมากขึ้น ความห่างไกลจากศูนย์อำนาจปกครองที่อยุธยา ทำให้บางครั้งอยุธยามีอำนาจแต่เพียงในนามเท่านั้น

ส่วนเมืองไชยา ในสมัยอยุธยาตอนต้น เจ้าเมืองไชยามีบรรดาศักดิ์เป็น “ออกพระวิจิตรศักดิ์ศรีพิชัยสงคราม พระไชยาเมืองตรี ถือศักดินา ๕๐๐๐” ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ ได้มีการฟื้นฟูบูรณะวัดต่างๆ ในเมืองไชยา เช่น การสร้างพระระเบียงล้อมรอบพระบรมธาตุที่มีมาแต่เดิม สร้างวิหารหลวงด้านหน้า สร้างพระอุโบสถด้านหลัง เป็นต้น

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ หัวเมืองทางใต้นับตั้งแต่เมืองไชยา นครศรีธรรมราชลงไปจนถึงเมืองพัทลุง มักถูกรุกรานจากโจรสลัดมลายูอยู่เสมอ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองอันเนื่องมาจากการค้าขายทางทะเลของพวกพ่อค้าต่างชาติทางตะวันตกที่ต้องการสถานที่เป็นเมืองท่าหรือสถานที่พักสินค้า ทำให้เกิดเมืองท่าใหม่ๆ

พลับพลาที่ประทับ เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๕ เสด็จเมืองไชยา ร.ศ. ๑๐๘

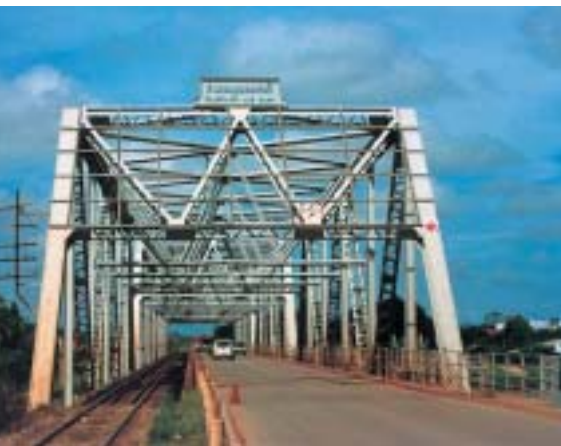
ขึ้นหลายแห่ง ในบริเวณคาบสมุทรทางใต้ของไทย ได้แก่ เมืองสงขลาที่เขาหัวแดง เป็นเมืองที่พ่อค้าชาวอาหรับเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นสถานที่พักสินค้า ต่อมาได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้าชาวยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา โปรตุเกส เป็นต้น มีการสร้างป้อมค่ายแข็งแรง และตั้งตัวเป็นกษัตริย์ เรียก พระเจ้าเมืองสงขลา ในพ.ศ. ๒๑๙๒ (สมัยพระเจ้าปราสาททอง) เมืองสงขลาได้ขยายอำนาจสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับตนเองโดยรวมหัวเมืองต่างๆ ไว้ในอำนาจ เช่น สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ปัตตานี และไทรบุรี เมืองสงขลาจึงกลายเป็นแคว้นหรือรัฐอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่ออยุธยา

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๒๒๓-๒๒๓๐ เมืองสงขลาได้ถูกกองทัพอยุธยา (ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ภายใต้อาณัติความช่วยเหลือจากฮอลันดาและฝรั่งเศสตีแตกและถูกทำลายสิ้น ครอบครัวเจ้าเมืองสงขลาต้องอพยพมาอยู่ที่เมืองไชยา อยุธยาจึงมีอำนาจครอบคลุมหัวเมืองทางใต้ทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ เมื่อพม่าตีกรุงศรีอยุธยาแตก กองทัพพม่าได้ยกทัพมาตีหมู่บ้านพุมเรียง เมืองไชยา ราษฎรในหมู่บ้านได้ร่วมกันต่อสู้ โดยตั้งค่ายอยู่ที่วัดอูบล แต่ก็ต้องแตกพ่าย พม่าได้กวาดต้อนผู้คนและ

การแต่งกายของชาวสุราษฎร์ธานี
สมัยรัชกาลที่ ๔

สะพานพระจุลจอมเกล้า อำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมาก ในช่วงนี้หลวงสิทธิไชยาเวร ปลัดเมือง นครศรีธรรมราช ได้ตั้งตนเป็นอิสระรวบรวมผู้คนตั้งเป็นชุมชนเจ้านคร และได้แต่งตั้งคนของตนเป็นผู้รั้งเมืองไชยาและตั้งเมืองขึ้นใหม่ที่เมือง พุมเรียง เมืองพุมเรียงจึงกลายเป็นศูนย์กลางของเมืองไชยาสืบต่อมา ใน พ.ศ. ๒๓๑๒ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ส่งกองทัพมาปราบเมืองนคร หลวงปลัดบุญชูชาวเมืองไชยา ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกจับผู้รั้งเมืองไชยา ซึ่งเป็นคนของเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชฆ่าเสีย และเข้าร่วมกับกองทัพ ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีตีเมืองนครศรีธรรมราช หลวงปลัดบุญชูจึงได้รับความดีความชอบได้เป็นพระยาวิชิตภักดีศรีพิชัยสงคราม (พระยาคอปล้อง) ผู้ว่าการเมืองไชยา การศึกในครั้งนี้ไม่ได้รับชัยชนะ สมเด็จพระเจ้า กรุงธนบุรีจึงยกทัพหลวงมาทางเรือ สามารถตีเมืองนครศรีธรรมราชได้

ในช่วงสงครามเก้าทัพ พ.ศ. ๒๓๒๘ กองทัพพม่าได้ยกทัพมาตี หัวเมืองต่างๆ ทางใต้ เมืองไชยาและเมืองท่าทองได้รับความเสียหายอย่างมาก ผู้คนอพยพหนีจากตัวเมือง แต่ทัพไทยได้ขับไล่พม่าออกไปได้ รวมทั้ง ได้เมืองปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานูเป็นเมืองประเทศราช

ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์นี้มีข้อความปรากฏในจดหมายเหตุรัชกาล ที่ ๓ ว่าชาวบ้านดอนและท่าทองมีความรู้ความชำนาญในการต่อเรือและมี ไม้ตะเคียนทองคุณภาพดีหาได้ง่าย จึงโปรดให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) มาตั้งอยู่เรือที่บ้านดอน และเมืองท่าทองให้ต่อเรือทั้งเรือพระที่นั่ง และเรือรบสำหรับทะเลเพื่อใช้ในราชการ เป็นผลให้บ้านดอนเจริญรุ่งเรืองขึ้น กลายเป็นท่าเรือรับส่งสินค้านานาชาติ โดยเฉพาะการติดต่อค้าขายกับ ต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๓๙๔-๒๔๑๑ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว เมืองบ้านดอนมีผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองท่าทองมาตั้งที่บ้านดอน แล้วพระราชทานนามเมืองใหม่ที่บ้าน ดอนว่า “เมืองกาญจนดิษฐ์” ยกฐานะเป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ และได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้นายพุ่ม บุตรเจ้าพระยานคร (น้อย) เป็นพระยากาญจนดิษฐ์บดี ครองเมืองกาญจนดิษฐ์ (บ้านดอน)

ใน พ.ศ. ๒๔๓๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิรูประบบการปกครองท้องถิ่น โดยรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางยกเลิกระบบกินเมือง อันเป็นระบบที่เจ้าเมืองมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการในเมืองของตน และให้มีข้าหลวงเทศาภิบาล ทำหน้าที่กำกับดูแลหัวเมืองต่างๆ แทนรัฐบาลกลาง “ระบบเทศาภิบาล” นี้ได้เปลี่ยนแปลงระบบสังคมของหัวเมืองต่างๆ ทางใต้ของไทยอย่างมาก ได้มีการจัดส่วนราชการตามแบบใหม่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามลำดับสายบังคับบัญชาจากต่ำสุดถึงสูงสุดดังนี้ หมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านปกครองตำบลมีกำนันปกครอง อำเภอมีนายอำเภอปกครอง มณฑลมีข้าหลวงเทศาภิบาลปกครอง ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อำเภอต่างๆ ทางใต้มีความเจริญก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น เช่น ระบบสาธารณสุข โภค การศึกษา ตลอดจนความก้าวหน้าอื่นๆ ได้หลั่งไหลเข้ามา เช่น ทางด้านการศึกษา รัฐบาลได้มอบหมายให้วัดจัดการเรียนการสอนให้กับราษฎรทั่วไป โดยใช้หนังสือแบบเรียนเร็วเป็นตำราเรียน

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่นฉบับแรก หัวเมืองในภาคใต้ของไทยได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๓ มณฑล (หัวประเทศมี ๑๘ มณฑล) ได้แก่ มณฑลภูเก็ต มณฑลชุมพร และมณฑลนครศรีธรรมราชและบริเวณ ๗ เมือง ได้แก่ เมืองสาบบุรี เมืองรามันห์ เมืองตานี เมืองระแงะ เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง และเมืองหนองจิก สำหรับเมืองไชยา เมืองกาญจนดิษฐ์ (บ้านดอน) จัดรวมอยู่ในมณฑลชุมพร ศาลาว่าการมณฑลอยู่ที่เมืองชุมพร ข้าหลวงเทศาภิบาลคนแรกของมณฑลชุมพร คือ พระยารัตนเศรษฐี (คอซิมก้อง ต้นตระกูล ณ ระนอง) ส่วนที่เมืองไชยาทางราชธานีได้แต่งตั้งนายพินิจราชการ เดิมเป็นมหาดเล็กหุ้มแพรของรัชการที่ ๕ มาเป็นผู้ว่าราชการเมืองไชยา ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๒ โปรดให้รวมเมืองไชยาและเมืองกาญจนดิษฐ์ (บ้านดอน) เข้าเป็นเมืองเดียวกันเรียกว่า เมืองไชยา และได้ย้ายศูนย์กลางของมณฑลจากชุมพรมาอยู่ที่เมืองไชยา (บ้านดอน)

ที่ว่าการอำเภอท่าข้าม

ที่ทำการมณฑลสุราษฎร์

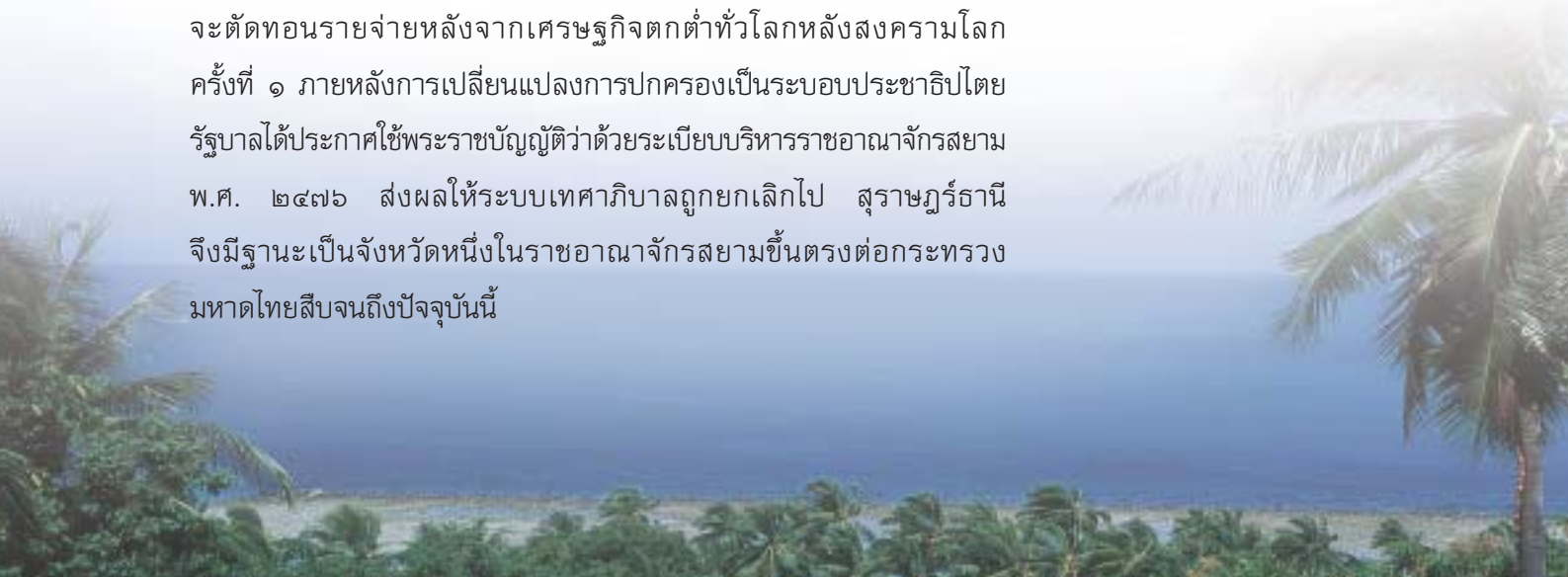

พลับพลาที่ประทับแรมรัชกาลที่ ๖ ครั้งเสด็จประพาสจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ได้ประทับแรมที่ตำหนัก ณ ควนพุนพิน หรือควนท่าข้าม ทรงพระราชทานชื่อที่ประทับว่า ตำหนักสวนสราญรมย์ ทรงทอดพระเนตรเห็นประชาชนพลเมืองมีกิริยามารยาทเรียบร้อย และได้ทรงทราบจากเจ้าเมืองว่าประชาชนตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เปลี่ยนชื่อเมืองไชยาเป็นเมืองสุราษฎร์ธานี ซึ่งหมายถึงเมืองคนดี และเปลี่ยนชื่อแม่น้ำหลวงเป็นแม่น้ำตาปี (ตามชื่อแม่น้ำตาปีในอินเดียฝั่งซ้ายของแม่น้ำมีเมืองชื่อสุริยรัฐ จึงทรงพระราชทานนามอันเป็นมงคลไว้) และโปรดให้ย้ายศาลว่าการมณฑลมาตั้งที่บ้านดอน (บริเวณเดียวกับศาลากลางเมืองไชยา) ให้ยกฐานะเมืองท่าทองเป็นอำเภอกาญจนดิษฐ์ เมืองไชยาเก่าให้เปลี่ยนเป็นอำเภอพุมเรียง (เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ อำเภอพุมเรียงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมืองไชยา ต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้ตัดคำว่าเมืองออก เรียกว่าอำเภอไชยา) ทรงเปลี่ยนชื่อมณฑลชุมพรเป็นมณฑลสุราษฎร์ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ได้เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด และผู้ว่าการเมืองให้เรียกว่าผู้ว่าราชการจังหวัด

พ.ศ. ๒๔๖๙ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ยุบมณฑลสุราษฎร์ให้ขึ้นกับมณฑลนครศรีธรรมราช ด้วยมีพระประสงค์จะตัดทอนรายจ่ายหลังจากเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ ส่งผลให้ระบบเทศาภิบาลถูกยกเลิกไป สุราษฎร์ธานีจึงมีฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งในราชอาณาจักรสยามขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทยสืบจนถึงปัจจุบันนี้

ยลยามย่ำแรมรอน
เยือนถิ่นแห่งดินแดน
บังคมบรมธาตุฯ
ศุภนิมรรมฤดี
สวนโมกข์ฯ โลกธรรมะ
พุทธบาทประภาศัย
ผ้าไหมใยชีวิต
เลื่องชื่อรำลึกอนาม
วานรฝักสอนได้
เป็นเพื่อนร่วมเรือนเคียง
ฉายาม่านผาหิน
คงความงามตระการ
หน้าเมืองหนองน้ำ
สมุยสมานใจ
ร้อยเกาะเลาะอ่างทอง
ฉ่ำชื่นรื่นกมล
เชิญเถิดเชิญชื่นชม
เลียบลุ่มขมิบกลิ่นอาย

ท่องสัญจรไปทั่วแคว้น
สุราษฎร์แสนดีงามดี
พิศุทธิ์ศาสดนัปราชาศี
กลางธานีศรีวิชัย
ฟังคำพระทำระใจ
โอบโลกไว้ให้ดังงาม
งานวิจิตรชวนติดตาม
ผ้าไหมงามคามพุมเรียง
ช่วยงานให้ไว้ชื่อเสียง
ไม่เคยเกี่ยงหลักเสียงงาน
คือก๊วยหลินถิ่นเขียวพหลาน
สืบตำนานม่านฟ้าไทย
พ่วงพรายพร่วงพรมป่าไพร
คอยคนไกลให้มายล
ลอยลัดเลาะดั่งดั่งมณฑ
ละอองชลชุ่มโชยชวย
อาบอารมณให้เต็มกาย
กลิ่นแห่งสายน้ำตาปีฯ

ท่องเที่ยวธรรมชาติสุดผาดกัวแคว้น

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพสูงทางด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม ซึ่งนับเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่เข้ายวนใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมากได้เดินทางไปสัมผัสกับธรรมชาติและบรรยากาศต่างๆ ซึ่งทางจังหวัดมีความพร้อมและมีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งด้านที่พัก การคมนาคม และสาธารณูปโภค

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีมากมายหลายแห่งพอจะแบ่งได้ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะมีเกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง อุทยานแห่งชาติเขาสก เขื่อนรัชชประภา น้ำตกตาดีฟ้า ฯลฯ

- แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนสถานจะมี วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา สวนโมกขพลาราม วัดเวียง วัดแก้ว วัดหลง วัดเขาสุวรรณประดิษฐ์ วัดถ้ำสิงขร พระธาตุศรีสุราษฎร์ พระธาตุหินงู วัดถ้ำคูหา วัดเขาพระนົม ฯลฯ

- แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและหัตถกรรม จะมีฟาร์มหอยนางรม หมู่บ้านทำไข่เค็มไชยา หมู่บ้านทอผ้าไหมพุมเรียง วิทยาลัยฝึกหัดเพื่อการเกษตร ฯลฯ

ในที่นี้จะขอลำถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบางแห่งเท่านั้น

เริ่มจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีไปกราบนมัสการ**พระบรมธาตุไชยา** **ราชวรวิหาร** ซึ่งตั้งอยู่ในเขตตำบลเวียง อำเภอไชยา ห่างจากอำเภอไชยา เพียง ๑ กิโลเมตร เป็นพระบรมธาตุคู่บ้านคู่เมือง องค์พระเจดีย์เป็น โบราณสถานที่สร้างขึ้นตามแบบลัทธิมหายาน ตั้งแต่ครั้งอาณาจักรศรีวิชัย รุ่งเรือง ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ รอบองค์พระธาตุจะมีเจดีย์ เล็กๆ ๔ ทิศ ล้อมรอบด้วยวิหารคด ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่ขนาด ต่างๆ โดยรอบทั้ง ๔ ด้าน ลักษณะพิเศษของพระบรมธาตุไชยาจะอยู่ที่ ยอดบิรवारสี่มุม ยอดบิรवारจะมีสามรอบ รอบละแปดยอด ส่วนยอดของ พระบรมธาตุหุ้มด้วยทองคำ โบราณวัตถุสำคัญที่ขุดพบ คือ พระพุทธรูป ประทับยืนทำด้วยศิลา รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ซึ่งเป็นหลักฐาน ยืนยันถึงความรุ่งเรืองในสมัยศรีวิชัยเป็นอย่างดี วัดแห่งนี้ถูกทิ้งร้างใน สมัยอยุธยา และได้รับการบูรณะใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระบรมธาตุไชยานี้ นับเป็นปูชนียสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร เป็นพระบรมธาตุ คู่บ้านคู่เมือง ซึ่งภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ห่างจากวัดพระบรมธาตุไชยาเพียงช่วงข้ามถนนก็ถึง **พิพิธภัณฑ-สถานแห่งชาติไชยา** ซึ่งตั้งอยู่นอกกำแพงแก้ว ด้านทิศตะวันออก ภายใน บริเวณวัดพระบรมธาตุไชยา เป็นพิพิธภัณฑที่รวบรวมโบราณวัตถุที่ค้นพบ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดใกล้เคียง

อาคารหลังแรกด้านหน้าของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา จะ จัดแสดงเกี่ยวกับประติมากรรมศิลาและสำริดที่ค้นพบในเมืองไชยาเก่า อาทิ เทวรูปพระนารายณ์ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ฯลฯ

ส่วนอาคารที่สอง เป็นที่จัดแสดงเกี่ยวกับหลักฐานสมัยก่อน ประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี สุโขทัย อยุธยา นอกจากนี้ ยังจัดแสดงงานประณีตศิลป์ต่างๆ อีกมากมาย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา เป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุ ที่ค้นพบในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดใกล้เคียง

ภายในบริเวณสวนโมกขพลาราม ซึ่งร่มเย็นด้วย
พรรณไม้ใหญ่น้อย

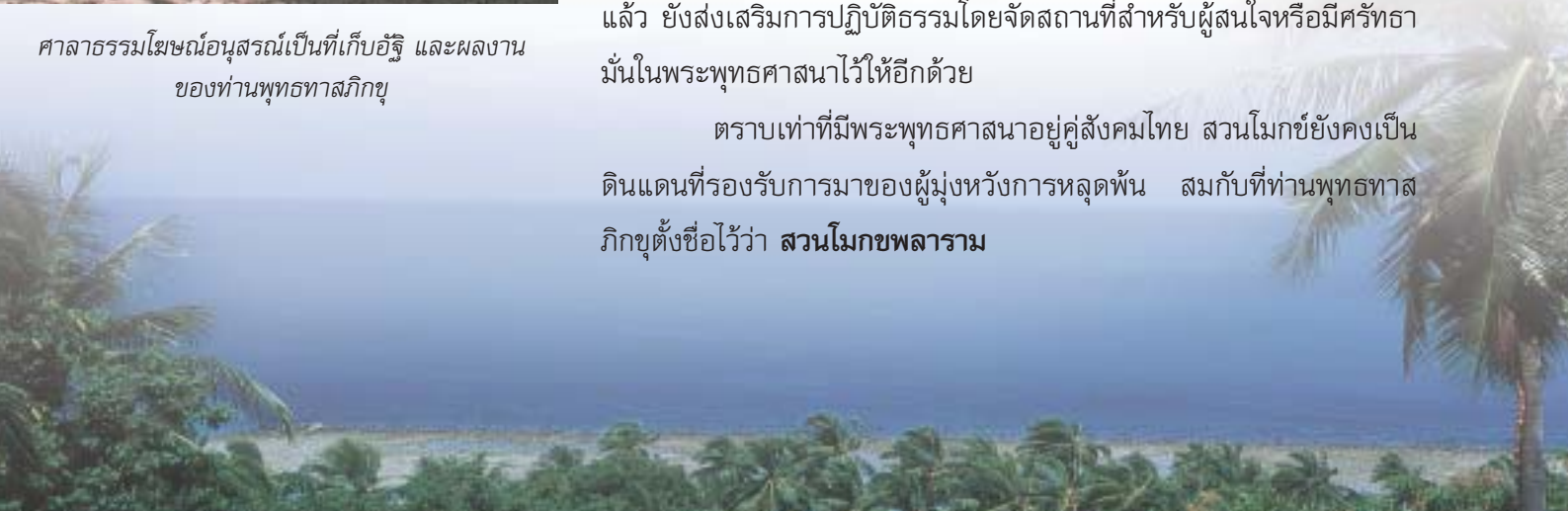

ศาลาธรรมโฆษณอนุสรณ์เป็นที่เก็บอัฐิ และผลงาน
ของท่านพุทธทาสภิกขุ

ออกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยาไปประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็จะถึง **สวนโมกขพลาราม** ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาพุทธทอง เดิมที่ตั้งของสวนโมกขพลารามเป็นวัดร้าง **ชื่อวัดตระพังจิก** ท่านพุทธทาสภิกขุได้ตั้งชื่อให้ใหม่ตามชื่อต้นไม้และต้นพลาที่ขึ้นอยู่ดกตื้นว่า “สวนโมกขพลาราม” ท่านพุทธทาสภิกขุเริ่มจำพรรษาที่สวนป่าแห่งนี้เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้ย้ายมาอยู่ที่แห่งใหม่มีธารน้ำไหลผ่าน จึงตั้งชื่อนี้ว่า “วัดธารน้ำไหล” ซึ่งเป็นที่ตั้งของสวนโมกขในปัจจุบัน

ภายในบริเวณสวนโมกข์ร่มเย็นด้วยพรรณไม้ใหญ่น้อย สิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นสื่อสอนเกี่ยวกับธรรมะ อันก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในใจของผู้แสวงสัจธรรมในชีวิต ถึงแม้ว่าท่านพุทธทาสภิกขุจะละสังขารจากสวนโมกข์ไปแล้ว มรดกธรรมของท่านยังคงสื่อกับคนรุ่นแล้วรุ่นเล่าไม่มีสิ้นสุด จนทำให้ชื่อเสียงของสวนโมกข์แพร่กระจายออกไปทั่วประเทศ แม้ชาวต่างประเทศที่สนใจพุทธศาสนาก็เดินทางมาศึกษาธรรมะนับจำนวนไม่ถ้วน กิจการของสวนโมกข์นอกจากจะอบรมธรรมะแก่ผู้สนใจแล้ว ยังส่งเสริมการปฏิบัติธรรมโดยจัดสถานที่สำหรับผู้สนใจหรือมีศรัทธามั่นในพระพุทธศาสนาไว้ให้อีกด้วย

ตราบเท้าที่มีพระพุทธรูปอยู่คู่สังคมไทย สวนโมกข์ยังคงเป็นดินแดนที่รองรับการมาของผู้มุ่งหวังการหลุดพ้น สมกับที่ท่านพุทธทาสภิกขุตั้งชื่อไว้ว่า **สวนโมกขพลาราม**

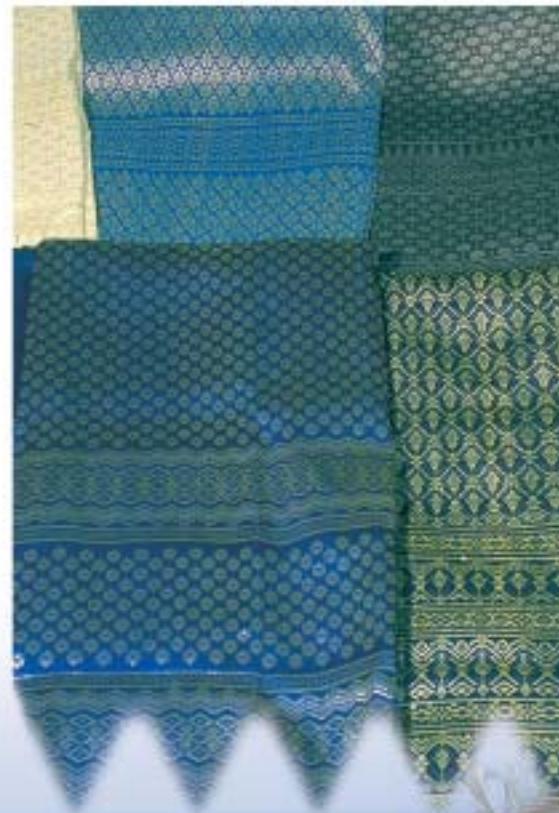

แหล่งขายผ้าไหมบ้านพุมเรียงที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ออกจากสวนโมกขพลารามแล้วจุดหมายที่ควรไปต่อคือ **บ้านพุมเรียง** ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลพุมเรียง ห่างจากอำเภอไชยาประมาณ ๖ กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านของชาวไทยมุสลิมซึ่งอยู่ปะปนกับชาวไทยพุทธ บรรพบุรุษของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่อพยพมาจากปัตตานี และสืบเชื้อสายมาจากชนชั้นสูงที่ถูกกวาดต้อนหรืออพยพมาจากไทรบุรี ที่หมู่บ้านพุมเรียงนี้มีชื่อเสียงทางการทอผ้าไหมลายดั้งเดิม ซึ่งเป็นผ้าที่มีลวดลายสวยงาม คุณภาพดี และมีลักษณะเด่นต่างจากผ้าไหมของภาคอื่นๆ คือ การทอยกดอกด้วยไหมและดินอันเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านพุมเรียง ปัจจุบันได้มีการทอ ลวดลายแบบไทยที่สวยงามออกมาอีกมากมาย เช่น ลายดอกพิกุล ลายก้านแย่ง ลายก้านต่อดอก ลายพุ่มข้าวบิณฑ์หรือลายเทพนม ฯลฯ

สำหรับชาวไทยพุทธส่วนใหญ่จะทำอาชีพสวนหมากที่ทำจากใบลาน ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทั้งหมดหมากใบลาน และผ้าไหมพุมเรียง จึงกลายเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้าน และเป็นของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอีกด้วย

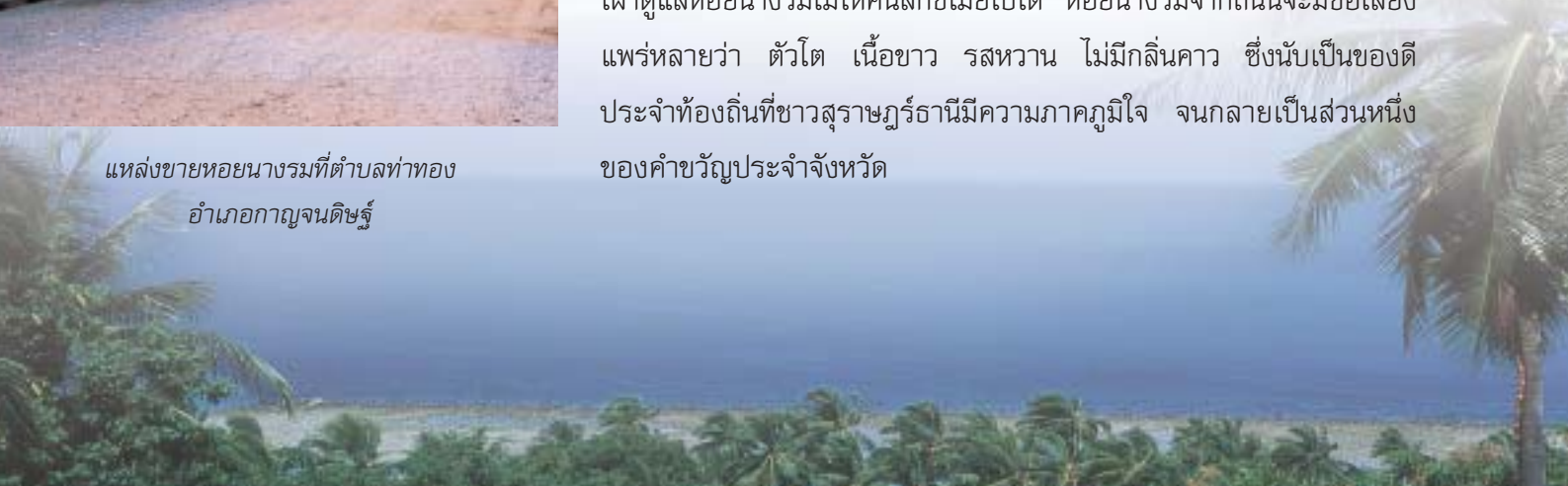

ฟาร์มเลี้ยงหอยนางรมที่อำเภอกาญจนดิษฐ์

แหล่งขายหอยนางรมที่ตำบลท่าทอง
อำเภอกาญจนดิษฐ์

จากอำเภอไชยาไปตามทางหลวงหมายเลข ๔๐๑ ไม่นานก็ถึง อำเภอกาญจนดิษฐ์ - ดอนสัก ซึ่งเป็นแหล่งประมงที่สำคัญขึ้นชื่อของจังหวัด คือ **ฟาร์มหอยนางรม** อยู่บริเวณปากน้ำท่าทอง ตำบลกะแดะ แวดล้อมไปด้วยป่าชายเลน ดินเลน น้ำกร่อย เหมาะกับการเพาะเลี้ยงหอยนางรมเป็นอย่างยิ่ง ชาวบ้านแถบนี้ก็จะสร้าง軒หรือที่พักไว้กลางทะเล เพื่อคอยเฝ้าดูแลหอยนางรมไม่ให้คนลักขโมยไปได้ หอยนางรมจากถิ่นนี้จะมีชื่อเสียงแพร่หลายว่า ตัวโต เนื้อขาว รสหวาน ไม่มีกลิ่นคาว ซึ่งนับเป็นของดีประจำท้องถิ่นที่ชาวสุราษฎร์ธานีมีความภาคภูมิใจ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัด

ลุงสมพรกำลังฝึกสอนลิง

ออกจากฟาร์มหอยนางรมไปตามทางหลวงหมายเลข ๔๐๑ เมื่อถึงบริเวณกิโลเมตรที่ ๑๓-๑๔ ในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ จะเห็นป้ายอยู่ด้านขวามือ คือ **วิทยาลัยฝึกลิงเพื่อการเกษตร** ที่แห่งนี้จะมีการสาธิตและบรรยายหลักสูตรการฝึกลิงตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถทำงานเก็บมะพร้าวได้

การนำลิงมาใช้ในสวนมะพร้าวนี้ เริ่มมีขึ้นมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพราะความต้องการในอุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าวมีอยู่สูง ชาวสวนมะพร้าวที่มีทักษะด้านการสอนลิงจึงฝึกหัดลิงกันมากขึ้น

ลุงสมพร แซ่ไคว้ เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาชาวบ้านที่เชี่ยวชาญด้านการฝึกลิงเก็บมะพร้าว ลุงเป็นลูกชาวสวน ช่วยพ่อแม่เก็บมะพร้าวมาตั้งแต่เด็ก เป็นคนที่มีความรัก ความเมตตาสัตว์มาโดยตลอด ลุงสมพรได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านการฝึกลิงมาจากคนเก่าแก่ ประกอบกับความเป็นคนช่างสังเกต ช่างทดลอง ช่างดัดแปลงจึงทำให้ลุงสมพรมีความเชี่ยวชาญทางด้านการฝึกลิงที่หาตัวจับยากคนหนึ่ง หลักที่ลุงใช้ในการฝึกลิง จำได้ง่ายๆ คือ “พูดให้จำ ทำให้ดู อยู่ให้ดี” และที่สำคัญคนฝึกลิงจะต้องเป็นคนใจเย็น อดทน ระวังโทษจะได้ รวมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ให้ลิงปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ๆ ให้ได้

ด้วยวิธีการสอนที่ไม่เหมือนใคร ประกอบกับความแสนรู้ของลิง ทำให้ลุงสมพรมีอาชีพเสริมขึ้นมาอีกอาชีพหนึ่ง คือการจัดให้ลิงแสดงวิธีการฝึกทุกขั้นตอนตามที่ลุงสอน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเข้าชม และได้รับความเพลิดเพลินใจในโรงเรียนฝึกลิงแห่งนี้ ซึ่งนับแต่ขึ้นไปลุงสมพรคงเหลือไว้แต่ความทรงจำให้กับคนรุ่นหลังได้จดจำระลึกถึงตลอดไป

ลุงสมพรกับไข่น้อย

ลิงขึ้นต้นมะพร้าว

ลุงสมพรฝึกให้ลิงปลิดลูกมะพร้าว

พระพุทธรูปปูนปั้นที่อยู่บริเวณปากถ้ำด้านบน

พระพุทธรูปที่มีนาคปรกภายในถ้ำคูหา

บริเวณปากถ้ำคูหา

พระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายแดง
ที่อยู่ด้านบนปากถ้ำ

บนเส้นทางสาย ๔๐๑ เลี้ยววิทยาลัยฝึกหัดเพื่อการเกษตรไปไม่มาก
ก่อนถึงทางแยกเข้าตัวอำเภอกาญจนดิษฐ์ ด้านขวามีป้ายทางเข้าวัดถ้ำคูหา
หรือถ้ำคูหา วัดแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ตำบลข้างขวา เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่
ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปจำนวนมาก บริเวณปากถ้ำด้านบนมีภาพปูนปั้น
พระพุทธรูป พระเศียร ปราสาท สวยงามมาก เป็นศิลปะเชิงช่างทวารวดี
ภายในถ้ำจะประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ พระพุทธรูปประทับนั่ง และตาม
หลืบเพดานถ้ำมีพระพุทธรูปแกะสลักจากหินทรายแดง แบบศิลปะปาละ
ของอินเดีย ถ้ำนี้มีทางเดินลึกเข้าไปด้านหลังซึ่งจะมีปล่องต่อเนื่องขึ้นไป
ด้านบนได้

วัดถ้ำคูหาหรือถ้ำคูหานี้มีเรื่องเล่ากันว่า มีพรานปากกลุ่มหนึ่งได้
ติดตามไล่ล่าฝูงโคป่าไป จนกระทั่งมีโคตัวหนึ่งวิ่งหนีหายเข้าไปในถ้ำ แต่
นายพรานค้นหาไม่พบ จึงได้บนบานเทวดา สักครู่ก็เห็นโคป่าตัวนั้นกำลัง
ยืนนิ่ง แต่ส่วนหัวจมอยู่ในหิน และยิ่งเดินเข้าใกล้ก็ยิ่งจมลงไปเรื่อยๆ พราน
จึงเชื่อว่าเป็นเพราะเทพเจ้าบันดาลให้เป็นเช่นนั้น นายพรานจึงเลิกฆ่าสัตว์
ตั้งแต่นั้นมา และพร้อมใจกันสร้างวัดชื่อ “วัดถ้ำโคหาย” หรือ “วัดถ้ำคูหา”
ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

บรรยากาศยามเช้าที่มีหมอกปกคลุมในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสก

บริเวณทางเข้าอุทยานแห่งชาติเขาสก

ถ้ำภายในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสก

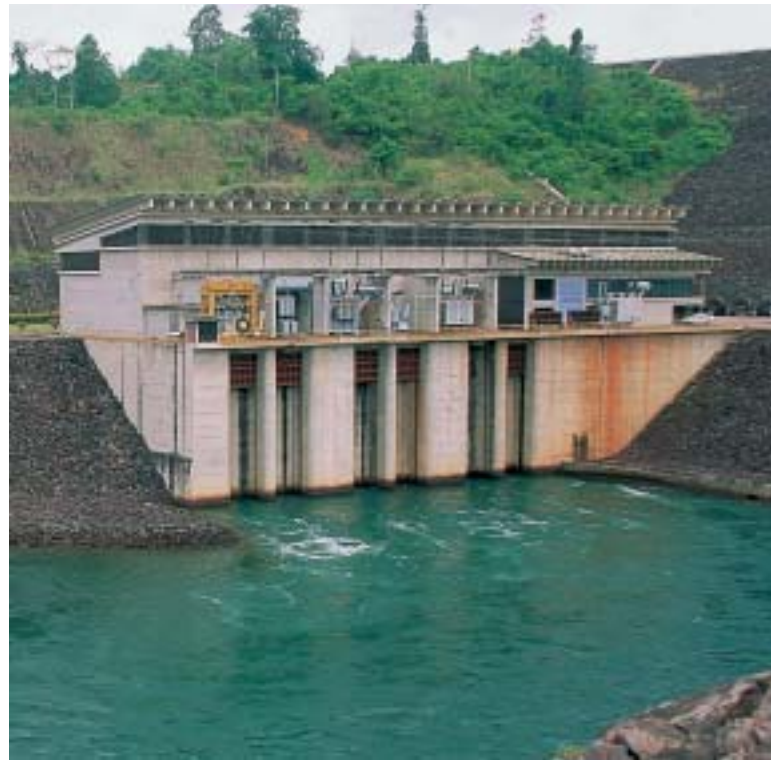
จากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีไปตามทางหลวงหมายเลข ๔๐๑ ประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ก็จะถึงอุทยานแห่งชาติเขาสก ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมอำเภอพนม และอำเภอบ้านตาขุน สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าดงดิบชื้นที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูนมีแนวหน้าผาสูงชัน ทางด้านทิศเหนือบริเวณคลองแสงจะเป็นทิวเขาและทะเลสาบขนาดใหญ่ อันเกิดจากการสร้างเขื่อนรัชชประภาหรือเขื่อนเชี่ยวหลาน

นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำตาปี เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายพันธุ์ รวมทั้งพันธุ์ไม้ที่หายากอีกด้วย ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสกยังมีถ้ำและน้ำตกที่สวยงามอีกหลายแห่ง เช่น ถ้ำน้ำทะลุ ถ้ำสิ่ว (ตังน้ำ) ถ้ำพันธุรัตน์ น้ำตกวังหิน น้ำตกโดนกลอย น้ำตกธารสวรรค์ น้ำตกสิบเอ็ดชั้น น้ำตกแม่ยาย ฯลฯ นอกจากความอุดมสมบูรณ์และความประทับใจของผู้ที่ได้มาเยือนป่าแห่งนี้แล้ว ยังมี ความงดงามของละอองหมอกสีขาวที่ลอยอยู่กับเทือกเขาหินปูนในยามเช้า อีกทั้งยังได้เพลิดเพลินกับการพายเรือแคนู ล่องห่วงยาง การปั่นจักรยาน และเมื่อเดินทางมาถึงจุดชมวิวที่สูงที่สุด ก็จะเห็นภาพทุ่งดอกหญ้าพลิ้วไหวไปทั่วท้องทุ่ง ซึ่งนับเป็นเสน่ห์ที่สำคัญของป่าแห่งนี้

เขื่อนรัชชประภาหรือเขื่อนเชี่ยวหลานที่มีลักษณะ
เป็นเขื่อนหินทิ้งแกนดินเหนียว

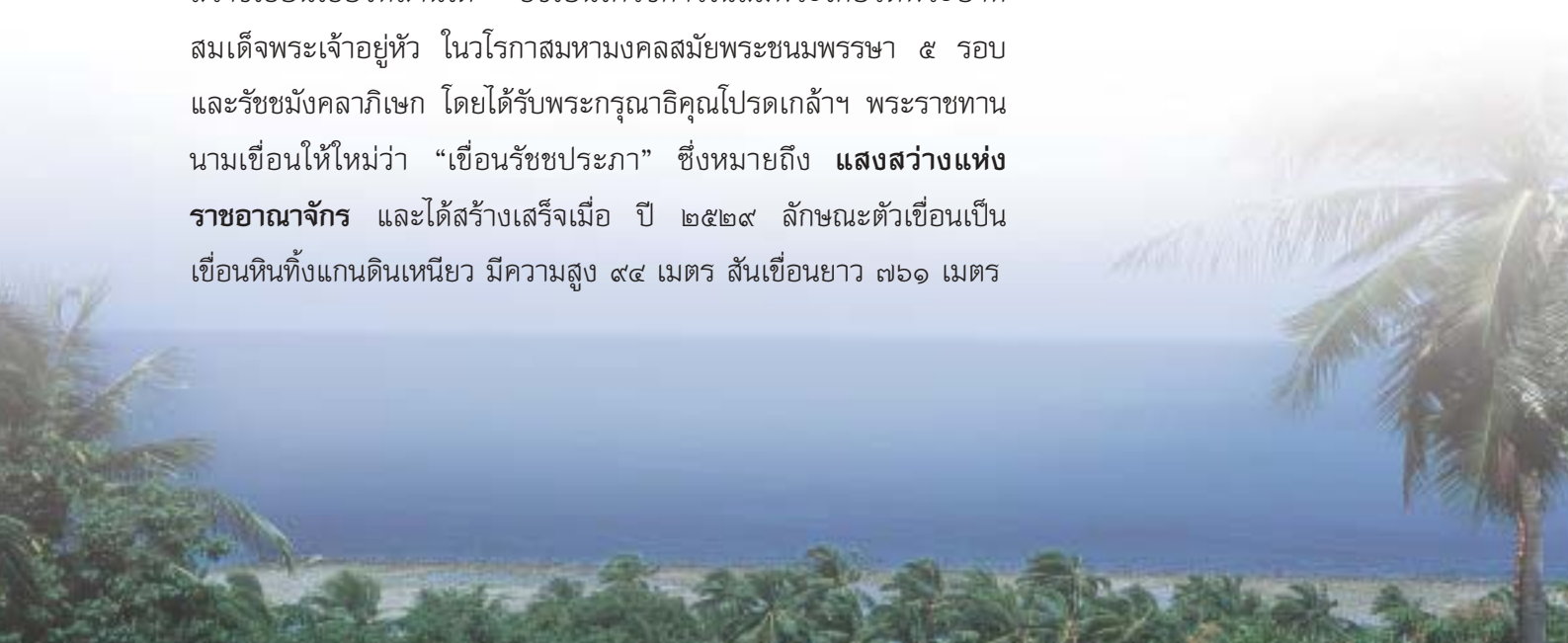
แหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าของเขื่อนรัชชประภา

หลังจากได้สัมผัสความอุดมสมบูรณ์ของป่าและสายน้ำลำธารใน
อุทยานแห่งชาติเขาสกแล้ว ก็ออกมาสัมผัสความกว้างใหญ่ของผืนน้ำที่
เขื่อนรัชชประภา หรือเขื่อนเชี่ยวหลาน กันบ้าง

เขื่อนรัชชประภา หรือเขื่อนเชี่ยวหลาน เป็นเขื่อนเอนกประสงค์
ที่อยู่ในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสก เมื่อประมาณปี ๒๕๒๕ การ
ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้
สร้างเขื่อนเชี่ยวหลานได้ ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสมหามงคลสมัยพระชนมพรรษา ๕ รอบ
และรัชสมัยคลาภิเษก โดยได้รับพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
นามเขื่อนให้ใหม่ว่า “เขื่อนรัชชประภา” ซึ่งหมายถึง **แสงสว่างแห่ง
ราชอาณาจักร** และได้สร้างเสร็จเมื่อ ปี ๒๕๒๙ ลักษณะตัวเขื่อนเป็น
เขื่อนหินทิ้งแกนดินเหนียว มีความสูง ๙๔ เมตร สันเขื่อนยาว ๗๖๑ เมตร

อ่างเก็บน้ำหลังเขื่อนรัชชประภา

การก่อสร้างเขื่อนรัชชประภา ได้สร้างปิดกั้นคลองแสงบริเวณที่เรียกว่า แก่งเชี่ยวหลาน ทำให้น้ำท่วมภูเขาหินปูนกลายเป็นเกาะมากมาย ผู้คนและหมู่บ้านชาวปาริมคลองแสงต้องอพยพมายังที่ทำกินแห่งใหม่ โดยทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเจ้าของโครงการได้จัดสรรพื้นที่อยู่อาศัย จัดหา ยางพาราพันธุ์ดี และจ่ายเงินค่าชดเชยค่าที่ดินและทรัพย์สินที่จมหายไปกับ น้ำ พร้อมทั้งจัดสิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็น อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน โรงเรียน และวัดให้อีกด้วย หลังจากอพยพผู้คนแล้วก็ต้องอพยพสัตว์ป่าที่ อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้นด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากมากกว่าจะเรียบร้อย ลงตัวได้

ในยามเช้าของทะเลสาบหลังเขื่อนจะมีละอองหมอกและเมฆ สีขาวลอยลอยอยู่บนเทือกเขาที่โผล่พ้นน้ำ นับเป็นภาพทะเลสาบที่สวยงาม ที่สุด เพราะโดยสภาพป่าและภูเขาก่อนทำการก่อสร้างเขื่อน ภูเขาอันสลั บซบซอนที่จะมีลักษณะเป็นภูเขาผาชันยอดแหลมเสียดฟ้า แต่เมื่อถูกน้ำ ท่วม ภูเขาเหล่านี้ก็เหลือแต่เพียงยอดสูงชันโผล่พ้นน้ำ กลายเป็นเกาะ มากมาย มีกิ่งไม้ขึ้นระเกะระกะกลางผืนน้ำ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่สามารถจะพบ ได้จากทะเลสาบหลังเขื่อนแห่งอื่นๆ และที่แปลกอีกอย่างหนึ่งก็คือ โดย ปกติแล้วพื้นที่ภายในอ่างเก็บน้ำนั้นๆ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตน่าจะเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ แต่ที่เขื่อนรัชชประภาหรือเขื่อนเชี่ยวหลานนี้พื้นที่อ่างเก็บน้ำ และพื้นที่ป่ารอบบริเวณอ่างเก็บน้ำ เป็นพื้นที่ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของ อุทยานแห่งชาติเขาสก

ในส่วนของทะเลสาบหลังเขื่อนรัชชประภา นั้น ตามบริเวณ หน้าป้อมทางเข้าเขื่อน จะมีท่าเรือชาวบ้านอยู่ที่นี่ ซึ่งสามารถเช่าหรือ เหมารถล่องชมทะเลสาบได้ เรือส่วนใหญ่จะเป็นเรือหางยาว หรือเป็น เรือบริการของอุทยานแห่งชาติเขาสก

จากท่าเรือเล็กๆ ริมสันเขื่อนในยามเช้า เมื่อเรือแล่นสู่เวียงน้ำ ที่กว้างไกลจรดภูเขาหินปูน จะพบว่ามีชอกหลืบของภูเขาที่เป็นเส้นทางเดิน ของสายน้ำ และรอบๆ ข้างก็ถูกโอบล้อมไปด้วยผาหินยอดแหลมสูงๆ ต่ำๆ บางแห่งก็มีหินงอก หินย้อย ลงมาเป็นเชิงชัน และตามแผ่นหินผาจะถูก พันธุ์ไม้ที่ไม่ต้องการน้ำมากนักขึ้นเกาะเกี่ยวกันอยู่บนแผ่นหินผา ซึ่งเป็น ภาพทิวทัศน์ที่งดงามจนได้ขนานนามว่า “กุ้ยหลินเมืองไทย”

แนวสันเขื่อนรัชชประภา

ยามเช้าที่เขื่อนรัชชประภา

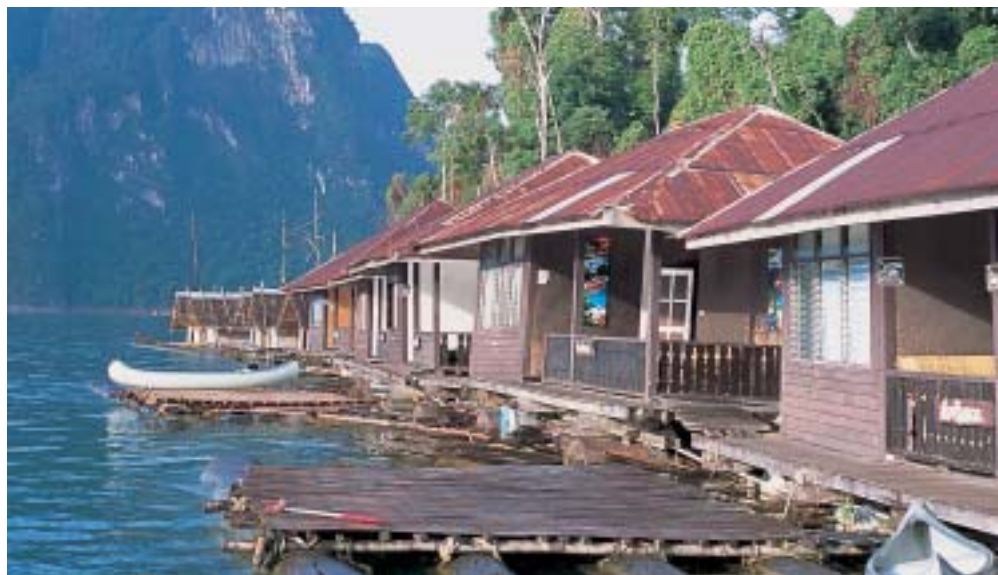

สภาพภูเขาที่ถูกน้ำท่วมกลายเป็นเกาะ มีพันธุ์ไม้ขึ้นเกาะเกี่ยวกันอยู่บนแผ่นหินผา

ภาพทิวทัศน์อันงดงามภายในอ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา จนได้ขนานนามว่ากุ้ยหลินเมืองไทย

เรือนแพที่ทำการของเจ้าหน้าที่และแพบริการ
นักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาสก ►

พอเรือแล่นลึกเข้ามาในป่าเกาะที่หลิบผาในอ่าวเล็กๆ แห่งหนึ่ง
จะเป็นทำเลที่ตั้งเรือนแพของอุทยานแห่งชาติเขาสก ซึ่งมีเรือนแพที่ทำการ
ของเจ้าหน้าที่และแพบริการนักท่องเที่ยว เรือนแพนี้จะตั้งเรียงขนานกับ
ผาหินซึ่งเป็นทำเลที่เหมาะสมกับบรรยากาศแห่งการพักผ่อนริมทะเลสาบที่
น่าอัศจรรย์มีรูลิ้ม

สำหรับพื้นที่ในอ่างเก็บน้ำของเขื่อนรัชชประภา ถึงแม้จะเป็น
ส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาสก แต่ก็มีกรมผ่อนผันให้ชาวบ้านแถบนี้
เลี้ยงปลาในกระชังเพื่อเลี้ยงชีพได้ อย่างเช่น ปลายี่สก ปลาแรด ปลากบ
และปลาน้ำจืดอื่นๆ เป็นต้น

มุมหนึ่งที่อ่างเก็บน้ำในเขื่อนรัชชประภา

ออกจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีเข้าไปเที่ยวเกาะกันบ้าง โดยจะ
เริ่มจาก **เกาะสมุย** เดินทางโดยเรือเฟอร์รี่ จากท่าเรือดอนสัก อำเภอดอนสัก
เกาะสมุยนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย
และชาวต่างชาติรู้จักเป็นอย่างดี

คำว่า สมุย มีผู้สันนิษฐานที่มาของชื่อกันต่างๆ นานา ว่ามา
จากภาษาจีน ว่า “เซาบ่วย” แปลว่าด่านแรก บ้างว่ามาจากภาษาไทโจ๊ะ
แปลว่า คลื่นลม บ้างก็ว่ามาจากชื่อต้นไม้ที่มีอยู่ทั่วไปในภาคใต้ คือ ต้นหมุย

เกาะสมุย มีชายหาดที่สวยงามหลายแห่งอยู่รอบๆ เกาะ สำหรับ
ชายหาดที่สำคัญและนักท่องเที่ยวนิยมไปพักผ่อนกันมาก คือ หาดหน้าทอน
หาดละไม และหาดเฉวง

หาดหน้าทอน จะอยู่ทางด้านหน้าของเกาะหรือด้านทิศตะวันตก
ของเกาะ หาดแห่งนี้มีท่าเรือที่เป็นศูนย์กลางในการเดินทาง คือ เรือเฟอร์รี่
ที่มาจากท่าขนอม เรือด่วนสงเสริมจากสุราษฎร์ธานี เรือเฟอร์รี่ที่
ให้บริการเกาะสมุย - เกาะพะงัน และยังมีเรือบริการไปหมู่เกาะอ่างทองอีก
ด้วย จึงจัดได้ว่าหาดแห่งนี้เป็นศูนย์กลางในการเดินทางไปยังที่ต่างๆ ด้วย
เทคโนโลยีการสื่อสารข้ามทะเล ทำให้นักท่องเที่ยวจากทุกชาติสามารถ
ติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายโยงใยไปได้ทั่วทุกมุมโลก นอกจากนี้หาดหน้าทอน
ยังเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ ตลาดจำหน่ายอาหาร ตลอดจนร้านจำหน่าย
สินค้าที่ระลึก พอยามเย็น ณ หาดแห่งนี้ยังเป็นสถานที่สำหรับชม
พระอาทิตย์ตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง และยามค่ำคืนยังทำหน้าที่เสมือน
ประภาคารคอยให้สัญญาณแก่ชาวประมงในการออกทะเลอีกด้วย

หาดละไม หาดแห่งนี้เป็นที่ขึ้นชื่อด้านความสวยโค้งของอ่าว
ที่มีทิวมะพร้าวปลูกอยู่เป็นแนว แหล่งท่องเที่ยวได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรม
วัดละไม ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่มียุ่เกือบ ๒๐๐ ปี เป็นสถานที่เก็บรวบรวม
ของใช้เก่าแก่ ทำให้เราสามารถเรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตของชาวบ้านในอดีต
บนเกาะสมุยเป็นอย่างดี

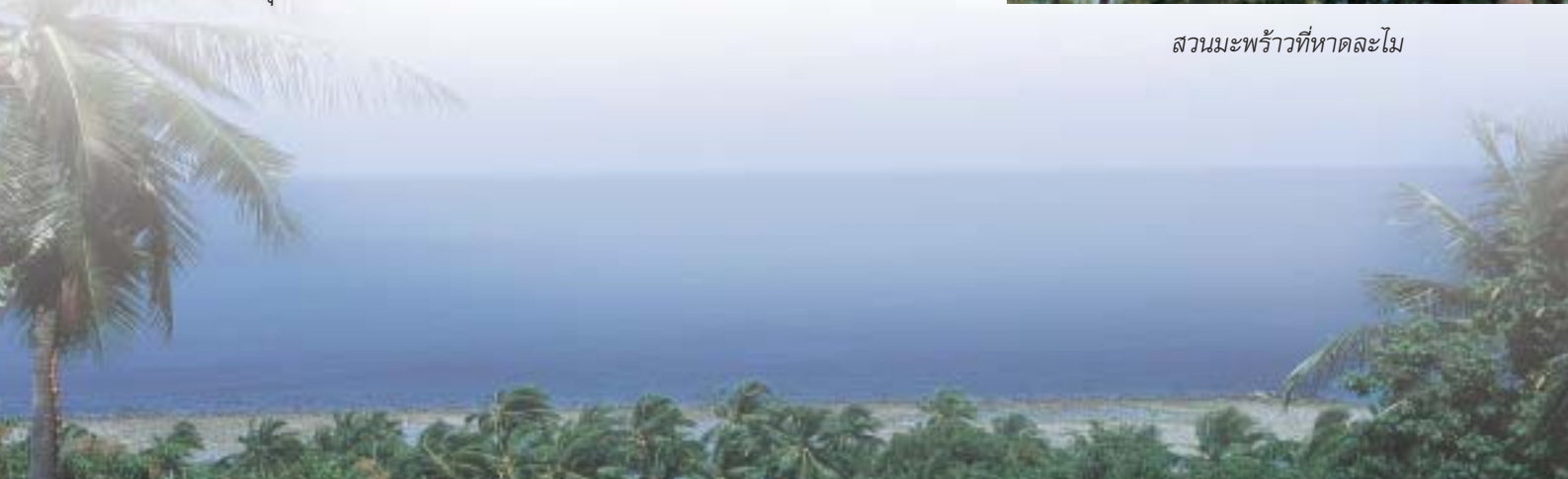
เรือเฟอร์รี่ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวและ
ประชาชนที่เดินทางไปเกาะสมุย

ภาพยามเช้าที่ตลาดหน้าทอน

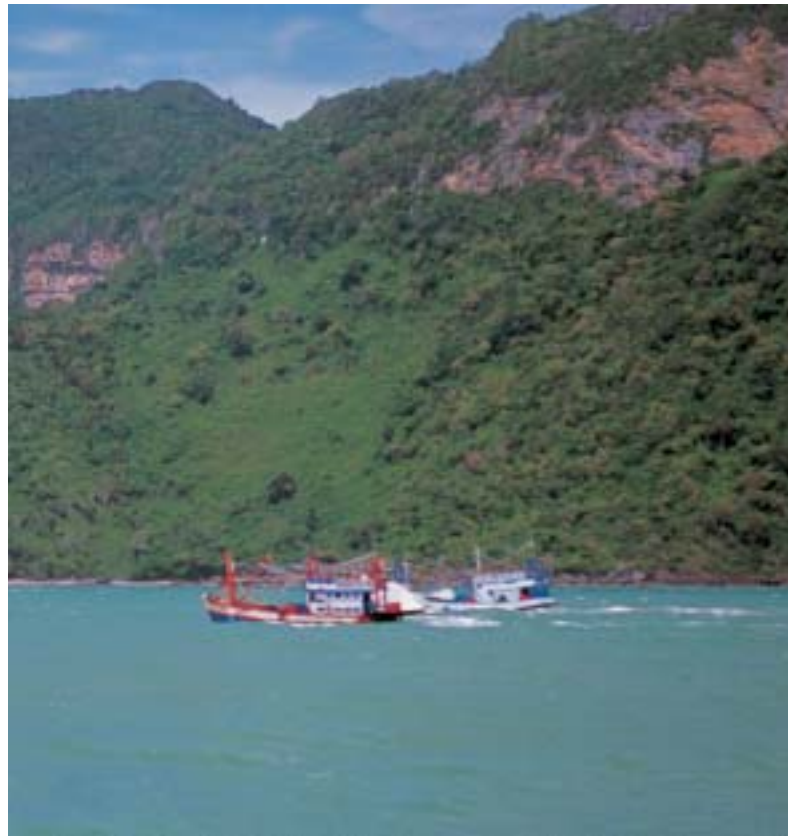

สวนมะพร้าวที่หาดละไม

▲
ท่าเรือเฟอร์รี่ที่หาดหน้าทอนยามเช้า

▼
ภาพทิวทัศน์ที่มองจากบนยอดเขาของเกาะสมุย

▲
มุมหนึ่งที่เกาะสมุย

ทางทิศใต้ของหาดละไม จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง คือ **หินตา หินยาย** เป็นโขดหินที่มีรูปร่างประหลาด มีนิทานท้องถิ่นเล่าต่อๆ กันมาว่า นานมาแล้วมีตายายคู่หนึ่งซื้อตาเครงกับยายเรียม เป็นชาวปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช เดินทางโดยเรือใบเพื่อจะไปสู่ขอลูกสาวของตามองส่ายกับยายยมที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้กับลูกชาย ครั้นเรือแล่นมาถึงบริเวณแหลมละไม เกิดพายุใหญ่ทำให้เรือล่มทั้งตาและยายเสียชีวิต คลื่นซัดขึ้นชายหาด กลายเป็นหินรูปร่างประหลาดที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

หาดเฉวง จะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเกาะ หาดแห่งนี้เหมาะแก่การเล่นน้ำ เพราะมีชายหาดที่ยาวและสะอาด น้ำใส ระดับน้ำไม่ลึกเกินไป หาดเฉวงนี้เป็นหาดที่มีชื่อเสียงที่สุดของเกาะสมุย พวกนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมไปพักผ่อนกันมาก เปรียบเสมือนพญาแห่งที่สองก็ได้

หลังจากเที่ยวชมชายหาดต่างๆ รอบเกาะสมุยแล้ว ลองไปสัมผัสกับน้ำตกบนเกาะสมุยกันบ้าง เกาะสมุยมีน้ำตกที่สวยงาม คือ **น้ำตกหน้าเมือง (วนอุทยานผาหลวง)** เป็นน้ำตกที่รัชกาลที่ ๕ เคยเสด็จประพาสพร้อมด้วยพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ และในสมัยรัชกาลที่ ๗ ก็เคยเสด็จประพาสครั้งหนึ่ง ต่อมารัชกาลที่ ๙ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถก็เคยเสด็จประพาสเมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๕ ด้านล่างของน้ำตกเป็นแอ่งน้ำขนาดเล็ก ปัจจุบันเป็นแหล่งน้ำจืดที่ใช้ผลิตน้ำประปาสำหรับชาวเกาะสมุยควบคู่กับน้ำตกหินลาด

นอกจากน้ำตกหน้าเมือง แล้วยังมีอีก ๓ แห่ง คือ น้ำตกหินลาด น้ำตกลาดวานร และน้ำตกของเรือ

หินตา

หินยาย

▼ หาดเฉวง

เรือนเพาะเลี้ยงผีเสื้อ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะสมุยนอกจากชายหาดและน้ำตกแล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง คือ **สวนผีเสื้อสมุย** ตั้งอยู่บนเนินเขาติดทะเลทางทิศใต้ของเกาะสมุย อยู่ห่างจากหินตา หินยายประมาณ ๕ กิโลเมตร สร้างบนเนื้อที่ ๒๐ ไร่ ลักษณะเป็นสวนหิน เต็มไปด้วยต้นไม้มงคลและดอกไม้หลากพรรณ เป็นสวนพฤกษศาสตร์ที่รวบรวมพรรณไม้ไทย พืชสมุนไพร และไม้ป่านานาชนิดจากทุกภาคของไทย ภายในประกอบด้วยสวนผีเสื้อ พิพิธภัณฑ์แมลง แหล่งปะการัง จุดชมวิว ร้านจำหน่ายของพื้นเมือง รวมทั้งมีที่พักให้บริการด้วย

บริเวณทางเข้าฟาร์มผีเสื้อ

ผีเสื้อที่อยู่ในฟาร์มเพาะเลี้ยง
ตั้งแต่เล็กจนโต

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งคือ **สำนักสงฆ์พระใหญ่เกาะฟาน** เดิมเกาะฟานในสมัยก่อนชาวบ้านใช้เป็นที่พักศพเด็ก พระครูสันตินันทคุณ ได้นำชาวบ้านปรับปรุงเกาะฟานให้เป็นสำนักสงฆ์ พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานไว้บนยอดสูงของเกาะนี้ โบราณวัตถุที่สำคัญคือ พระใหญ่ ซึ่งมีชื่อเป็นทางการว่า พระพุทธสันติทิปนาถ

นอกจากนี้ยังมีศูนย์ลิงสมุย วัดสำเร็จ ฟาร์มงูพังกา พระพุทธรูป เขาเล่ พระธาตุหินงู เจดีย์แหลมขอ ฯลฯ

สำหรับการท่องเที่ยวบนเกาะแห่งนี้ นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานจากการได้เที่ยวชมบรรยากาศธรรมชาติของ ชายหาดที่มีอยู่รอบๆ เกาะ และความสมบูรณ์ของพืชพรรณธรรมชาติบน เกาะแล้ว เกาะสมุยในวันนี้ จึงได้มีความหมายเพียงแต่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ขึ้นชื่อสำหรับนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการศึกษาชีวิตและ อารยธรรมอันดงามในอดีตที่ถูกถ่ายทอดออกมาให้คนรุ่นหลังได้ศึกษากัน อีกด้วย

พระพุทธสันติทิปนาถหรือพระใหญ่เกาะฟาน

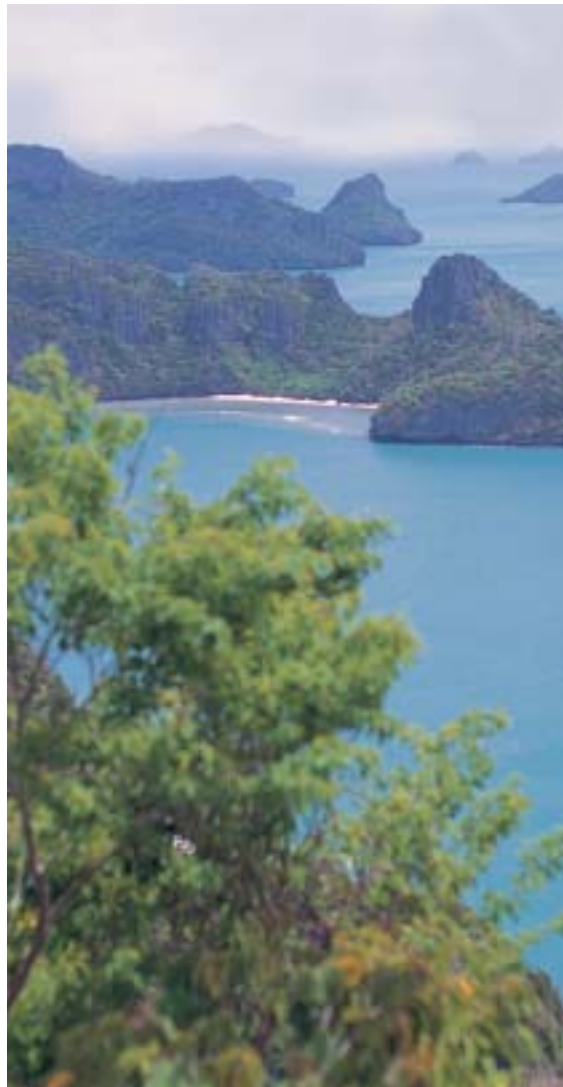
◀ บริเวณหน้าทางเข้าสำนักสงฆ์พระใหญ่เกาะฟาน

ทัศนียภาพข้างบนสำนักสงฆ์พระใหญ่เกาะฟาน

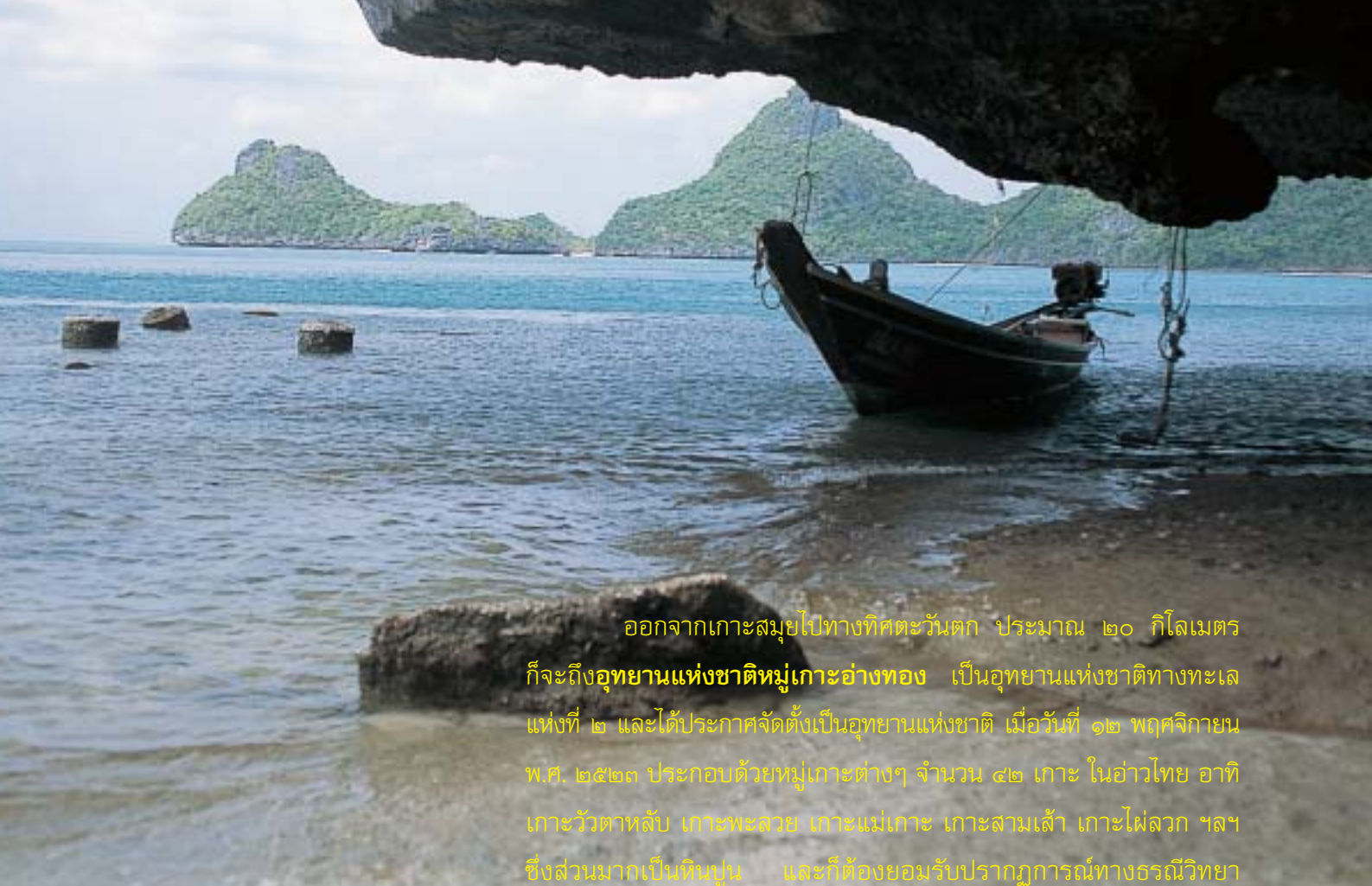

หมู่เกาะอ่างทอง ►

ทะเลในที่เกาะแม่เกาะ
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหมู่เกาะอ่างทอง

ออกจากเกาะสมุยไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ก็จะถึงอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล แห่งที่ ๒ และได้ประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ประกอบด้วยหมู่เกาะต่างๆ จำนวน ๔๒ เกาะ ในอำเภอไชยา อาทิ เกาะวัวตาหลับ เกาะพะลวย เกาะแม่เกาะ เกาะสามเส้า เกาะไผ่ลวก ฯลฯ ซึ่งส่วนมากเป็นหินปูน และก็ต้องยอมรับปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยา

ชายหาดที่เกาะแม่เกาะ ▲

ชายหาดที่เกาะวัวตาหลับ

ที่หาพบได้ยาก คือความมหัศจรรย์ของทะเลใน หรือทะเลสาบกลางภูเขา บนเกาะแม่เกาะ ทะเลในนี้มีความลึก ๗ เมตร เมื่อเดินขึ้นไปตามทางสู่ จุดชมวิวกี ๔๐๐ เมตร จะเห็นทิวทัศน์อันสวยงามของทะเลปิดซึ่งโอบล้อม ด้วยโขดเขา และแมกไม้ที่เขียวครึ้มขึ้นปกคลุม

ใกล้ๆ เกาะแม่เกาะ คือ เกาะวัวตาหลับ บนเกาะแห่งนี้เป็นที่ทำการ ของอุทยานแห่งชาติ ช่วงด้านหน้าของเกาะจะเป็นหาดทรายขาวสะอาด เหมาะกับการเล่นน้ำ ถัดขึ้นไปจะมีทางเดินสู่จุดชมวิวบนยอดเขา ระยะทาง เดินประมาณ ๔๐๐ เมตร ใช้เวลาไป - กลับ ประมาณ ๒ ชั่วโมง เนื่องจาก พื้นที่ค่อนข้างลาดชัน ต้องไต่บันไดเกาะเกี่ยวกิ่งไม้เป็นระยะๆ ยิ่งใกล้จะถึง คนปีนป่ายต้องแข็งใจสู้ฝ่าฟันกับความรู้สึกที่หวาดหวั่น ในขณะที่ด้านขวา คือหุบเหวลึกและด้านซ้ายคือทะเลเขียวเข้มแต่ก็พยายามเหนี่ยวเชือกไป จนถึงเส้นชัย เมื่อไปถึงจุดสูงสุดสภาพที่เห็นบนนี้แทบจะทำให้ลืมหายใจใน ความเพียรพยายามที่ปีนป่ายขึ้นมา บนจุดชมวิวกีสูงสุดนี้มองเห็นเกาะ น้อยใหญ่ที่เรียงรายทอดตัวเป็นแนวยาวบนพื้นน้ำสีคราม เบื้องล่างดูสงบ นิ่งราวกับภาพวาด ซึ่งเป็นสิ่งมหัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งสำหรับผู้ที่ได้มาเยือน บนเกาะแห่งนี้

เกาะพะงัน

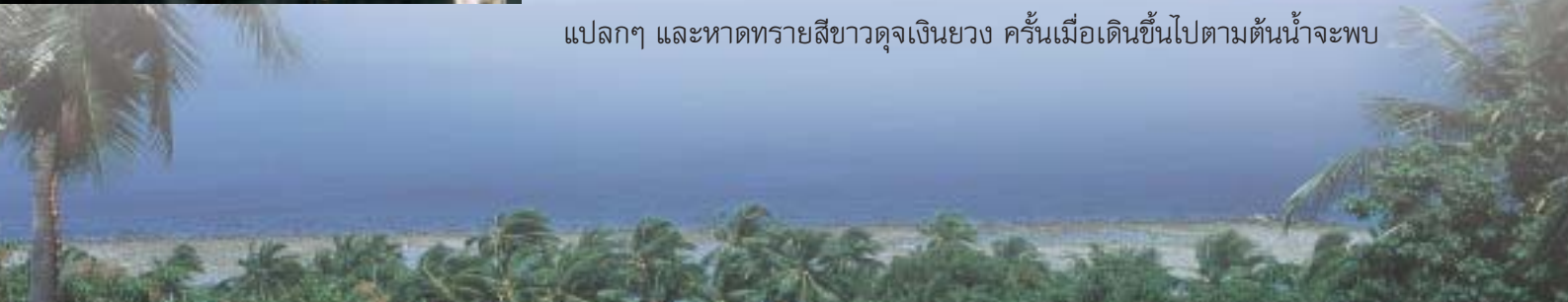

ห่างจากเกาะสมุยไปทางทิศเหนือประมาณ ๒๐ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร ก็จะถึงเกาะพะงัน คำว่า พะงัน สันนิษฐานว่ามาจาก พะ ซึ่งหมายถึง พบ คำว่า งัน หมายถึง หาดทรายที่มองเห็นได้ในเวลาน้ำลด

เกาะพะงัน เป็นเกาะที่เรียกได้ว่าเป็นเกาะมะพร้าวอีกเกาะหนึ่ง ธรรมชาติและทรัพยากรทางทะเลบนเกาะพะงัน ยังอุดมสมบูรณ์มาก ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบชื้น และป่าดงดิบแล้ง พื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นดินทรายและหิน

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญบนเกาะพะงัน อาทิ พระเจดีย์ภูเขาน้อย พระพุทธรูปจำลองบนภูเขาวัดมธุรวราราม หาดท้องนายปาน หาดรี้นบ้านโกลกหล้า ศาลเจ้าแม่กวนอิม วนอุทยานน้ำตกแพง น้ำตกธารประเวศ น้ำตกธารเสด็จ ฯลฯ

สำหรับน้ำตกธารเสด็จนี้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยว อยู่ที่ตำบลใต้ สามารถไปได้ทั้งทางเรือและทางรถ แต่ถ้าไปทางเรือเมื่อเริ่มเข้าอ่าวธารเสด็จจะพบความงามของภูเขา โขดหิน ที่มีรูปร่างแปลกๆ และหาดทรายสีขาวดูเงินยวง ครั้นเมื่อเดินขึ้นไปตามต้นน้ำจะพบ

ร้านค้าขายไข่เค็มไชยา

ไข่เค็มไชยาที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สะตอ

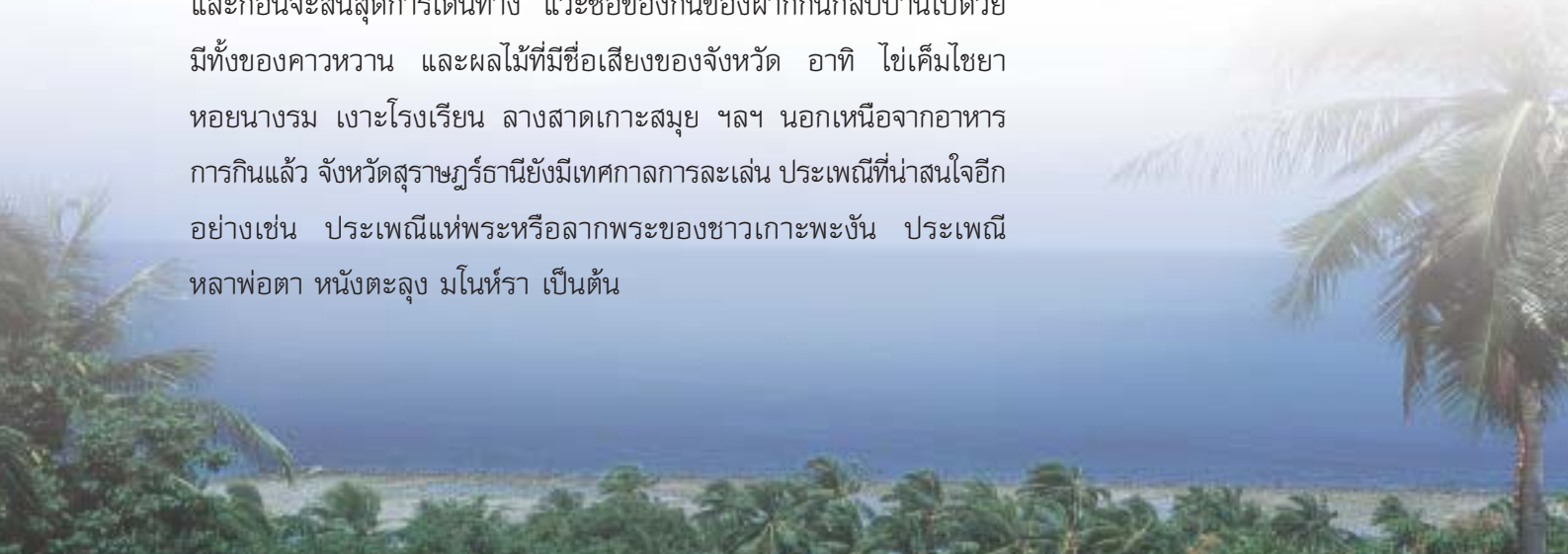
หินก้อนหนึ่งใต้ต้นไม้ ที่ก้อนหินนี้จะมีจารึกพระปรมาภิไธยย่อ จปร. ภปร. ปปร. ซึ่งได้จารึกเอาไว้เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในราชวงศ์จักรีหลายพระองค์เคยเสด็จประพาส คือ รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ รัชกาลที่ ๗ และรัชกาลที่ ๙ ได้เสด็จมาที่น้ำตกแห่งนี้

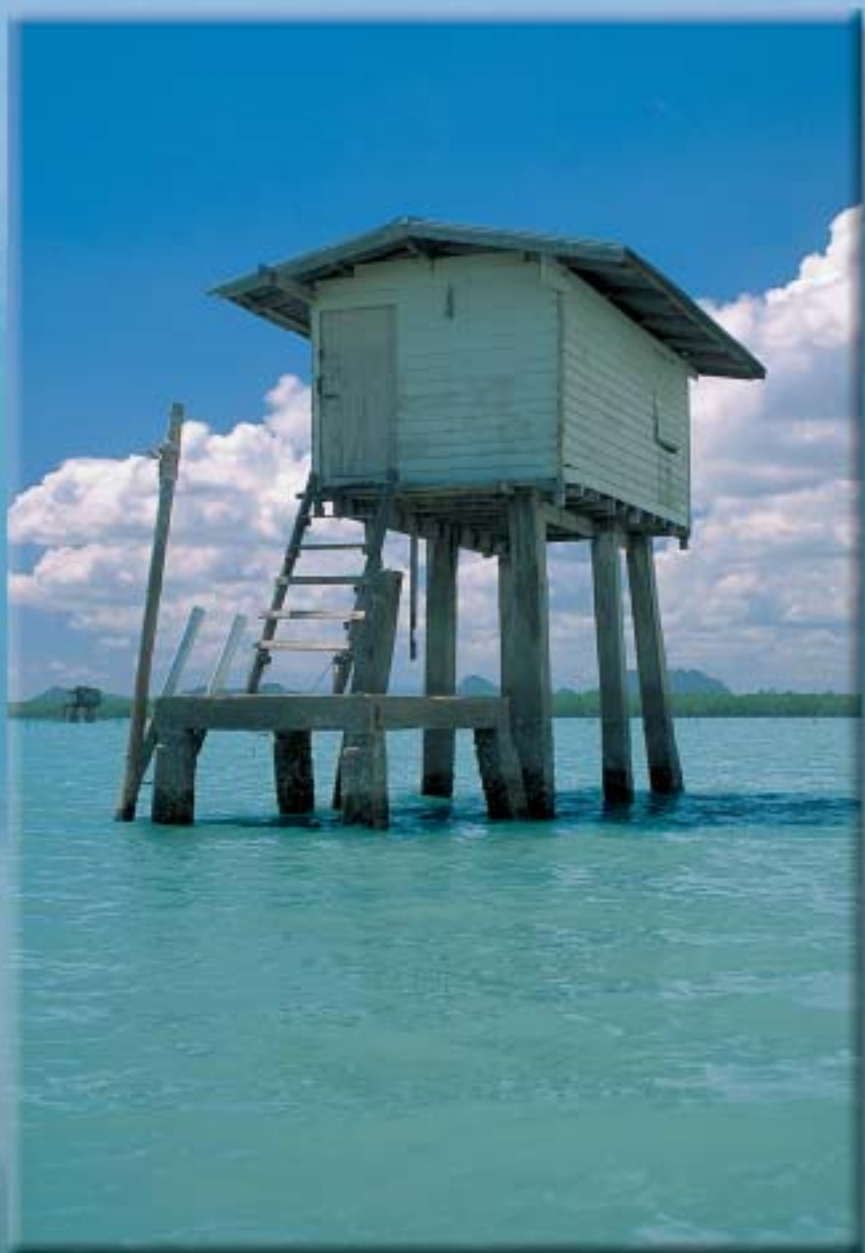
น้ำตกธารเสด็จนี้ชาวบ้านถือเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ บริเวณน้ำตกจะอุดมไปด้วยป่าไม้ ดอกไม้ป่า และกล้วยไม้ป่านานาชนิด มีน้ำไหลตลอดปี ชาวบ้านและชาวประมงได้อาศัยน้ำจากน้ำตกธารเสด็จ เป็นน้ำดื่ม น้ำใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

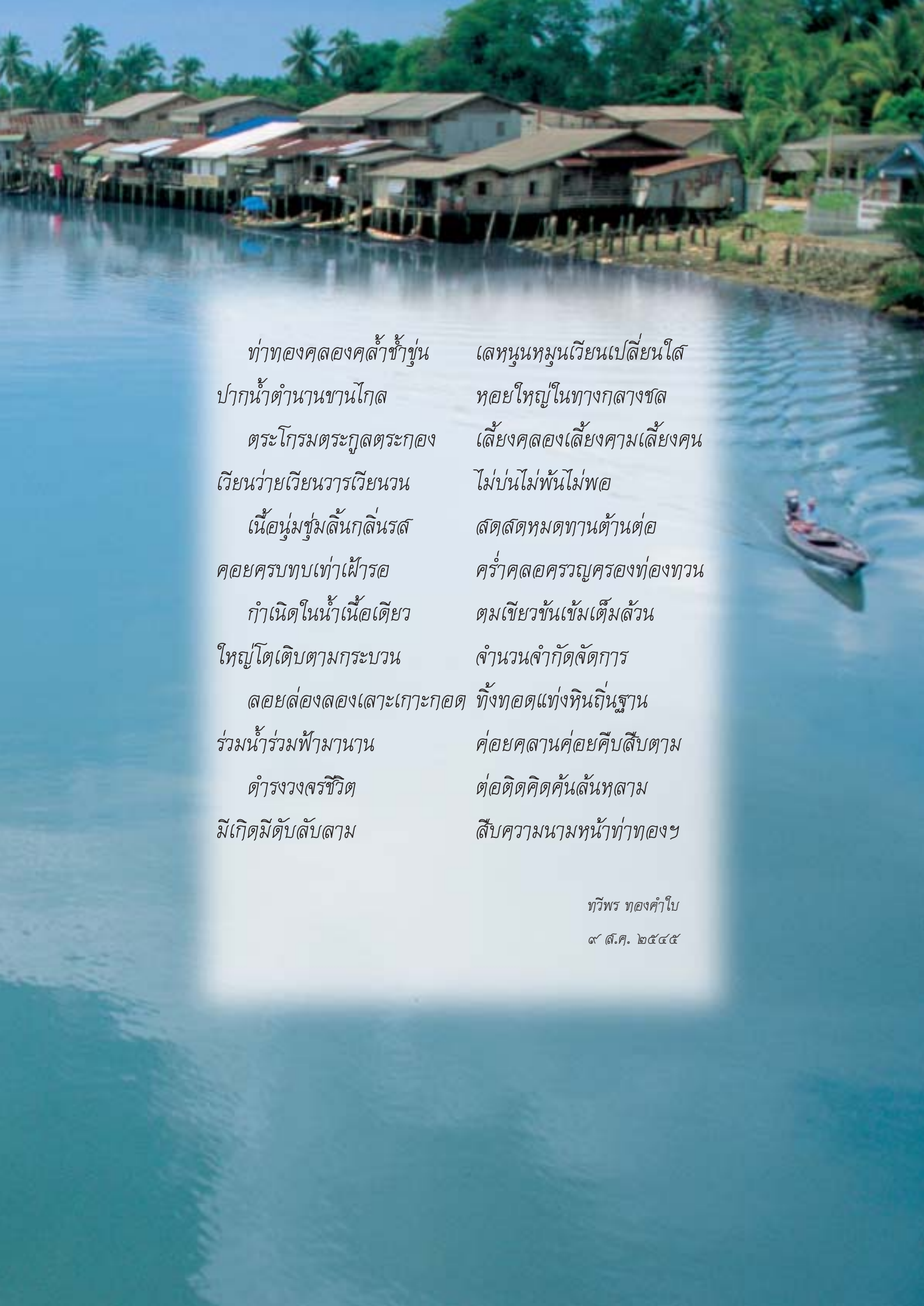
จังหวัดสุราษฎร์ธานียังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง และก่อนจะสิ้นสุดการเดินทาง แวะซื้อของกินของฝากกันกลับบ้านไปด้วย มีทั้งของหวาน และผลไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัด อาทิ ไข่เค็มไชยา หอยนางรม เงาะโรงเรียน ลางสาดเกาะสมุย ฯลฯ นอกเหนือจากอาหารการกินแล้ว จังหวัดสุราษฎร์ธานียังมีเทศกาลการเล่น ประเพณีที่น่าสนใจอีก อย่างเช่น ประเพณีแห่พระหรือลากพระของชาวเกาะพะงัน ประเพณีหลาพ่อตา หนึ่งตะลุง มโนห์รา เป็นต้น

หอยนางรม

ท่าทองคลองคล้าข้าขุน
ปากน้ำตำนานขนไกล
ตระโกมตระกุลตระกอง
เวียนว่ายเวียนวารเวียนวน
เนือชุ่มชุ่มลิ้นกลืนรส
คอยครบทบเท่าไผ่ร่อ
กำเน็ดในน้ำเนื้อเดียว
ใหญ่โตเติบโตตามกระบวน
ลอยล่องล่องเลาะเกาะกอด
ร่วมน้ำร่วมฟ้ามานาน
ดำรงวงจรชีวิต
มีเกิดมีดับลับลாம

เลहनหมุนเวียนเปลี่ยนใส
หอยใหญ่ในทางกลางชล
เลี้ยงคลองเลี้ยงคามาเลี้ยงคน
ไม้บ่นไม้พ่นไม้พอ
สดสดหมดทานด้านต่อ
คร่ำครวญครวญครองทองทวน
ดมเขี้ยวขันเข้มเต็มล้วน
จำนวนจำกัดจัดการ
ทั้งทอดแต่งหินถิ่นฐาน
ค่อยคลานค่อยคืบสืบตาม
ต่อติดคิดค้นล้นหลาม
สืบความนามหน้าท่าทองฯ

ทวีพร ทองคำใบ

๙ ส.ค. ๒๕๔๕

ดินแดนแห่งหอยใหญ่

จากพื้นน้ำทะเลครามกลางฟ้าใส

โลดลี้วไปใจสู้มิท้อถอย

กลางสายน้ำพรายพลิวลิวล่องลอย

ทะเลน้อยสมุทรใหญ่ฉั้นไปมา

ฝ่าพายุลมแรงแสงแดดร้อน

มีอาหารกล้าแกร่งตั้งหินผา

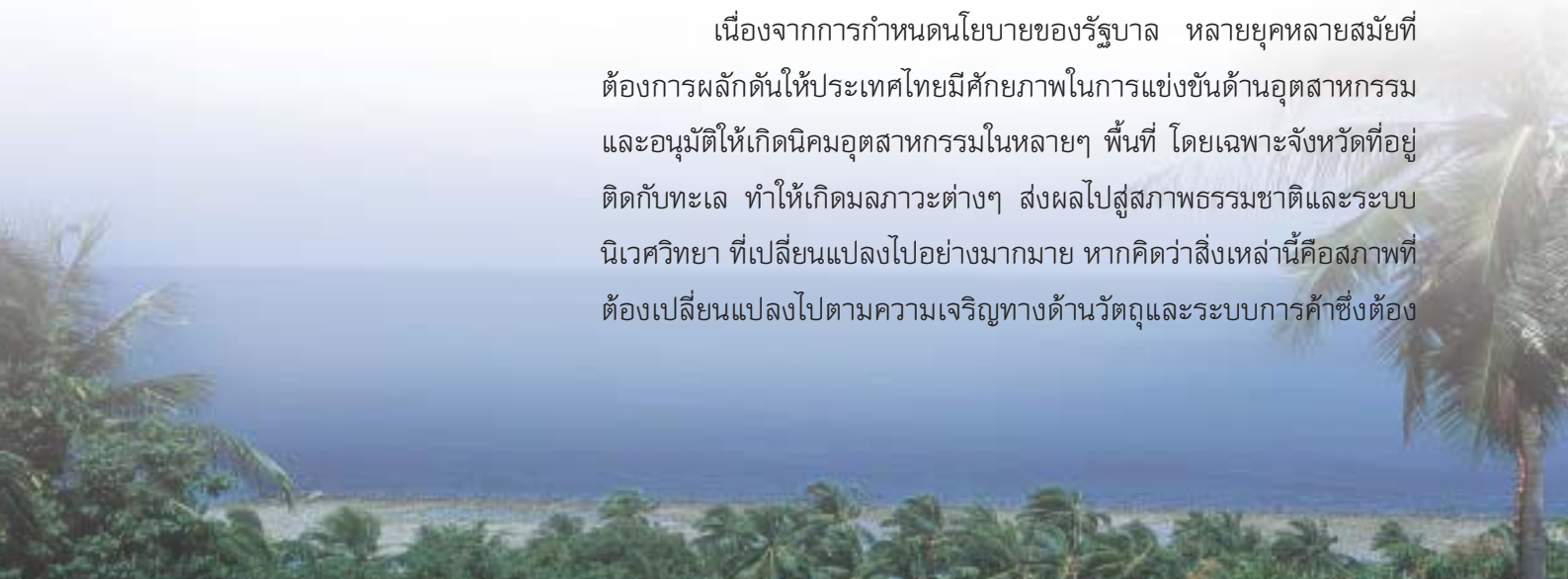
จวบถึงวัยฝั่งร่างกลางศิลา

นามสมญาชื่อฉั้นหอยนางรม

ท่ามกลางความสดใสและสดชื่นของบรรยากาศชายฝั่งทะเลซึ่งสามารถพบได้ทุกแห่งในภาวะที่อากาศแจ่มใส ไม่มีเมฆฝนหรือพายุ ในช่วงเวลากลางคืนตั้งแต่หัวค่ำไปจนถึงรุ่งเช้า จะมีลมทะเลพัดโชยเข้าสู่ฝั่งทำให้รู้สึกเย็นสบายคลายความอบอ้าว เมื่อสุดลมหายใจเข้าไป สามารถสัมผัสได้ถึงความบริสุทธิ์ไร้ฝุ่นละอองและมลพิษต่างๆ ประกอบกับมีละอองไอน้ำผสมเข้ามาด้วย จึงทำให้รู้สึกเย็นสบายและสดชื่น ผิดกับตอนกลางวัน บริเวณชายฝั่งทะเลจะร้อนอบอ้าว สาเหตุเกิดจากอากาศบริเวณเหนือพื้นน้ำได้รับความร้อนจากแสงอาทิตย์และดูดซับความร้อนจนถึงจุดอิ่มตัวเร็วกว่าบริเวณเหนือพื้นดิน ทำให้อากาศบริเวณเหนือพื้นน้ำมีอุณหภูมิสูงกว่าและลอยตัวขึ้นสูง อากาศเหนือบริเวณพื้นดินซึ่งยังมีอุณหภูมิต่ำกว่าจึงไหลเข้าไปแทนที่ เกิดภาวะธรรมชาติที่เรียกว่า ลมบก พัดจากฝั่งสู่ทะเล ซึ่งตรงข้ามกับตอนกลางคืน อากาศบริเวณเหนือพื้นดินร้อนกว่า เพราะพื้นดินคลายความร้อนออกมา จึงลอยตัวขึ้นสูง อากาศบริเวณเหนือพื้นน้ำที่เย็นกว่าจึงไหลเข้ามาแทนที่ เกิดเป็นภาวะที่เรียกว่า ลมทะเล พัดจากทะเลเข้าสู่ฝั่ง

เนื่องจากการกำหนดนโยบายของรัฐบาล หลายยุคหลายสมัยที่ต้องการผลักดันให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมและอนุมัติให้เกิดนิคมอุตสาหกรรมในหลายๆ พื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ติดกับทะเล ทำให้เกิดมลภาวะต่างๆ ส่งผลไปสู่สภาพธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยา ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย หากคิดว่าสิ่งเหล่านี้คือสภาพที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางด้านวัตถุและระบบการค้าซึ่งต้อง

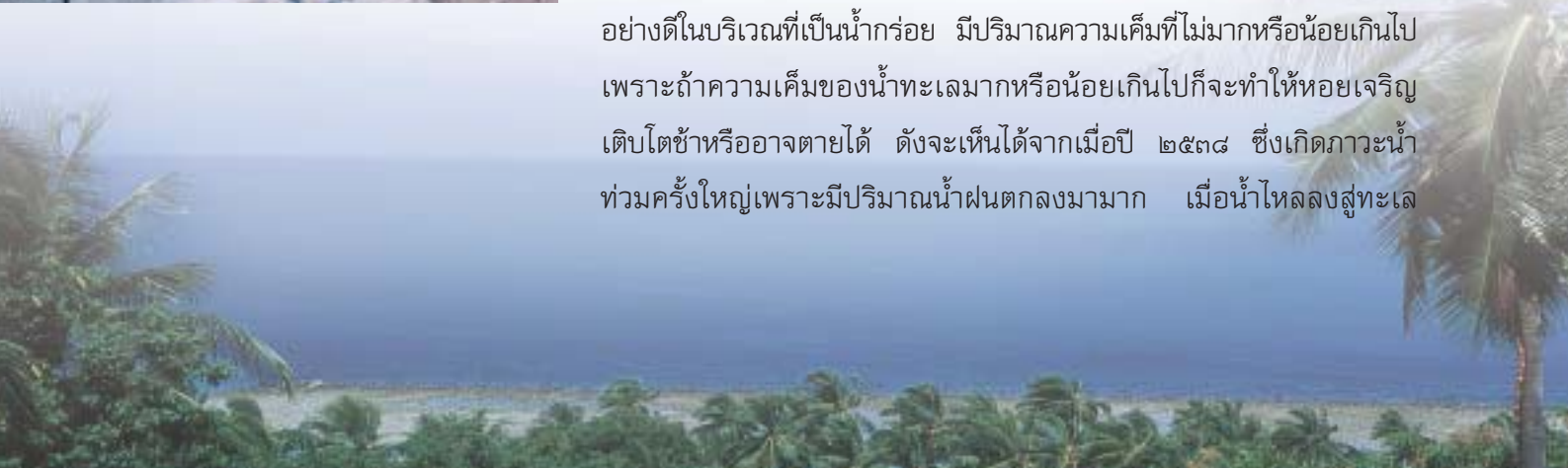
มีการแข่งขันก็ต้องยอมรับ ด้วยเหตุผลที่ประชากรของแต่ละประเทศมีมากขึ้น การติดต่อระหว่างประเทศทำให้เกิดการนำผลผลิตทางธรรมชาติออกมาจำหน่ายทั้งโดยทางตรงคือได้มาอย่างไรก็จำหน่ายไปอย่างนั้น และการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าหรือเพื่อการเก็บไว้นานๆ และสะดวกในการจัดส่ง อย่างไรก็ตามการรักษาระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดีและควรช่วยกันรักษาให้อยู่คู่กับธรรมชาติให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้

ประเทศไทย มีจังหวัดที่มีพื้นที่อยู่ติดชายฝั่งทะเล ๒๒ จังหวัดคือ บริเวณฝั่งอ่าวไทย ทะเลจีนใต้ ๑๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส

บริเวณฝั่งทะเลอันดามัน ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต ตรัง กระบี่ และสตูล

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า น้ำทะเลมีรสเค็ม สาเหตุเกิดจากมีเกลือแร่ชนิดต่างๆ ละลายสะสมมานานหลายล้านปี และทะเลเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด อาชีพของมนุษยชาติส่วนใหญ่เริ่มจากทะเลซึ่งไม่พ้นจากการทำประมง ต่อมาเมื่อมนุษย์เจริญมากขึ้น จึงเริ่มอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นจากชายฝั่งทะเลเข้าสู่พื้นที่ที่ค่อยๆ ห่างจากชายฝั่งทะเลออกไป แต่ก็ยังมีอยู่อีกเป็นอันมากที่ยังคงประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล อาชีพแถวบริเวณชายฝั่งทะเลจึงยังคงมีอย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาการต่างๆ เป็นอันมากและหลากหลาย อาชีพ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ประชากรจำนวนมากยึดอาชีพที่ต้องใช้ผลผลิตจากทะเล อาชีพหนึ่งที่คนทั่วไปรู้จักและยอมรับคืออาชีพเลี้ยงหอยนางรม ซึ่งสามารถเพาะเลี้ยงได้และมีขนาดใหญ่กว่าที่อื่นๆ จึงถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัดคือ ดินแดนแห่ง “เมืองร้อยเกาะ เงาะอร่อย หอยใหญ่ ไข่แดง แหล่งธรรมะ”

หอยนางรม เป็นหอยที่เกิดตามธรรมชาติ มักเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีในบริเวณที่เป็นน้ำกร่อย มีปริมาณความเค็มที่ไม่มากหรือน้อยเกินไป เพราะถ้าความเค็มของน้ำทะเลมากหรือน้อยเกินไปก็จะทำให้หอยเจริญเติบโตช้าหรืออาจตายได้ ดังจะเห็นได้จากเมื่อปี ๒๕๓๘ ซึ่งเกิดภาวะน้ำท่วมครั้งใหญ่เพราะมีปริมาณน้ำฝนตกลงมามาก เมื่อน้ำไหลลงสู่ทะเล

ทำให้ความเค็มของน้ำทะเลลดลง หอยที่เลี้ยงอยู่ตามฟาร์มหอยต่างๆ ตายกันไปเป็นจำนวนมาก หรือในกรณีที่น้ำทะเลเสียซึ่งเกิดจากการทำนาเกลือ หรือโรงงานอุตสาหกรรม ปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเล ทำให้เกิดภาวะที่เรียกว่า น้ำขี้ปลาหวา หรือน้ำเปลี่ยนสีเป็นเหตุให้อาหารตามธรรมชาติ ได้แก่ แพลงก์ตอนและตัวอ่อนหอยนางรมตายไป จากการศึกษาของสถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางน้ำที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของหอยนางรม มีดังนี้

๑. อาหาร หอยนางรมกินไดอะตอมและแพลงก์ตอนพืชเป็นอาหาร ถ้ามีอาหารอุดมสมบูรณ์หอยก็จะเจริญเติบโตเร็ว เพราะหอยกินอาหารตลอดเวลา โดยการอ้าปากให้น้ำพัดผ่านแล้วเหงือกจะทำหน้าที่กรองอาหารออกจากน้ำ ถ้าเลี้ยงหอยในบริเวณที่มีการเคลื่อนที่ของน้ำน้อย จะทำให้หอยไม่ได้รับอาหารเท่าที่ควร ทำให้โตช้าหรือมีขนาดเล็ก

๒. ความเค็ม หอยนางรมจะเจริญเติบโตได้ดีในแหล่งน้ำที่มีความเค็มประมาณ ๑๕-๓๐ ส่วนในพันส่วน ถ้าน้ำมีความเค็มสูงหรือต่ำกว่านี้ จะมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต อัตราการกรองอาหารจากน้ำจะช้าลง ทำให้หอยเจริญเติบโตช้าลงไปด้วย

๓. ระยะเวลาที่หอยนางรมอยู่ในน้ำ โดยธรรมชาติหอยนางรมจะอาศัยอยู่ในบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง ทำให้หอยมีช่วงเวลาแห้งและเปียกสลับกัน หอยที่มีเวลาอยู่ในน้ำนานจะเจริญเติบโตเร็ว มีเปลือกบาง ส่วนหอยที่มีเวลาอยู่ในน้ำน้อยจะเจริญเติบโตช้าและมีเปลือกหนา

๔. ความขุ่นของน้ำบริเวณที่เลี้ยงหอยนางรม ถ้าขุ่นมาก ตะกอนและโคลนตมจะเกาะตามเหงือก ทำให้หอยหายใจไม่ออกและตายได้ นอกจากนั้นความขุ่นของน้ำยังทำให้ประสิทธิภาพในการกรองอาหารต่ำลง มีผลทำให้หอยเจริญเติบโตช้า

๕. ความหนาแน่นของหอยนางรมที่เลี้ยงโดยใช้วัสดุต่างๆ ถ้าเลี้ยงหนาแน่นเกินไป มีผลทำให้หอยเจริญเติบโตช้า ความยาวของตัวหอยมากกว่าความกว้าง

๖. กระแสน้ำที่เหมาะสมกับหอยนางรมนั้น ควรไหลช้าๆ และสม่ำเสมอ มีความเร็วประมาณ ๓-๕ เมตรต่อนาที

๗. อุณหภูมิของน้ำที่พอเหมาะต่อการเจริญเติบโตของหอยนางรม อยู่ในช่วง ๒๕-๓๐ องศาเซลเซียส

ก.

ข.

ค.

ก. หอยนางรมปากจิบ

ข. หอยตระไกรมกรามขาว

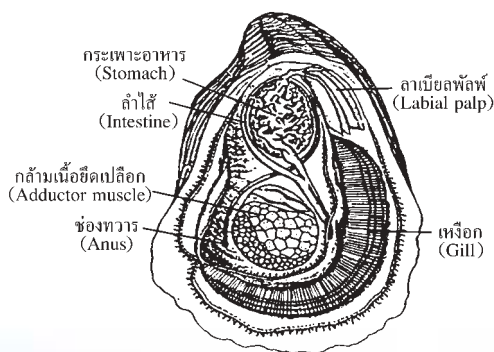
ค. หอยตระไกรมกรามดำ

หอยนางรมที่พบในน่านน้ำไทยมีประมาณ ๑๕ ชนิด ตามลักษณะรายละเอียดจากเปลือกหอย แต่ที่นำมาเลี้ยงในเชิงพาณิชย์มีอยู่ ๒ กลุ่มใหญ่ๆ คือ

๑. หอยนางรมพันธุ์เล็ก นิยมเรียกกันว่า หอยนางรมปากจิบหรือ หอยเจาะ (*Saccostrea forskalli* : แซคคอสเทีย ฟอว์สคาลลี) เลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในจังหวัดชลบุรี จันทบุรี และตราด

๒. หอยนางรมพันธุ์ใหญ่หรือที่รู้จักกันดีในชื่อว่า หอยตระไกรม ซึ่งที่นิยมเลี้ยงกันมีอยู่ ๒ พันธุ์คือ หอยตระไกรมกรามขาว (*Crassostrea belcheri* : กราสสอสเทีย เบลเชอริ) เลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระนอง พังงา สงขลา กระบี่และปัตตานี เป็นต้น อีกพันธุ์หนึ่งคือ หอยตระไกรมกรามดำ (*Crassostrea iredalei* : กราสสอสเทีย อิเรดาลี) เลี้ยงกันมากที่จังหวัดชลบุรี จันทบุรี ตราด ประจวบคีรีขันธ์ และระนอง

หอยนางรม เป็นหอยสองฝา เปลือกทั้งสองข้างมีขนาดไม่เท่ากัน เปลือกด้านซ้ายเป็นเปลือกที่อยู่ด้านล่าง เป็นด้านที่จะเกาะติดกับวัตถุต่างๆ มีขนาดใหญ่ลักษณะเป็นถ้วย เปลือกด้านขวาเป็นเปลือกด้านบน มีขนาดเล็กกว่า เปลือกด้านบนนอกมีสีต่างกันไปอาจเป็นขาวคล้ำ เทาหรือม่วง ขึ้นอยู่กับสภาพของน้ำ ด้านในมีสีขาวขุ่นหรืออาจมีสีอื่นปนอยู่บ้าง บางชนิดเป็นเงามัน ภายในเปลือกหอย ประกอบด้วยลำตัวของหอย มีเนื้อเยื่อแมนเทิล (Mantle) บางๆ ห่อหุ้มตัวทั้งสองข้าง ลักษณะเป็นแผ่นบางแผ่คลุมถึงช่องปากและมีลาเบียลพัลพ์ (Labial palp) ซึ่งสามารถใช้จำแนกชนิดของหอยได้ โดยเฉพาะเส้นหมวด ความยาวของเส้นหมวดและลักษณะการเรียงตัวของเส้นหมวดบนขอบแผ่นแมนเทิล เหงือกเป็นอวัยวะที่ใช้กรองอาหารมีอยู่ ๒ คู่หรือ ๔ แถว หอยนางรมกินอาหารโดยการกรองอาหารจากน้ำขณะที่น้ำไหลผ่านเข้ามาในช่องแมนเทิล ไหลผ่านเหงือกและออกไปทางท่อน้ำออก อาหารต่างๆ ที่พัดพามากับน้ำจะติดบนซี่เหงือก อาหารที่มีขนาดใหญ่เกินไปจะตกลงในช่องแมนเทิลตอนล่างและถูกขับออกทางท่อน้ำออก เหงือกนอกจากจะทำหน้าที่เป็นอวัยวะกรองอาหารจากน้ำแล้วยังทำหน้าที่ในการหายใจและช่วยในการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายด้วย บริเวณกึ่งกลางลำตัวเป็นที่รวมอวัยวะต่างๆ ได้แก่ ระบบประสาท ระบบการขับถ่ายของเสีย ระบบเลือดและระบบสืบพันธุ์ อวัยวะสืบพันธุ์จะเป็นเนื้อขาวๆ ปกคลุมกระเพาะอาหาร การปฏิสนธิของไข่และอสุจิเกิดใน

น้ำทะเล ไข่ที่ได้รับการผสมแล้วจะพัฒนาจนเป็นตัวอ่อน ฤดูการวางไข่ของหอยนางรมในประเทศไทยจะแตกต่างกันไปแล้วแต่สถานที่และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในเรื่องความเค็มของน้ำทะเล อุณหภูมิและความแรงของกระแสน้ำ เมื่อหอยนางรมมีความสมบูรณ์เพศ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิ ความเค็มหรือสารเคมีบางชนิด จะกระตุ้นให้หอยปล่อยเซลล์สืบพันธุ์ออกสู่แหล่งน้ำและผสมกันภายนอก หอยนางรมจะวางไข่ตลอดปี แต่จะมีมากในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน ครั้งหนึ่งประมาณ ๑-๙ ล้านฟอง เมื่อไข่และน้ำเชื้อผสมกันแล้วจะมีการพัฒนาเป็นลูกหอยวัยอ่อน ซึ่งสามารถว่ายน้ำได้ ดำรงชีพโดยอาศัยแพลงก์ตอนและล่องลอยไปตามสายน้ำเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงวัยลงสู่พื้นเพื่อเกาะวัสดุเป็นหอยนางรมวัยเกร็ด และเจริญเติบโตเป็นหอยนางรมเต็มวัยต่อไป ระยะเวลาที่หอยนางรมปากจیبใช้ในการพัฒนาจากแรกผสมพันธุ์จนถึงหอยนางรมวัยเกร็ด ใช้เวลาประมาณ ๒๐-๒๔ วัน ขณะที่หอยตระไกรภมจะใช้เวลาในการพัฒนาเพียง ๑๓-๒๐ วัน เมื่อลูกหอยถึงระยะลงสู่พื้น มันจะต้องเกาะกับวัสดุในน้ำบริเวณพื้น เช่น ก้อนหิน เปลือกหอยหรือวัสดุต่างๆ ถ้าลูกหอยหาวัสดุเกาะไม่ได้มันจะตาย โดยปกติถ้าวัสดุเกาะไม่ถูกทำลาย หรือไม่ถูกจับมาเสียก่อนจะมีอายุราว ๑๐-๑๕ ปี

สาเหตุสำคัญที่ทำให้หอยนางรมตาย ได้แก่

๑. คุณภาพของน้ำ ในระดับความเค็มปกติคือ ๑๕-๓๐ ส่วนในพันส่วน ถ้าสูงหรือต่ำกว่านี้จะทำให้หอยไม่เจริญเติบโตและตายไปในที่สุด
๒. ศัตรูของหอยนางรม ได้แก่ หอยฝาเดียว เช่น หอยมะระ หอยหมี ปู เช่น ปูใบไม้ ปูทะเล ดาวทะเล ปลากระเบน ปลาดุกทะเล ปลาปักเป้า หนอนเจาะเปลือก นกทะเล และมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ที่ทำลายชีวิตของหอยนางรมมากที่สุด
๓. สัตว์น้ำที่แย่งอาหารและที่อยู่ของหอยนางรมส่วนใหญ่เป็นสัตว์น้ำที่มีพฤติกรรมการดำรงชีวิตเช่นเดียวกับหอยนางรม เช่น หอยแมลงภู่ หอยกะพง เปรียงและฟองน้ำ เป็นต้น

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงหอยนางรมมากที่สุดจังหวัดหนึ่ง เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของหอยนางรม และมีอาหารอุดมสมบูรณ์ ลักษณะการขึ้นลงของน้ำทะเลไม่รุนแรงเปลี่ยนแปลงมากนัก และมีลักษณะเป็นอ่าว ที่บรรจบกับแม่น้ำที่เป็นน้ำจืดกับน้ำทะเล ทำให้ระดับความเค็มของน้ำทะเลอยู่ในภาวะสมดุลที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของหอย นอกจากนี้ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีแหล่งน้ำพุร้อน ที่ผุดขึ้นเป็นระยะ เมื่อสังเกตจากแผนที่จะพบว่า เป็นแนวเดียวกับน้ำพุร้อนที่จังหวัดระนอง ผ่านอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และบริเวณอ่าวบ้านดอน แสดงว่าภายใต้พื้นดินตามแนวดังกล่าวอาจจะ เป็นแนวทางของเปลือกโลกที่ยังมีการระบายความร้อนออกมา ทำให้น้ำที่อยู่ในระดับที่เหนือขึ้นมาได้รับความร้อนและผุดออกมาเป็นน้ำพุร้อน และในบริเวณอ่าวบ้านดอนก็อาจจะมีย่านน้ำพุร้อน ผุดขึ้นใต้ท้องทะเลทำให้อุณหภูมิของน้ำไม่เหมือนกับที่อื่น ประกอบกับเป็นบริเวณที่แม่น้ำตาปีไหลมาบรรจบ จึงเกิดเป็นน้ำกร่อยที่มีระดับความเค็มพอเหมาะ และอุณหภูมิของน้ำที่เหมาะสม ทำให้มีแพลงก์ตอน ซึ่งเป็นอาหารของหอยนางรมเป็นจำนวนมาก หอยนางรมที่บริเวณปากอ่าว ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จึงมีขนาดของลำตัวใหญ่กว่าที่อื่นๆ และมีมากเป็นพิเศษเพราะมีอาหารอุดมสมบูรณ์นั่นเอง

แม้ว่าปัจจุบันการเลี้ยงหอยนางรม ที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จะลดน้อยลงไปมากเพราะการเลี้ยงหอยแครง และการทำนากุ้ง ซึ่งได้ผลผลิตตอบแทนที่เร็วและมากกว่าก็ตาม แต่เนื่องจากความชุกชุมของหอยนางรมที่บริเวณอ่าวบ้านดอน จึงมีชาวบ้านไปจับจำนวนมาก ทำให้เกิดการจัดการในลักษณะที่เป็นฟาร์มหอยนางรม เพื่อเป็นการแบ่งเขตแดนที่ชัดเจนของผู้เลี้ยงหอยนางรมและเพิ่มผลผลิต จากการสัมภาษณ์คุณเชิดธวัช และคุณเรณู พงษ์เผื่อนิลศิลา อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๒/๑ หมู่ ๗ ตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งเป็นเจ้าของฟาร์มหอยนางรม ในพื้นที่ประมาณ ๕ ไร่ คุณเชิดธวัชและคุณเรณู มีบุตรด้วยกัน ๓ คน เป็นผู้ขายทั้งหมด ครอบครัวทำฟาร์มหอยนางรมมาตั้งแต่รุ่นคุณปู่ คุณพ่อ และ

แผนที่แสดงบริเวณอ่าวบ้านดอน

คุณเรณู และคุณเชิดวัช ภรรยาและสามี

สืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เคยหันไปทำอาชีพอื่นอยู่บ้างเพราะเป็นช่วงที่หอยนางรมราคาไม่ดี จนกระทั่งในปี ๒๕๒๕ จึงเริ่มทำอย่างจริงจัง ราคาหอยนางรมดีขึ้นเป็นลำดับ จากที่เคยขายราคาตัวละ ๖ บาท มาเป็นราคาตัวละ ๙ บาท (ตัวใหญ่) เมื่อก่อนจะมีพ่อค้าคนกลางมารับไปขาย ต่อมาเมื่อมีความต้องการมากขึ้น จึงขายเองบ้างและส่งตามร้านอาหารหรือตามที่มีผู้มาสั่ง ปัจจุบันเก็บหอยทุกวัน วันละประมาณ ๒๐๐ ตัวหรือมากกว่านี้ ตามความต้องการของผู้สั่ง

การทำฟาร์มหอยนางรม จะใช้วิธีปักเขตแนว โดยใช้ไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๐ เซนติเมตร ความยาวประมาณ ๓ เมตร หรือยาวกว่า ขึ้นอยู่กับความลึกของน้ำ ระยะห่างระหว่างเสาประมาณ ๒ เมตร ขึ้นอยู่กับกำลังทรัพย์ของแต่ละเจ้า เพราะยังวางเสาถี่เท่าไรก็แข็งแรงเท่านั้น กันเป็นอาณาเขตของแต่ละฟาร์ม ภายในฟาร์มจะใช้ไม้รวก (ชาวบ้านเรียกว่า ไม้หล้าหลอด ซึ่งใช้เป็นแกนสำหรับสวมหลอดซีเมนต์) ขนาดความยาวประมาณ ๑.๒๐ เมตร หรือมากกว่าขึ้นอยู่กับความลึกของน้ำหรือความอ่อนแอของดินใต้ท้องน้ำ ปักเป็นแนว ระยะห่างระหว่างเสาในแถวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ระยะระหว่างแถวประมาณ ๑.๒๐ เมตร หรือมากกว่าเล็กน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเรือที่นำเข้าไปเก็บหอยสามารถผ่านเข้าไปได้อย่างสะดวก (เมื่อน้ำลด จะเห็นเสาไม้รวก ที่เสาแต่ละต้นจะสวมปลายเสาด้วยหลอดซีเมนต์ มีลักษณะเป็นรูปทรงกระบอก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ตรงกลางมีรู ปลายด้านหนึ่งตันเพื่อให้สามารถสวมลงบนเสาไม้รวกได้ และจะเป็นที่เกาะของหอยนางรม ก่อนหน้านั้นเคยใช้ไม้ไผ่ผ่าซีก แต่อายุใช้งานไม่นาน ประมาณ ๑-๒ ปีก็ต้องเปลี่ยนเพราะหมดสภาพ เมื่อหันมาใช้หลอดซีเมนต์ จะมีอายุการใช้งานประมาณ ๕-๖ ปี หลอดซีเมนต์แต่ละแท่งจะมีหอยมาเกาะประมาณ ๒๐-๓๐ ตัว แต่ก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับหอยจะมาเกาะหรือไม่ คุณเรณู ให้ข้อสังเกตว่าเมื่อนำหลอดซีเมนต์ไปสวมในเสาไม้รวก ช่วงแรกๆ จะยังไม่มีหอยมาเกาะ ต้องรอจนถึงประมาณ ๓ เดือน จึงเริ่มมีหอยมาเกาะ และจะเริ่มเก็บหอยขายได้เมื่อผ่านไปประมาณ ๒ ปี แต่ถ้าอยู่บริเวณน้ำตื้น อาจใช้เวลาประมาณปีครึ่งก็สามารถเก็บได้แล้ว โดยทยอยเก็บตัวที่ได้ขนาดก่อน ถ้าหอยอยู่ในน้ำตลอดเวลาจะทำให้ได้หอย

ขนาดใหญ่เพราะหอยจะกินอาหารตลอดเวลา หอยจะมีขนาดเล็กลงถ้ามีช่วงที่น้ำลดนานเพราะหอยจะกินอาหารน้อยลงหรืออาจไม่ได้กินอาหารเลย (ภายใน ๓ วันถ้าไม่มีน้ำหอยจะตาย) บริเวณที่มีการเลี้ยงหอยนางรมกันมากคือบริเวณที่ชาวบ้านเรียกกันว่า อ่าวตะเคียนทอง

วิธีการเก็บหอย จะทำโดยการนำเอาแท่งซีเมนต์ขึ้นมาบนเรือ เลือกสกัดหอยที่ได้ขนาดออก ตัวที่ยังเล็กอยู่ก็เก็บไว้ แล้วนำหลอดซีเมนต์สวมลงในเสาไม้รวกไว้อย่างเดิม ในช่วงหน้ามรสุม ประมาณเดือน พฤศจิกายน - มกราคม ปริมาณน้ำจะมาก ขนาดของตัวหอยจะใหญ่ แต่ถ้าเป็นในช่วงหน้าแล้งประมาณเดือนพฤษภาคม - กันยายน น้ำจะน้อยเก็บหอยได้ง่ายกว่า แต่ขนาดของตัวหอยก็จะเล็กลงไปด้วย คุณเชิดธวัช ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันการทำฟาร์มหอยนางรมลดน้อยลงมาก สาเหตุเกิดจากปริมาณน้ำเสียมีมากขึ้น เนื่องจากมีหมู่บ้านจัดสรร ร้านอาหาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ฟาร์มเลี้ยงหมู ฟาร์มเลี้ยงไก่ มากขึ้น ทำให้ปริมาณน้ำเสียที่ทิ้งลงในแม่น้ำมีมาก เมื่อไหลมาลงทะเลที่บริเวณปากอ่าว ทำให้แพลงก์ตอน ซึ่งเป็นอาหารของหอยตาย รวมทั้งหอยที่เป็นตัวอ่อนตายก่อนที่จะเกาะหิน นอกจากนั้นการทำนาเกลือและการทำฟาร์มหอยแครง ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หอยนางรมต้องตายไปก่อนเวลาที่จะเก็บ เพราะการทำนาเกลือทำให้อาหารตามธรรมชาติของหอยนางรมลดน้อยลง เนื่องจากน้ำที่ปล่อยออกมาจากนาเกลือมีสารตกค้างที่เกิดจากอาหารเกลือติดลงไปด้วย ส่วนการเลี้ยงหอยแครงมีผลทำให้หอยนางรมตาย เพราะการจับหอยแครงจะใช้วิธีการเอาตัวหอยแครงซึ่งจมอยู่ใต้โคลนเลนขึ้นมา ขณะที่คราดจะทำให้น้ำทะเลขุ่น เพราะมีโคลนเลนผสมเข้าไปด้วย เมื่อหอยนางรมอ้าปากให้น้ำผ่านเข้าเพื่อกรองอาหารจากน้ำ โคลนเลนที่ติดเข้าไปทำให้หอยนางรมตายได้ ขณะนี้ชาวบ้านนิยมเลี้ยงหอยแครงกันมากขึ้นเพราะใช้เวลาในการเลี้ยงเพียง ๖ เดือน ก็สามารถจำหน่ายได้แล้ว ทำให้จำนวนผู้เลี้ยงหอยนางรมลดลงมากจากที่เคยเลี้ยงกัน ๓๐๐-๔๐๐ ฟาร์ม เมื่อประมาณปี ๒๕๓๐ ในปัจจุบันเหลือเพียงประมาณ ๑๐๐ ฟาร์ม

ขั้นตอนการแกะหอย

อนาคตของฟาร์มหอยนางรมดูจะไม่สดใสเท่าไรนัก ถึงแม้ว่าราคาหอยนางรมจะยังคงดีอยู่ แต่จากสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ค่อยดีต่อระบบนิเวศทางทะเล การเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างที่ยากต่อการยับยั้ง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้าง โรงงาน บ้านจัดสรร ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ปริมาณของประชากรและความต้องการบริโภคที่หลากหลาย ทำให้การรักษาสมดุลทางธรรมชาติไม่เป็นไปอย่างที่เคยเป็น ควรที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะต้องให้ความสนใจและใส่ใจต่อสภาวะธรรมชาติและการเพิ่มเติมสิ่งใหม่ๆ ให้สมดุลกัน เพื่อให้เกิดการผสมผสานที่ลงตัวและยั่งยืนต่อไป

อัลลอฮ์ทรงสรรค์สร้างชีวิต
ลิขิตขีดเส้นร้อยเป็นสาย
ทอด้ายร้อยดั้นเป็นชั้นสาย
เพริศพรายเพียงรัตนหัตถ์ถการ
เป็นผืนเป็นแผ่นคู่แคว้นนี้
ผ้าดีแพรสวยด้วยไหมสาน
ทอดูทุกผูกข้ายั้เขี้ยวทำนาญ
เชิงขานญชนชุมคนพุมเรียง

ทรงพระราชทานราชวัติ
สมบัติจรัสสือสร้างชื่อเสียด
ลายดอกพิภูลกรุ่นจำเรียง
ข้างเคียงลายดาวพุ่มข้าวบิณฑ์

ลายก้านต่อดอกออกก้านแย่ง
ค่อยแบ่งค่อยปันคั่นสายศิลป์
ค่อยเรียงค่อยร่ำคร่ำอาจิน
ลายถิ่นลายทองผ่องตระการ

ลวดลายแมลงวันทั้งสี่ตัว
สอดบัวแทรกใบไผ่ผสาน
ลายจกยกเบ็ดเสด็จสำราญ
ตำนานขนไกลผ้าไหมทอง

สืบหลานสานลูกทอดผูกผ้า
สืบค่าควรเห็นไม่เป็นสอง
สืบค่าพร่ำไ้ไม่ไร้รอง
สืบผองน้องพี่ที่พุมเรียงฯ

ทวีพร ทองคำใบ

๑๗ ก.ค. ๒๕๔๔

ลายก้านต่อดอก

ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือลายเทพนม

ลายดอกพิกุล

ลายยกเบ็ด

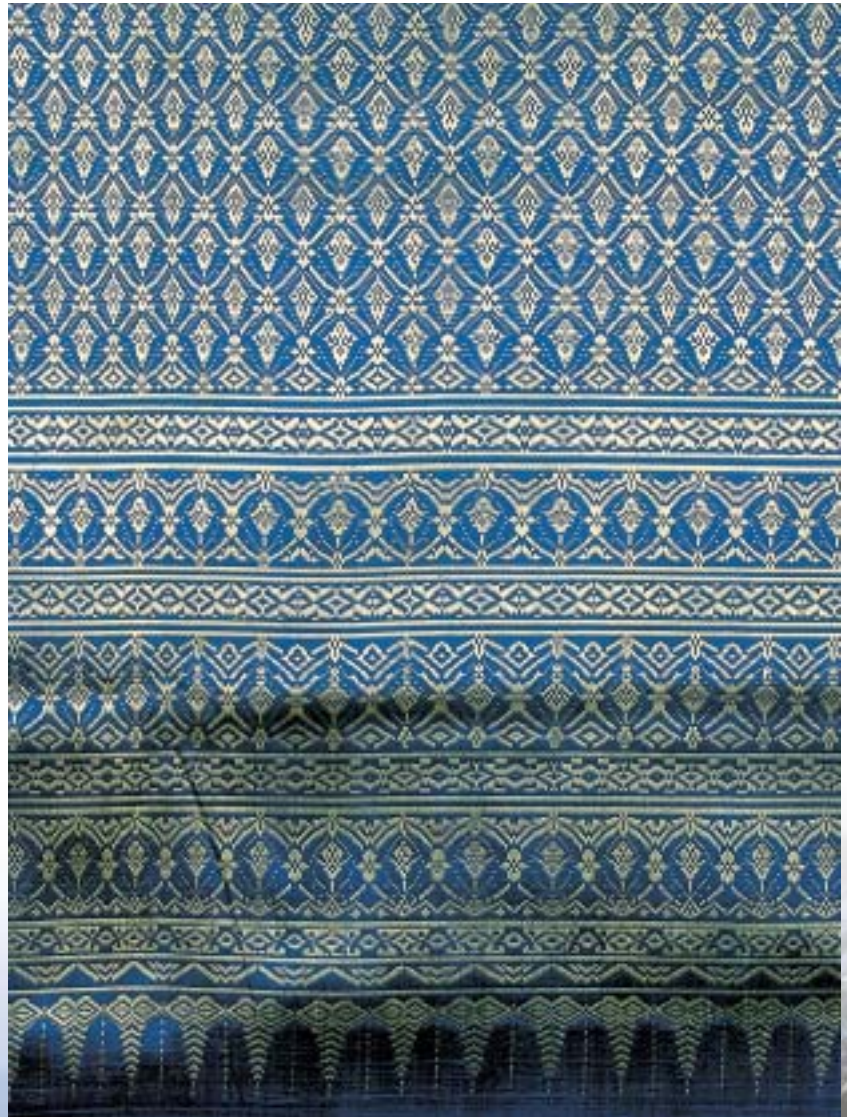

ลายแมลงวันสี่ตัว

อาบผ้าไหมไทยทอมเรียว

รัฐบาลมีนโยบายในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ และนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

การทอผ้าไหมเรียว เป็นการทอผ้าพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิมของตำบลพุมเรียง ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล

ตำบลพุมเรียงห่างจากตัวอำเภอไชยาประมาณ ๖ กิโลเมตร มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล เรียกว่าแหลมโพธิ์ ซึ่งมีหาดทรายขาวสะอาดและสวยงาม ในอดีตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาส และสร้างศาลาไว้ ซึ่งได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมาจนทุกวันนี้ ชาวบ้านในหมู่บ้านมีอาชีพทอผ้า ผ้าทอพุมเรียงเป็นผ้าทอยกด้นเงิน หรือด้นทอง ลวดลายที่สวยงามจึงเป็นลักษณะเด่นของผ้าทอพุมเรียง ผ้าทอพุมเรียงจึงเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

แหลมโพธิ์ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา

ตลาดผ้าไหมบ้านพุมเรียง

ชาวไทยมุสลิมที่ตำบลพุมเรียง ส่วนหนึ่งสืบเชื้อสายมาจากกลุ่มคนมุสลิมเมืองสงขลา เมืองปัตตานี และเมืองไทรบุรี ที่อพยพเข้ามาที่ตำบลพุมเรียงในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ อีกส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มมลายูที่อพยพมาจากหมู่เกาะอินโดนีเซีย ซึ่งการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนดังกล่าวทำให้เกิดการผสมผสานทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรมร่วมกับชาวไทย โดยเฉพาะการทอผ้า ชาวไทยมุสลิมนิยมการทอผ้าไหมยกด้นเงิน ด้นทอง หรือยกไหม สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์และสืบทอดสู่ทายาทซึ่งเป็นชาวไทยมุสลิมในปัจจุบัน

ลายแมลงวันสี่ตัว ทอด้วยด้นทองและด้นเงิน

คุณวันมะ นัยหมิน กำลังสาธิตวิธีการตากเส้นไหม

คุณวันมะ นัยหมิน เจ้าของร้านวรรมะไหมไทย หมู่ที่ ๒ บ้านหัวเลน ตำบลพุมเรียง ผู้ได้รับการคัดเลือกผลงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดีเด่น กลุ่มผ้าไหมพุมเรียง ของอำเภอไชยาได้กล่าวว่าเด็กหญิงที่ตำบลพุมเรียงจะเริ่มหัดทอผ้าตั้งแต่อายุยังน้อย โดยสังเกตการทอผ้าของผู้ใหญ่ เป็นการเรียนรู้โดยธรรมชาติด้วยวิธีสังเกตและทดลองปฏิบัติจริง ผู้ใหญ่จะสอนวิธีการทอ การย้อมสีเส้นไหม การเตรียมเส้นไหมสำหรับทอ การก่อตะกอ วิธีการและขั้นตอนการทอผ้าเหล่านี้ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาศัยความสามารถในการจดจำจากผู้สอนที่มีความชำนาญ และปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถรักษาศิลปะการทอผ้าไว้จนถึงปัจจุบัน

ลายดอกพิกุล

ลายยกเบ็ด

ลายก้านแย่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าของตำบลพุมเรียง ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เป็นการทอผ้าด้วยทูกแบบโบราณ จึงเรียกการทอผ้าว่า การทอทูก การทอผ้าซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้หญิงทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยเฉพาะหญิงสาวที่จะออกเรือน (แต่งงาน) จะต้องเตรียมผ้าที่จำเป็นทั้งฝ่ายชายและของตนเอง ดังนั้นหญิงใดที่มีฝีมือในการทอผ้าแสดงให้เห็นถึงความ เป็นกุลสตรีที่ดีอีกด้วย ผ้าที่ทอมีทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ซึ่งแบ่งออกเป็นผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และผ้าที่ใช้ในงานพิธีการต่างๆ

ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่จะทอเป็นผ้านุ่ง ผ้าม่ม ผ้าพื้น ผ้าตา ผ้าริ้ว และผ้าขาวม้า จะทอเป็นจำนวนมาก โดยใช้ฝ้ายทอเพื่อความ ทนทาน สำหรับผ้าที่ใช้ในงานและพิธีกรรมต่างๆ จะทอด้วยไหม หรือฝ้าย แกมไหม มีลวดลายทอยกดอกสวยงาม ในช่วงแรกๆ ผ้าที่ทอนี้นุ่มห่ม ได้เฉพาะเจ้านาย ขุนนาง หรือข้าราชการผู้ใหญ่เท่านั้น อาจเป็นเพราะ ชาวเมืองปัตตานีและเมืองไทรบุรี ซึ่งอพยพเข้ามาที่ตำบลพุมเรียงนั้นต้องทำงาน ให้กับเจ้านายหรือข้าราชการผู้ใหญ่ ดังนั้นการทอผ้ายกดอกด้วยไหมจึงมี เฉพาะที่บ้านเจ้าเมือง และบ้านเจ้านายเท่านั้น ผ้าไหมยกดอกพุมเรียง จึงไม่แพร่หลายเท่าที่ควร

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ส่งเสริมให้คนไทยใช้ของที่ผลิตในประเทศ โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายเน้นให้ใช้ผ้าที่ผลิตขึ้นเอง จึงได้มีการส่งเสริมอาชีพการทอผ้าขึ้น โดยรัฐบาลได้ส่งหน่วยฝึกฝนอาชีพเข้าไปในชนบทต่างๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะที่ตำบลพุมเรียงได้นำก็กระตุกมาใช้ในการทอผ้าและเป็นที่นิยมจนถึงปัจจุบัน

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ การทอผ้าในตำบลพุมเรียงเริ่มซบเซาลงเนื่องจากภัยสงครามและวัสดุที่ใช้ทอผ้า โดยเฉพาะเส้นไหมมีราคาแพงและหาซื้อยาก ประกอบกับความนิยมของชาวบ้านที่เลือกใช้ผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักร ซึ่งได้นำเข้ามาขายจำนวนมาก มีราคาถูกและสามารถเลือกซื้อได้ง่ายสะดวกกว่าการทอผ้าใช้เอง ชาวไทยพุทธส่วนมากจึงเลิกทอผ้าไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น รับราชการ หรือค้าขาย ส่วนชาวไทยมุสลิมยังคงประกอบอาชีพทอผ้าสืบต่อกันมา

การทอผ้าด้วยเครื่องทอแบบก็กระตุก

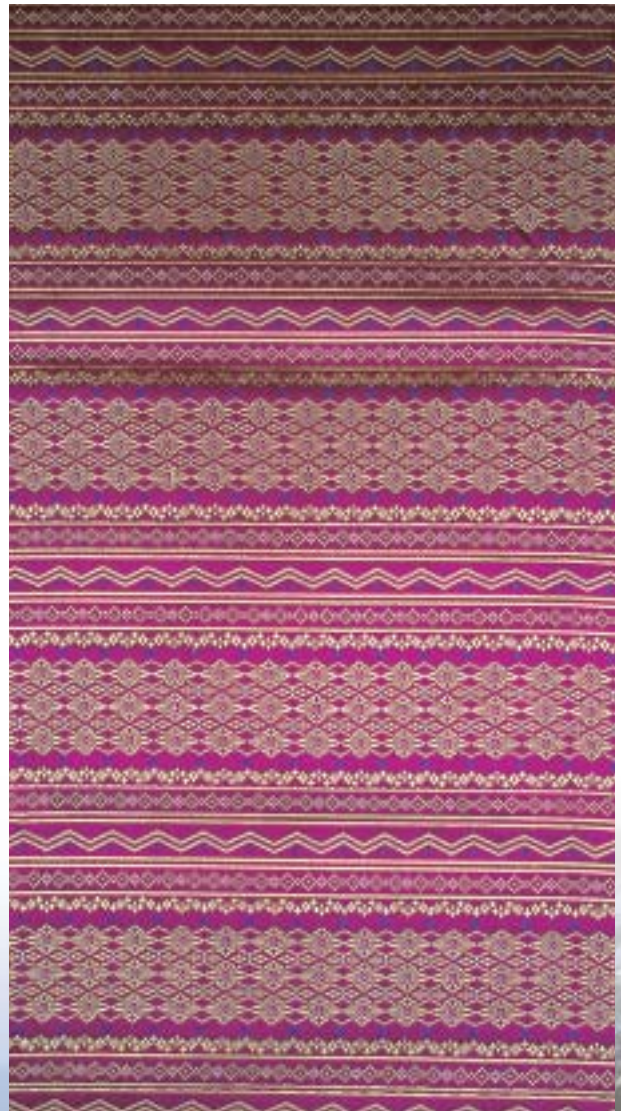

หญิงไทยมุสลิมที่มีอายุประมาณ ๑๑ - ๕๐ ปี ในตำบลพุมเรียงจะรับจ้างทอผ้าให้กับผู้ประกอบการทอผ้ารายใหญ่ เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนโดยทอผ้าด้วยกี่กระตุก เพราะจะให้ผลผลิตได้มากกว่าการทอผ้าด้วยทุกแบบโบราณซึ่งปัจจุบันเหลืออยู่น้อยมาก

คุณหวันมะยังเล่าต่ออีกว่า เนื่องจากในตำบลพุมเรียงไม่มีการปลูกต้นหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม กลุ่มทอผ้าจะสั่งซื้อไหมดิบจากจังหวัดอื่น เช่น เพชรบูรณ์ ขอนแก่น แล้วนำมาสาวเป็นเส้นไหมส่วนไหมจากต่างประเทศก็จะซื้อจากญี่ปุ่นและจีน ที่เรียกว่าไหมกวางเจา จากนั้นนำมาย้อมและทอที่ตำบลพุมเรียง

กำลังทอผ้า

เส้นไหมที่ใช้ทอผ้าไหมพรมเรียง แบ่งตามลักษณะและคุณภาพของเส้นไหมได้ ๓ ระดับ คือ

- ไหมหนึ่ง หรือไหมน้อย เป็นไหมที่มีคุณภาพดีที่สุด ลักษณะของเส้นไหมเล็กละเอียด เป็นนวล สวยงาม ใช้เป็นไหมเส้นยืนในการทอผ้า
- ไหมสอง หรือไหมกลาง เป็นไหมที่มีคุณภาพรองลงมา เส้นไหมมีลักษณะหยาบ เป็นปมปมบ้างเล็กน้อย เส้นจะโตกว่าไหมหนึ่ง นิยมใช้เป็นเส้นพุ่ง ในการทอเนื้อละเอียด
- ไหมสาม หรือไหมใหญ่ เป็นไหมที่มีคุณภาพต่ำสุด เส้นไหมจะหยาบและเส้นใหญ่กว่าไหมสอง ใช้เป็นเส้นพุ่ง เนื้อของผ้าเมื่อทอเสร็จแล้วจะหยาบกว่าผ้าไหมชนิดอื่น

วัสดุอุปกรณ์การทอผ้าไหม

การกรอไหมเข้าหลอดหรือชาวบ้านเรียกว่า
“หลอดไหม” ด้วยเครื่องจักร

เครื่องสาวไหม

กรอไหมหลอดเล็ก

ในอดีตจากการบอกเล่าและปฏิบัติต่อกันมา ผ้าที่ทอในหมู่บ้าน จะใช้สีย้อมผ้าที่มาจากธรรมชาติ ซึ่งได้จากพืชและสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ต้นครามย้อมฝ้ายให้เป็นสีน้ำเงิน เปลือกต้นหูกอนไก่ ต้มย้อมจะเป็น สีแดง ขมิ้น แก่นขนุน นำมาตำแล้วต้มจะได้น้ำเป็นสีเหลือง สีดำนอกจากผล มะเกลือ สีม่วงได้จากลูกหว้าเปลือกต้นขงโค เป็นต้น

ต่อมาเมื่อมีสีย้อมผ้าประเภทสีสังเคราะห์ การย้อมสีไหมจาก สีธรรมชาติจึงลดน้อยลง ประกอบกับปัจจุบันผู้ประกอบการทอผ้าใน พุมเรียงส่วนมากจะซื้อเส้นไหมที่ย้อมเสร็จแล้วมาทอ เพราะกรรมวิธีและขั้นตอน การย้อมสียุ่งยากและเสียเวลาในการย้อม คงเหลือแต่ร้านคุณหวันมะ ที่ยังคงดำเนินการย้อมสีไหมด้วยตนเอง

เส้นไหมนำมาล้างก่อนเข้าเครื่องส績ให้แห้ง

วิธีการย้อมสีไหมของคุณหวันมะ มีกรรมวิธีและขั้นตอนการย้อมสี คือ จะต้องนำไหมดิบมาต้มเพื่อให้สิ่งสกปรกหลุดออกเรียกว่า การฟอกไหม เส้นไหมจะสะอาดเมื่อย้อมสี สีที่ติดเส้นไหมจะไม่ตกหรือลอกง่าย ก่อนทำการฟอกไหม จะต้องนำเส้นไหมไปซัง ถ้าต้องการไหมที่ย้อมเสร็จแล้ว ๑ กิโลกรัม จะต้องซังไหมดิบที่จะนำไปฟอก ๑.๕ กิโลกรัม เพราะเส้นไหมดิบเมื่อต้มเสร็จแล้วน้ำหนักจะลดประมาณ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ สำหรับน้ำที่ใช้ต้มฟอก ประกอบด้วยสบูกรดและโซเดียมคาร์บอเนต (Sodium Carbonate) ในอัตราส่วนไหม ๑ กิโลกรัม ต่อสบูกรด ๑ ก้อน และโซเดียมคาร์บอเนต ๑ ชีด ต้มน้ำจนเดือดเมื่อส่วนผสมละลายหมดแล้วจึงนำเส้นไหมไปต้มฟอกในน้ำประมาณ ๒๐-๓๐ นาที สบูกรดและโซเดียมคาร์บอเนต จะฟอกขี้ผึ้งหรือกาเวอรีซินและฝุ่นละอองที่เกาะเส้นไหมให้หลุดออก ทำให้เส้นไหมขาวอ่อนนุ่มแวววาว หลังจากฟอกเส้นไหมได้ที่แล้ว จึงนำไปซักล้างในน้ำสะอาดอีก ๒-๓ ครั้ง จนเส้นไหมหมดเมือกแล้วบิดไหมพอหมาดๆ เตรียมนำไปย้อมต่อไป

การกระตุกเส้นไหมให้เส้นไหมกระจายไม่พันกัน

การย้อมสีไหมเพื่อให้ผ้าไหมที่ทอมีสีสัน
และลวดลายสวยงาม

การสาวไหมเพื่อให้เส้นไหมแยกออกจากกันและเป็นระเบียบ

การตากเส้นไหมที่ฟอกแล้วในที่ที่มีลมพัดผ่าน

การย้อมสีไหมคือ การทำเส้นไหมให้มีสีสันที่แตกต่างไปจากธรรมชาติ โดยนำเส้นไหมที่ฟอกแล้วลงไปต้มในน้ำสีที่เดือด ต้มไปจนกระทั่งเส้นไหมดูดสีจนหมดเหลือน้ำใสๆ และต้องดูด้วยว่าเส้นไหมทุกเส้นมีสีเรียบเสมอกันจึงจะใช้ได้ สีบางสีสามารถใส่ไหมที่ฟอกแล้วต้มในน้ำสีที่เดือดได้เลย เช่น สีแดง สีบานเย็น สีนํ้าเงิน แต่บางสีต้องนำไหมที่ฟอกแล้วไปชุบน้ำสีที่ยังไม่ได้ต้มเสียก่อน แล้วบิดเส้นไหมพอหมาดๆ นำน้ำสีนั้นไปต้มให้เดือดจึงใส่เส้นไหมที่ชุบสีแล้วลงไปต้ม สีเหล่านี้ได้แก่ สีเหลือง สีนํ้าตาล สีครีม สีชมพู หลังจากที่ได้ต้มให้เส้นไหมดูดสีจนหมด และเส้นไหมทุกเส้นมีสีเรียบเสมอกันแล้ว จึงนำเส้นไหมไปซักในน้ำเย็น ๒-๓ ครั้ง บิดน้ำให้แห้ง ถ้าเป็นเส้นไหมยืนต้องนำไปลงแป้ตากเสียก่อน หลังจากนั้นก็กระตุกเส้นไหมให้เส้นไหมกระจายไม่พันกัน แล้วจึงนำไปตากแดดอ่อนๆ ในที่มีลมพัดผ่าน เมื่อเส้นไหมแห้งจะกระตุกให้เส้นไหมกระจายอีกครั้ง แล้วจึงม้วนเส้นไหมเป็นเช็ดๆ เก็บไว้เพื่อทอต่อไป

สำหรับลวดลายผ้า ช่างทอผ้าที่ตำบลพุมเรียงมีแบบลวดลายผ้าที่ใช้เป็นตัวอย่างการเกิดดอก เรียกว่า “ครูผ้า” ซึ่งได้แก่ ผ้าปักด้วยไหมเป็นรูปลวดลายต่างๆ ซึ่งจะใช้เป็นแบบสำหรับทอผ้าดอก เช่น ผ้าปักลายโคมเพชร ที่นางแม่ะเหริยม หวันมูตา ปักเมื่ออายุ ๑๔ ปี เพื่อเป็นแบบผ้าทอขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นเสด็จประพาสตำบลพุมเรียง เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ และยังปักลวดลายอื่นๆ ไว้เป็นแบบ เช่น ลายราชสีห์เข้าถ้ำ ลายกษัตริย์ ลายช้าง ลายครุฑ ลายนกยูง และลายตกแต่งริมผ้าอีกหลายลาย นอกจากนี้ “ครูผ้า” ยังหมายถึงเศษผ้าทอยกดอกที่ช่างทอผ้าทอไว้แต่เดิม หรือได้รับจากที่อื่นแล้วรักษาไว้เพื่อเก็บเป็นแบบลายดอกสำหรับทอผ้าครั้งต่อไป

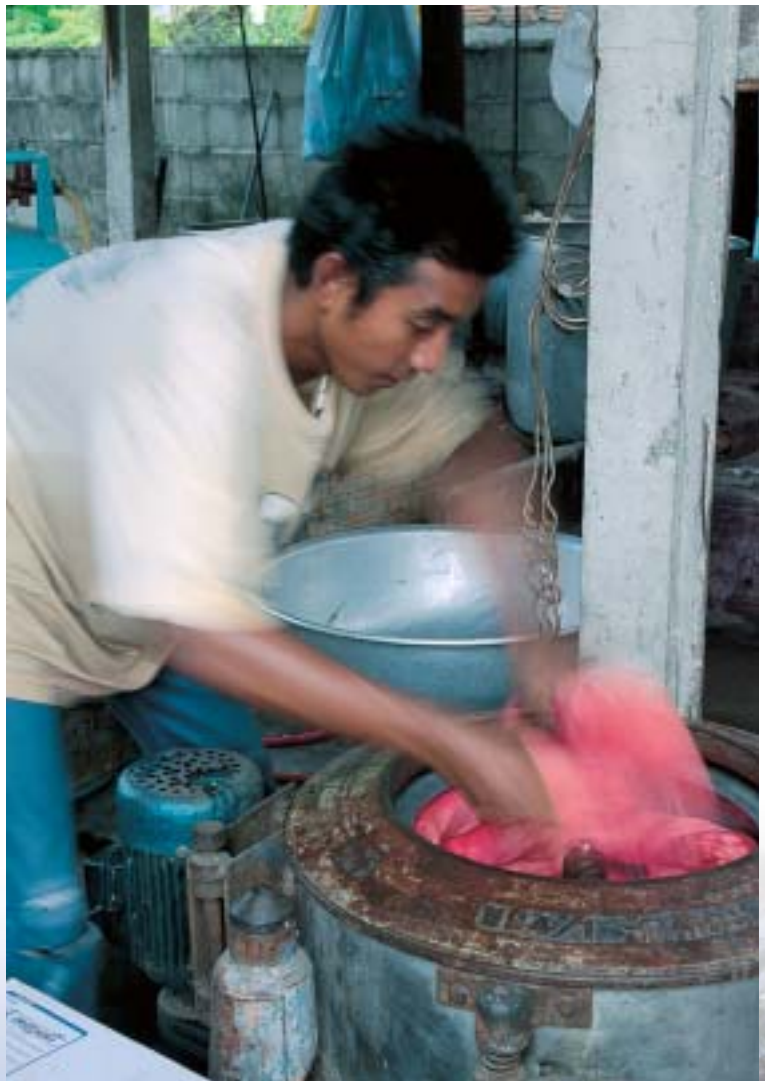

หลังจากย้อมเส้นไหมได้ที่แล้วจึงนำไปซักล้างในน้ำสะอาด อีก ๒-๓ ครั้ง

ผ้าไหมพรมเรียง มีทั้งผ้าไหมทอยกดอกด้วยหูกโบราณและกี่กระตุก สำหรับหูกซึ่งปัจจุบันเรียกว่ากึ่งพื้นบ้านหรือกึ่งโบราณนั้นมีจำนวนน้อย ใช้สำหรับทอผ้าไหมยกดอก ส่วนกี่กระตุกจะนิยมกันมาก ใช้ทอผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมพื้น ผ้าขึ้นไหม ผ้าไหมลายร่อง ผ้าไหมตาหมากรุก ผ้ายกชุดหน้านาง ผ้ายกชุดฝรั่ง ผ้ายกเฉพาะเชิง ผ้ายกดอกกลมเกสร ผ้ายกดอกเหล่านี้นิยมทั้งประเภทไหม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ และไหม ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งยกด้นเงิน ด้นทอง และไหมลายซ้อนตั้งแต่ ๒-๕ สี สลับสี และยังมีผ้าไหมพิมพ์ดอก ผ้าสไบ เป็นต้น ผ้าไหมเหล่านี้นอกจากนำไปตัดเป็นผ้าถุงสำเร็จรูป เสื้อ และกระโปรงแล้ว ยังใช้ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กระเป๋าถือ กรอบรูป พวงกุญแจ ผ้าคลุมผม ผ้ารองจาน ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เนคไท ดอกไม้ประดิษฐ์ ฯลฯ

ล้างไหม

ร้านขายผ้าไหมพุมเรียงมีทั้งขายปลีกและขายส่ง

ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพุมเรียงมีทั้งขายปลีก และขายส่ง ช่วงระยะเวลาที่ขายคืออยู่ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม และเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นเทศกาลปีใหม่ และช่วงที่หนุ่มสาวแต่งงานกันมาก สำหรับตลาดขายส่งที่สำคัญอยู่ที่กรุงเทพมหานคร และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ส่วนตลาดในต่างประเทศ คือ สิงคโปร์ ส่วนใหญ่เจ้าของร้านจะเป็นผู้ติดต่อส่งขายเอง แต่บางทีก็มีตัวแทนมารับซื้อถึงร้าน

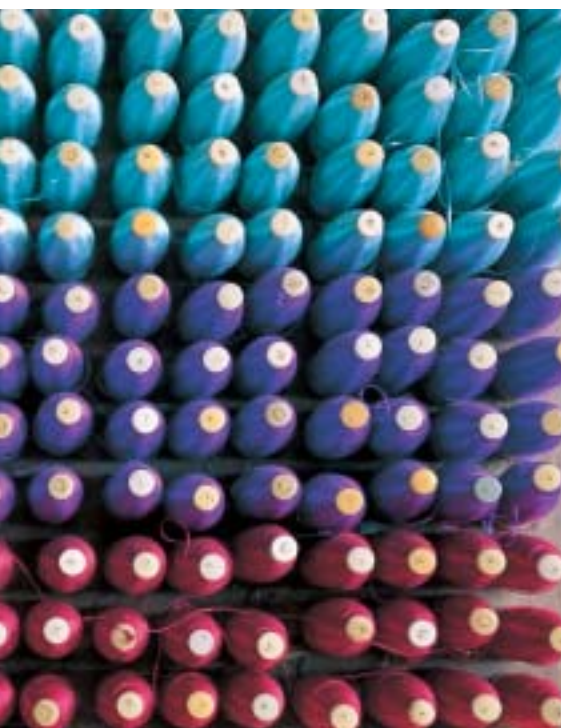
สำหรับร้านของคุณวันมะ นอกจากจะจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพุมเรียงแล้วสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอไชยา ยังให้เป็นที่พักคนศึกษา ดูงานของกลุ่มอาชีพอื่นๆ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมการผลิตผ้าไหมของนักท่องเที่ยวยกด้วย

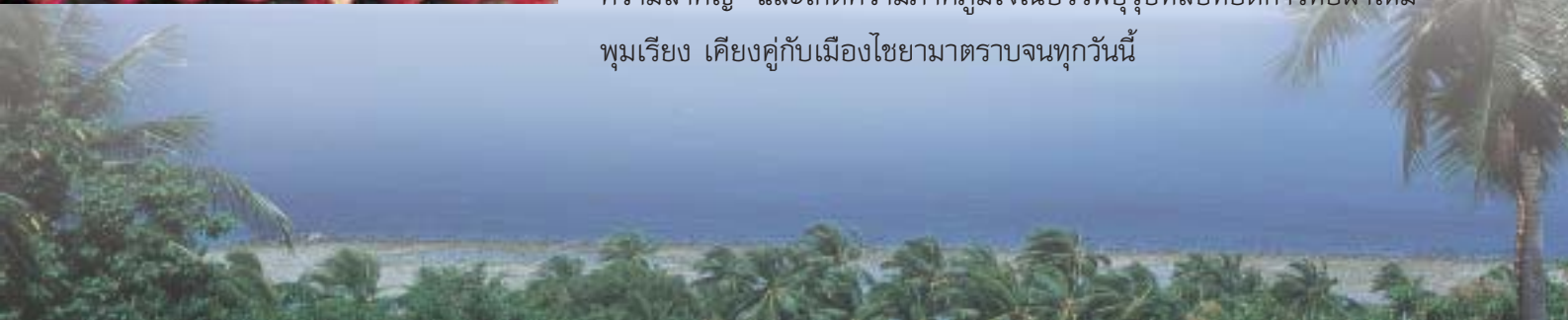
หลอดไหมเล็กหลากสีที่เตรียมไว้สำหรับทอผ้า

ผ้าไหมพุมเรียงที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านพุมเรียง

จากนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง การทอผ้าพื้นเมืองของชาวไทยมุสลิม ที่พุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่น ตามนโยบายดังกล่าว ยังแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวพุมเรียง ที่ร่วมกันสร้างศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันงดงามควรค่าแก่การอนุรักษ์ เป็นมรดกตกทอดให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญ และเกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่สืบทอดการทอผ้าไหมพุมเรียง เคียงคู่กับเมืองไชยามาตราบนานทุกวันนี้

พุทธทาสจักอยู่ไปไม่มีตาย
ร่างกายเป็นร่างกายไปไม่ล้าเอียง

พุทธทาสคงอยู่ไปไม่มีตาย
สมกับมอญกายใจรับใช้มา

พุทธทาสยังอยู่ไปไม่มีตาย
ด้วยธรรมโชนตามทีวางไว้อย่างเคย

แม้ฉันตายกายดับไปหมดแล้ว
ว่าเคยพลอดกันอย่างไรไม่เลื่อมคลาย

ทำกับฉันอย่างกะฉันนั้นไม่ตาย
มีอะไรมาเขี่ยไค้ให้กันฟัง

ทำกับฉันอย่างกะฉันไม่ตายเถิด
ทุกวันนัดสนทนาอย่าเล็กแล้ง

แม้ร่างกายดับไปไม่พังเสียง

นั้นเป็นเพียงสิ่งเปลี่ยนไปในเวลา

ถึงดีร้ายก็จะอยู่คู่ศาสนา

ตามบัญชาองค์พระพุทโธไม่หยุดเลย

อยู่รับใช้เพื่อนมนุษย์ไม่หยุดเฉย

ไฉ้เพื่อนเอ๋ยมองเห็นไหมอะไรตายๆ

แต่เสียงสั่งยังแจ้วแว่วหูสหาย

ก็เหมือนฉันไม่ตายกายธรรมยัง

ยังอยู่กับท่านทั้งหลายอย่างหนหลัง

เหมือนฉันนั่งร่วมด้วยช่วยชี้แจง

ย่อมจะเกิดผลสนองหลายแขนง

ทำให้แจ้งที่สุดได้เลิกตายกัน

พุทธทาสภิกขุ.

เสียงสวนโมกข์โลกพุทธทาส

“โลงศพของอาตมาก็คือ ความดีที่ทำไว้ในโลกด้วยการเผยแผ่พระธรรม ปาฐาสำหรับอาตมาก็คือ บรรดาประโยชน์และคุณทั้งหลายที่ทำไว้ในโลก เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ และขอชักชวนให้ท่านทั้งหลายถือหลักเกณฑ์อย่างเดียวกันว่า โลงศพของเราก็คือ ความดีที่ทำไว้ในโลก ปาฐาของเราก็คือ ประโยชน์ทั้งหลายที่เราได้ช่วยกันทำไว้เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์.”

ข้าพเจ้าได้คัดลอกข้อความข้างต้นมาจากหนังสือ “พุทธทาสลิขิต ๓” ซึ่งผู้จัดทำได้รวบรวมผลงานที่เป็นลายมือของท่านพุทธทาสไว้จากคำพูดทุกคำนั้น ท่านพุทธทาสได้กระทำให้เราทั้งหลายเห็นได้อย่างถ่องแท้แล้วว่า การตั้งใจทำความดีของท่าน เห็นผลเป็นรูปธรรมได้จริง

สวนโมกขพลาราม หรือ “สวนโมกข์” เป็นที่พำนักปฏิบัติธรรมของท่านพุทธทาสเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับฝึกวิปัสสนากรรมฐาน ศึกษาศาสนะ และสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ท่านพุทธทาสได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้ที่มีโอกาสได้ศึกษาผลงานที่ท่านแสดงไว้ทั้งในรูปแบบของการเขียนบทความ การแปลหนังสือธรรมะ และสื่ออื่นๆ เช่น ปาฐกถาธรรม ต่างหลังไหลมาที่สวนโมกข์ ทั้งที่เป็นภิกษุ สามเณร หรือฆราวาส แม้วันนี้สวนโมกข์จะไม่มีท่านพุทธทาสซึ่งเป็นพระนักปฏิบัติและเป็นปราชญ์ที่มีความคิดลึกซึ้งแล้วก็ตาม แต่สวนโมกข์ยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของผู้ที่ต้องการศึกษาศาสนะเพื่อการหลุดพ้นตามคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยทายาททางธรรมที่ท่านพุทธทาสได้นำทางไว้ ผลงานทางธรรมะของท่านยังคงมีชีวิต ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมผลักดันให้ผู้ที่มิถิใจมุ่งในทางธรรม ได้พบหนทางในการดับทุกข์โดยการศึกษาและปฏิบัติอย่างจริงจัง

สวนโมกขพลาราม : โลกแห่งความหลุดพ้น

สวนโมกขพลาราม ปัจจุบันตั้งอยู่ที่วัดธารน้ำไหล บริเวณเชิงเขา พุทธทอง ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี “สวนโมกข์” คือ แหล่งธรรมะ ในคำขวัญประจำจังหวัด ก่อตั้งโดย “พระธรรมโกศาจารย์” (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) หรือที่คนสวนใหญ่รู้จักในนามของท่าน พุทธทาสภิกขุ

ในโอกาสที่ได้มาสวนโมกขพลาราม เพื่อเก็บข้อมูลและภาพ ประกอบในการทำหนังสือนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ที่นี่เป็นสถานที่ร่มรื่นมีต้นไม้ นานาพันธุ์ อากาศเย็นสบายหลังฝนตกให้ความรู้สึกที่ดี ความร่มเย็น เยียบสงบแห่งสถานที่ ความสำรวมในกิริยาแห่งภิกษุ สามเณร แม้กระทั่ง อุบาสกอุบาสิกาที่สวมชุดขาว หรือชุดขาวดำซึ่งปฏิบัติหน้าที่ เป็นความ สำรวมที่มีอาจหาได้ในวัดทั่วไปในเมืองหลวง เป็นความแตกต่างที่ข้าพเจ้า ได้สัมผัส ความสำร่วนนั้นก่อให้เกิดความศรัทธาขึ้นในใจอีกมากมายหลายเท่า จุดประกายให้ข้าพเจ้าศึกษาถึงความเป็นมาแห่งศรัทธาในปวงชนที่มีต่อท่าน พุทธทาส และมีต่อสวนโมกขพลาราม

สวนโมกขพลารามที่ก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ตำบล พุมเรียง อำเภอไชยา เกิดจากความต้องการหาที่สงบสำหรับศึกษาธรรมะ ของท่านพุทธทาส หลังจากที่ท่านเดินทางไปศึกษาธรรมะในกรุงเทพมหานคร พบเห็นการปฏิบัติตัวของพระที่มีได้สำรวมเคร่งครัดในธรรมวินัย และ เปื้อนด้วยความอ่อนน้อมสับสนของเมืองหลวง จึงมีความคิดจะหาสถานที่เรียบง่าย เหมาะสำหรับศึกษาและปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง หลังจากที่เราเรียนจบ เปรียญธรรมสามประโยคแล้ว และเห็นว่าพอจะมีพื้นฐานความรู้ในภาษาบาลี และภาษาอังกฤษในการศึกษาเองได้ รวมทั้งท่านพุทธทาสเป็นผู้มีนิสัย รักการอ่านได้ศึกษาค้นคว้าตำราด้านต่างๆ อยู่เป็นประจำ และชอบสะสม หนังสือธรรมะต่างๆ รวมทั้งพระไตรปิฎก เมื่อทราบถึงเรื่องราวความ สนใจของคนพุมเรียงในเรื่องพุทธศาสนาจึงตัดสินใจกลับพุมเรียง

ท่านพุทธทาสให้นายธรรมทาส พานิช ผู้เป็นน้องชายและ คณะธรรมทานสำรวจหาที่ที่มีความเหมาะสม คณะสำรวจจึงเลือกเข้าที่ วัดร้างแห่งหนึ่งชื่อ “วัดตระพังจิก” อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ

ประตูกลางทางเข้าสวนโมกขพลาราม

ต้นไม้ นานาพันธุ์ภายในสวนโมกข์

กุฏิหลังหนึ่งที่ท่านพุทธทาสเคยพำนัก

ต้นโมก

ต้นพลา

หมู่บ้านพุมเรียง วัดนี้มีสภาพเป็นป่ารกทึบห่างไกลจากผู้คน จึงมีความเหมาะสมที่จะพำนักเพื่อศึกษาค้นคว้าธรรมะในพระไตรปิฎกและศึกษาค้นคว้าทางจิตใจ ท่านพุทธทาสได้ตั้งชื่อสถานที่แห่งนี้ว่า “สวนโมกขพลาราม” เพราะบริเวณนั้นมีต้นโมกและต้นพลาขึ้นอยู่มาก ท่านพุทธทาสจึงนำคำว่า โมก พลา และอารามมารวมกันได้ชื่อสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความหมายตรงกับธรรมะว่า “อารามที่ทำให้เกิดกำลังแห่งความหลุดพ้น” ซึ่งในช่วงเวลา ๒ ปีแรกท่านพุทธทาสพำนักอยู่เพียงลำพัง เพราะสวนโมกข์ยังไม่เป็นที่รู้จักและเข้าใจของคนทั่วไป

ต่อมาท่านพุทธทาสและคณะธรรมทานได้ออกหนังสือพิมพ์ “พุทธศาสนา” พิมพ์เผยแพร่จุดประสงค์ของการจัดตั้งสวนโมกขพลาราม ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ครั้งแรก ๓ ข้อ คือ

๑. การค้นคว้าพระไตรปิฎก (ปริยัติ)
๒. การตามรอยพระอรหันต์ (ปฏิบัติ)
๓. การเผยแผ่ความรู้ธรรมะชั้นลึก

และได้มีการตั้งปณิธานเพิ่มอีก ๓ ข้อ คือ **ให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตนๆ ให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างศาสนา และช่วยกันเป็นโลกให้ออกจากวัตถุนิยม** รวมทั้งลงบทความเผยแผ่ความรู้ในพระไตรปิฎกในแง่มุมต่างๆ และในฉบับปฐมฤกษ์นั้นท่านพุทธทาสได้เขียนปฏิญาณตน ในบทความของท่านว่า

“...ข้าพเจ้ามอบชีวิตและร่างกายนี้ ถวายแด่พระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นนายของข้าพเจ้า เพราะเหตุตั้งว่ามานี้ ข้าพเจ้าจึงชื่อว่า **พุทธทาส**”

หลังจากนั้นก็มิมีภิกษุสามเณรที่เห็นด้วยเดินทางมาขอพำนักและปฏิบัติธรรมที่สวนโมกข์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ท่านพุทธทาสพำนักอยู่ที่สวนโมกข์ตำบลพุมเรียงเป็นเวลา ๑๐ กว่าปี จึงได้ขยับขยายเพราะความจำเป็นในเรื่องต่างๆ มีมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องน้ำ และชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยรอบๆ มากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุให้สวนโมกข์ที่ตำบลพุมเรียงไม่เหมาะกับการเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมอีกต่อไป

วัดธารน้ำไหล : สายธารแห่งสวนโมกข์

ท่านพุทธทาสและคณะธรรมทานได้ออกสำรวจสถานที่แห่งใหม่เพื่อสร้างสโมสรมหาธรรมทาน และได้พบที่ดิน เรียกว่า ด่านน้ำไหล ซึ่งเป็นช่องแคบ เดิมใช้เป็นที่พักจ้งโจรเพราะด้านหนึ่งเป็นเขานางเอ อีกด้านหนึ่งเป็นพรุลึก และเจ้าของได้บอกขายในราคาถูก ท่านจึงขอซื้อที่ดินในบริเวณใกล้เคียง และมีผู้บริจาคให้อีก รวมเนื้อที่ได้ประมาณ ๓๑๐ ไร่ จึงจัดตั้งสวนโมกขพลารามแห่งใหม่ขึ้น ชาวบ้านเรียกวัดใหม่แห่งนี้ตามชื่อภูเขา กลางวัดว่า “วัดเขาพุทธทอง” แต่ท่านพุทธทาสได้จดทะเบียนเป็นวัดใช้ชื่อว่า “วัดธารน้ำไหล” เพราะมีห้วยธารน้ำไหลจากเขานางเอไหลผ่านมาทางด้านทิศใต้ของวัดและต้องการให้สวนโมกข์เป็นองค์กรอิสระแยกกันตามกฎหมายกับวัดธารน้ำไหล เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานที่ไม่ต้องทำตามระเบียบของวัด ภายหลังจึงมอบกิจการของสวนโมกขพลารามให้เป็นของวัดธารน้ำไหลทั้งหมด เพราะไม่มีปัญหาในการดำเนินการ

ในระยะแรกๆ สวนโมกข์ใหม่ยังมีสภาพเป็นป่า มีลำธารกว้างใหญ่ สัตว์ป่านานาชนิด และต้นไม้ขึ้นหนาแน่นโดยทั่วไป ท่านพุทธทาสได้ก่อสร้างสิ่งต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาธรรมะ และเป็นที่พักแก่ผู้ที่เดินทางมาปฏิบัติธรรม ด้วยความร่วมมือของคณะธรรมทานและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ทำให้สวนโมกข์แห่งใหม่นี้ค่อยๆ พัฒนาขึ้นจนเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติ

รูปปั้นอวโลกิเตศวร สัญลักษณ์ของสุทธิ
ปัญญา เมตตา ขันติ

อาคารคณะธรรมทาน ตั้งอยู่หน้าประตูด้านทิศใต้ของวัดธารน้ำไหล

ลานหินโค้งเป็นที่สำหรับแสดงธรรมและประชุมสัมนาของผู้ที่เข้ามาศึกษาธรรมะ

สวนโมกขพลาราม : ภายในโลกของท่านพุทธทาส

สวนโมกขพลารามในปัจจุบัน มีพื้นที่โอบล้อมรอบเขาพุทธทอง มีเทือกเขานางเออยู่ทางทิศตะวันตกเป็นกำแพงด้านหลัง และมีถนนสายเอเชียผ่านด้านหน้า ภายในบริเวณวัดยังคงรักษาสภาพป่าตามธรรมชาติไว้ได้อย่างดี ต้นไม้ใหญ่น้อยที่ให้เงาร่มรื่น เย็นสบาย และมีสิ่งก่อสร้างที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม เช่น

ลานหินโค้ง : สวนธรรมครึ่งพุทธกาล

ก่อนหินที่วางเรียงรายกันเป็นแนวโค้งกลางธรรมชาติ ถูกสร้างขึ้นจากความคิดที่ต้องการย้ายสถานที่นั่งฉันอาหารจากศาลาโรงธรรมมาที่ลานหินโค้งกลางธรรมชาติอย่างในสมัยพุทธกาล ปัจจุบันลานหินโค้งนี้ยังใช้เป็นห้องโถงธรรมชาติสำหรับการทำวัตร จันภัตตาหาร แสดงธรรม บรรยาย ประชุมสัมนา และเป็นที่นั่งพักสำหรับผู้เดินทางเข้ามาศึกษาธรรมะในสวนโมกขพลาราม

บริเวณด้านหน้าศาลาธรรมโฆณสรณ์

ภายในศาลาธรรมโฆณสรณ์

ศาลาธรรมโฆณสรณ์ : ระลึกถึงปราชญ์แห่งโมกขพลาาราม

ศาลาธรรมโฆณสรณ์เป็นที่เก็บอัฐิ และรวบรวมผลงานของท่านพุทธทาสไว้ทั้งหมด ทั้งที่เป็นงานเขียนและเทปบันทึกเสียง ด้านข้างเป็นตู้กระจกจัดเก็บหนังสือชุด “ธรรมโฆณสรณ์” และจัดเก็บประกาศเกียรติคุณที่สถาบันการศึกษาต่างๆ นามถวายท่านพุทธทาส บริเวณกลางอาคารมีถังซีเมนต์รูปทรงกลมจัดเก็บอัฐิซึ่งบรรจุในผอบหินอ่อนแล้วเก็บไว้ใต้ฐานพระพุทธรูป และตั้งรูปภาพของท่านพุทธทาสไว้เพื่อให้เป็นที่กราบไหว้บูชาสำหรับผู้เดินทางมาสวณโมกข์ นอกจากนี้ภายในอาคารยังมีรูปปั้นซีผึ้งและภาพวาดท่านพุทธทาสในอริยบทต่างๆ อีกด้วย

ภาพปริศนาธรรมภายในโรงมหรสพทางวิญญาณ

โรงแรมสหภาพวิทยุณ อุกรณ์ชั้นสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะของท่านพุทธทาส

โรงแรมสหภาพวิทยุณ : โรงหนังแห่งธรรมะ

ท่านพุทธทาสได้ให้เหตุผลในการสร้างโรงหนังกลางวัดว่า ต้องการสอนธรรมะด้วยรูปภาพ เพื่อให้เก็บข้อคิดที่ได้จากภาพยนตร์ไปดูตัวเอง โดยมีหลักว่าผู้ที่ศึกษาต้องดูให้ออกเสียก่อนว่าเป็นภาพอะไร และพิจารณาจนเข้าใจความหมายของภาพนั้นๆ ซึ่งจะมีพระคอยให้คำอธิบาย และตอบปัญหาแก่ผู้เข้าชม

ท่านพุทธทาสได้เก็บรวบรวมภาพปริศนาธรรมจากสถานที่ต่างๆ มาไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นผลงานของฝรั่ง อินเดีย จีน และคำพังเพยของไทยซึ่งเขียนไว้ตามที่ต่างๆ ภาพเขียนที่ติดตามผนังห้อง ที่เสากลม เป็นภาพที่มีความงดงามทางศิลปะและมีความหมายที่ลึกซึ้งในทางธรรม

ภาพ “ผู้ดับไม่เหลือ”

เช่น ภาพผลงานของอีมานูแอล เชอแมน เป็นภาพนักบวชกำลังนั่งสมาธิ มีไฟลุกไหม้ที่หัวใจ และมีรูปอมฤตยัมจำนวนหนึ่งตกกระเด็นไปตามเปลวเพลิง ที่ออกจากหัวใจ ท่านพุทธทาสได้ให้ความหมายของภาพนี้ว่า หลายคน คิดว่าการดับทุกข์เป็นเรื่องยาก แต่ถ้าเราสามารถทำความเข้าใจในเรื่อง การดับทุกข์ได้อย่างแท้จริงแล้วเรื่องยากก็จะง่าย ซึ่งท่านสรุปความหมาย ของภาพผู้ดับไม่เหลือนี้คือ การไม่เป็นทุกข์ในการดำเนินชีวิต ดับเสีย ซึ่งกิเลส ทำให้เกิดเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงดับไม่เหลือ

ห้องโถงภายในโรงหนังแห่งธรรมะยังใช้เป็นที่พักผ่อน ฟังธรรม ฉายสไลด์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ทางธรรมะได้รับประโยชน์ ใช้เวลาในการศึกษาน้อยกว่าวิธีอื่นๆ นอกจากนี้อาคารโรงมหรสพทาง วิญญาน ยังใช้จัดกิจกรรมต่างๆ อีกหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนสอน ศาสนาวันอาทิตย์สำหรับนักเรียน โรงเรียนวันพระสำหรับประชาชนทั่วไป โรงเรียนของพระภิกษุที่จะเป็นผู้เผยแผ่ธรรมะ และสถานที่ให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่ผู้ที่เข้ามาชม

ห้องโถงภายในโรงแรมสหพทางวิทยุญาณ

ด้านหัวเรือลำเล็กที่สร้างเป็นสถูปอินเดียโบราณและสวนหิน

อีกมุมหนึ่งของเรือธรรมวารินาวา

ธรรมวารินาวา : เก็บน้ำจากฟ้าหลังคาโรงหนัง

เหตุผลหลักในการสร้างเรือ ๒ ลำ เพื่อใช้เป็นที่เก็บน้ำฝน แต่ด้วยความคิดที่ลึกซึ้งของท่านพุทธทาสที่ต้องการให้เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติธรรมด้วย จึงให้สร้างเป็นเรือเดินสมุทรขนาดเท่าของจริง ทำด้วยคอนกรีตภายในใช้เก็บน้ำฝน ด้านหัวเรือลำเล็กสร้างเป็นสถูปอินเดียโบราณ ด้านบนทำเป็นสวนหินแบบเซน เพื่อศึกษาธรรมชาติและฝึกสมาธิ ส่วนเรือลำใหญ่ด้านล่างใช้เก็บน้ำ ด้านบนใช้เป็นที่ประชุมและที่พักของพระและฆราวาสชายที่เดินทางมา ท่านพุทธทาสได้ให้ความหมายเรือนี้ว่า “เป็นเรือจับปลา (คน) ไปสู่พระธรรม”

สระนาฬิกาบริเวณด้านทิศใต้ของสวนโมกข์

สระนาฬิกา : อุปมาของนิพพาน

อยู่บริเวณทิศใต้ของสวนโมกข์ก่อนถึงห้วยธารน้ำไหล บริเวณรอบสระมีต้นไม้ร่มรื่น มีเกาะกลางสระและมีต้นมะพร้าว (นาฬิกา) อยู่ต้นหนึ่ง ท่านพุทธทาสพูดสระน้ำนี้เพื่อให้ผู้เข้ามศึกษาธรรมะเกิดความรู้สึกสะดุดตา สะดุดใจ โดยมีปริศนาธรรมว่า เกาะตรงกลางนั้นเปรียบเสมือนฝั่งพระนิพพาน ฝั่งน้ำเปรียบสงสารสาครอันมนุษย์พึงข้ามไปให้ได้ ท่านเรียกว่า ทะเลขี้ผึ้ง ยามที่ร้อนอยู่มนุษย์ข้ามไปไม่ได้ ยามใดที่ทะเลนี้เย็นและแข็งตัวมนุษย์จึงข้ามไปได้ สร้างเพื่อเป็นที่ระลึกถึงภูมิปัญญาของบรรพชนในทางธรรม โดยนำมาจากบทเพลงกล่อมเด็กของคนปักษ์ใต้ที่ว่า

“เอ่อน้องเอ๋ย มะพร้าวนาฬิกา ต้นเดียวโนเน่ กลางทะเลขี้ผึ้ง
ฝนตกไม่ต้อง พัวร้องไม่ถึง กลางทะเลขี้ผึ้ง ถึงได้แต่ผู้พันบุญเอ๋ย”

เสียงสวนโมกข์สู่สากล : ธรรมาครมนานาชาติ

ท่านพุทธทาสได้จัดตั้งธรรมาครมนานาชาติ หรือ สวนโมกข์นานาชาติขึ้น เป็นโครงการทดลองฝึกชาวต่างชาติปฏิบัติธรรม ร่วมกับ ท่านเจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล (อาจารย์โพธิ์ จันทสโร) โดยซื้อที่ดินสวนมะพร้าว จำนวน ๒๐๐ ไร่ ผังตรงข้ามกับสวนโมกข์ในปัจจุบัน ระยะทางจากถนนสายเอเชียเข้าไปประมาณ ๑.๘ กิโลเมตร ภายในบริเวณสวนโมกข์นานาชาตินี้จะมีสิ่งก่อสร้างแค่เพียงพอสำหรับอาศัย มีศาลาหลังใหญ่สำหรับใช้ปฏิบัติธรรม ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก อาณาบริเวณรอบสวนโมกข์นานาชาติจะมีต้นไม้ต่างๆ ล้อมรอบ ด้านหน้ามีบ่อน้ำร้อนเป็นแนวมาจากภูเขา สำหรับใช้อาบ

กุฏิที่พักสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม

พระพุทธรูปบนเขาพุทธทอง

ท่านพระครูภาวนาไชยคุณ เจ้าอาวาสวัดธารน้ำไหล

ธรรมาศรมนานาชาติ มีจุดประสงค์เพื่อชี้แนะหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง เป็นการฝึกปฏิบัติอานาปานสติภาวนา ซึ่งท่านพุทธทาสได้นำวิธีฝึกมาจากพระไตรปิฎก ผู้ศึกษาต้องฝึกจนจิตสงบจะสามารถสัมผัสความสงบเย็นจากภายใน และความเป็นอิสระจากจิตใจ จนสามารถหาทางดับทุกข์ที่เกิดได้อย่างถูกวิธี

นอกจากนั้นยังมีการชี้แนะธรรมะ ฟังคำบรรยาย สนทนาธรรม และตอบปัญหาต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งท่านอาจารย์โพธิ์ได้ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และได้รับความสนใจมีชาวต่างชาติจากหลายแห่งทั่วโลกมาอบรมปฏิบัติธรรมกันเป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า สิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในสวนโมกข์ รวมทั้งกุฏิที่พักสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรมที่กระจายอยู่เต็มพื้นที่นั้น ถูกสร้างขึ้นโดยเงินของมูลนิธิ และเงินบริจาคจากผู้ที่มีความตั้งใจและศรัทธา ซึ่งท่านพุทธทาสมีหลักในการใช้จ่ายยั้งดั่งกล่าวตามเหตุจำเป็น และต้องใช้อย่างประหยัด และมีค่าที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่พิสูจน์ให้เห็นตลอดช่วงชีวิตของท่านที่ดำเนินกิจการของสวนโมกข์ จะไม่มีความต่างพร้อยในเรื่องดังกล่าว

บริเวณสระน้ำในสวนโมกขนานาชาติ

เสียงทนายแห่งโลกพุทธทาส

ในการเข้าไปศึกษาข้อมูลที่สวนโมกขนานาชาติ คณะทำงานได้รับความกรุณาจากท่านเจ้าอาวาส ซึ่งได้กรุณาแนะนำสถานที่ต่างๆ ภายในสวนโมกขพลาราม สวนโมกขนานาชาติ และกรุณามอบหนังสือ “เล่าไว้เมื่อวัยสนธยา” ซึ่งมีประวัติความเป็นมาของท่านพุทธทาสและสวนโมกข์อย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา และท่านได้พูดไว้ในหนังสือเรื่อง “พุทธทาส : มิติแห่งสวนโมกข์” ถึงการดำเนินงานของสวนโมกข์หลังจากที่ท่านพุทธทาสมรณภาพว่า ทุกสิ่งทุกอย่างภายในสวนโมกข์ยังคงดำเนินต่อไปตามแนวทางที่ท่านอาจารย์วางไว้ การทำโครงการต่างๆ ได้รับความร่วมมือจากทุกคนเป็นอย่างดี ต่างตั้งใจช่วยกันรักษาส่งที่เคยปฏิบัติเหมือนเมื่อครั้งที่ท่านอาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ให้ดี สวนอนาคตนัน สวนโมกข์จะเป็นอย่างไร ท่านก็ได้พยายามทำใจตามคำสอนที่ท่านพุทธทาสสอนไว้ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัยนั้นๆ”

การอบรมธรรมภายในสวนโมกขนานาชาติ

อาจารย์รณฺจวน อินทรกำแหง ซึ่งในอดีตเป็นข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันท่านมีคำนำหน้าคือ “อุบาสิกา” เป็นอีกเสียงหนึ่งซึ่งทำหน้าที่สืบทอดและเผยแผ่พระศาสนา ในหนังสือเรื่อง “สวนโมกข์ทำไม? ทำไมสวนโมกข์?” ท่านได้เสนอแง่คิดและนำธรรมะที่ท่านพุทธทาสแสดงมาเรียงร้อยเป็นวรรณกรรมที่น่าศึกษาและมีความลึกซึ้งทางความคิด คำพูดที่วิจารณ์เป็นคำถามที่ผู้อ่านต้องไตร่ตรอง เช่น การศึกษา “ใบไม้กำมือเดียว” แทนการศึกษาต้นไม้ทั้งป่า หรือการอ่านหนังสือ “เล่มใน” แทนหลังจากที่ท่านศึกษาหนังสือธรรมะมากมาย หรือคำถามที่ถามว่า “พุทธศาสนาจะช่วยแก้ปัญหาสังคมได้จริงหรือไม่?” นอกจากนี้ในหนังสือดังกล่าวยังได้นำบทร้อยกรองของท่านพุทธทาส ซึ่งช่วยให้เราได้นำไปใช้ประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ ของชีวิตได้ เช่น บทร้อยกรองชื่อ “การทำงาน คือการปฏิบัติธรรม” ที่ว่า

“อันการงานคือค่าของมนุษย์ ของมีเกียรติสูงสุดอย่าสงสัย
ถ้าสนุกด้วยการงานเบิกบานใจ ไม่เท่าไรรู้ธรรมจ๋าซึ่งจริง”

สำหรับข้าพเจ้าแล้ว “สวนโมกขพลาาราม” ได้ให้ประโยชน์แก่ข้าพเจ้ามากมาย การมีโอกาสได้ศึกษาธรรมะของท่านพุทธทาส ได้อ่านบทความหรือหนังสือที่มีผู้เขียนเขียนถึงท่านในแง่มุมต่างๆ การมีโอกาสได้สัมผัสความสงบเย็นแห่งโลกพุทธทาส และจากบทร้อยกรองของท่านที่แนะนำให้เป็นคนมองโลกในแง่ดีที่ว่า

บริเวณสระน้ำภายในสวนโมกขพลาราม

“เขามีสวนเลวบ้างข้างหัวเขา	จงเลือกเอาสิ่งที่ดีเขามีอยู่
เป็นประโยชน์โลกบ้างยังน่าดู	สิ่งที่ช่วยยาไปรู้ของเขาเลย
จะหาคนมีดีโดยสวนเดียว	อย่ามัวเที่ยวค้นหาสหายเอ๋ย
เหมือนตามหาหนวดเต่าตายเปล่าเลย	ฝึกให้เคยมองแต่ดีมีคุณจริง”

นอกจากนี้ “สวนโมกข์” ยังคงเป็นกำลังใจในการหลุดพ้นและเป็นสถานที่ที่ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาตามแนวทางที่ท่านพุทธทาสได้วางไว้ ผู้ที่สนใจในธรรมะ ซึ่งมีโอกาสได้ไปสวนโมกข์และได้รับความสงบเย็น ได้มีส่วนกลับมาทำหน้าที่เผยแพร่วรรณธรรมนั้นสู่เพื่อนมนุษย์ที่ยังคงต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจ จึงมีผู้เดินทางมาที่สวนโมกข์ไม่ขาดสาย เพราะชีวิตในปัจจุบันที่ต่างดิ้นรนอยู่ในโลกที่เจริญทางวัตถุ แต่อ้างว้างขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ยังคงหลงทางอยู่ในความทุกข์ที่ไหม้เกรียม และต้องการค้นหาคำตอบของชีวิต

สวนโมกข์อันร่มรื่น อารามที่เป็นหนทางแห่งความพ้นทุกข์ก็จะคงดำรงอยู่ต่อไป ถ้าบุคคลผู้มาปฏิบัติธรรมนั้นมีความเพียรในการปฏิบัติ ละวางสิ่งที่คุ้นเคย และสามารถเอาชนะใจตนเองจนหลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัวตนได้ ธรรมที่พระพุทธองค์ได้แสดงไว้ ยังคงดำเนินไปนับพันพันปี หากสิ่งที่เรายึดถือคือ “องค์ธรรม” ข้าพเจ้าจึงเชื่อว่าธรรมะที่ท่านพุทธทาสได้แสดงและอารามแห่งโมกขพลารามซึ่งยังคงทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ เพื่อเพื่อนมนุษย์จะได้รับการสืบสานต่อไปเช่นกัน

ล้ำเลิศเปิดโลกโลกา เกรียงไกรไชยา
ธาตุทองส่องจำปาไฟ ประทุมวาตไฉ
เบญจราชธานีเรืองชัย ประทุมวาตไฉ
คู่เรียงเคียงแดนแผ่นดิน
ฉารามฉรามหัตถ์ธานีทร์ ขวนขนิยลยิน
ผ่านลักษณะอักษรกลอนกานท์
บำบวงเบิกบรรณบันดาต สดับขับขาน
ท่องธรรมคำเย็นเป็นบุญ
บูชาครูช่างการุณย์ โอบเอื้อเกื้อหนุน
พากเพียรเรียนรู้คู่กาย
พระเวสสุกรรมกำจาย ครอบครุหลากหลาย
นอบน้อมค้อมหลังบังคม
พระพิฆเนศวีเศขม ร่มรักดีศักดิ์สม
นำทางช้างชาญมรรคา
เทิดศุณบิตรมารดา ให้ง่ายมา
สมบุญพูนผลคนไทย

ทวิพร ทองคำใบ

๑๙ พ.ค. ๒๕๕๕

นิราศพระธาตุไชยา

มุ่งดูราชภูริรุ่งเรืองเยือนเมืองใหญ่
 ปลายเดือนห้าร้างงานปลดศานหนัก
 ทั้งงานวาดงานเขียนหมูนเวียนมา
 จากเคหาอาลัยยามใกล้รุ่ง
 ตั้งทวยเทพเทวัญขึ้นเบ้องบน
 แว่วเพลงร้องล่องใต้ชวนให้ฟัง
 เมืองคนตมณิแก่วับแววาว

นิราศร้างเรือนรักล่องปักษีได้
 ดำขวานทองของไทยศรีไชยา
 ถอนหนักปักหลักเหนี่ยวนักหนา
 พักกายพาวันขึ้นกมล
 ฟ้าเป็นรุ่งพุ่งพรายด้วยสายฝน
 คะนองตนแต่มีแต่แสงพราว
 สัมภวังค์นี้สดับรับลมหนาว
 รั้นรมย์ราวรอยธรรมชุ่มน้ำเย็นฯ

๑ ถึงเมืองท่ามหาชัยใกล้ทะเล
คลื่นถาโถมโถมฝั่งคลังกระเซ็น
คิดถึงเคยเคียงเพ็ญดวงเด่นเรือ
มาไร้รักแรมร้างเดินทางไกล
แต่จะไปเมื่อไหร่จะได้พบ
เคยพียงน้องร้องรำเพลงบ่าเรอ

๒ ถึงแม่กลองคลองคลองคุดไหลตลอดเลี้ยว
ล้นจี๋แดงดกดินถมขึ้นชนวน
ร่มชมพู่พุ่มเคียงคู่มะม่วง
ลัมโอบาวใหญ่ลีอระบือนาม
มะละกอแขกดำเต็มลำเรือ
องุ่นห่อช่อเบียดเสียดเรือ่นราว

๓ ถึงเมืองเพชรเขตถิ่นศิลปะ
หมั่นพากเพียรเรียนรู้งานครูไทย
ชั้นเชิงงานปั้นปูนเนื้อนูนทั่ว
ซุ้มประตูสูงตระหง่านอลังการ
เคยลอกเลียนเขียนภาพผนังโบสถ์
ตามรอยคมสมบัติวัดสุวรรณฯ
เกรงจะสูญจะสิ้นจากถิ่นนี้
ก่อนเคยขัดขมขึ้นระรินตา

๔ ถึงประจวบธานีศรีลัสม
เขาสามร้อยเรียงยอดตลอดไกล
ตระหง่านเงื้อมจ้ายันทะนีนหูล้า
บังอบายร้ายลดให้ปัดดวง

เรือดั่งเงเร่ส่องแสงมองเห็น
ลมไล่เล่นเป็นเกลียวตลอดเลี้ยวไกล
เคียงนวลเนื่อขนางกลางฟ้าใส
เปล่าเปลี่ยวใจจำจากพลัดพรากเธอ
เคยประทับสมรักสมัครเสมอ
เคยละเมอเพื่อเสียดคู่เคียงนวลฯ

มะพร้าวเรียวเรียงแน่นหนัดสวน
สุดสายตาเต็มล้นไม้สวนงาม
สะเดาร่วงโรยร้างข้างมะขาม
เลื้อยเลื้อยตามรั้วเถาถั่วยาว
ขนุนเนื้อเหลืองร่อนกระท่อนทาว
เพลนถึงคราวไคลคลาแสนอาลัยฯ

คารวะวันทาเคยอาศัย
จนเติบโตใหญ่ในทางงานช่างชาญ
แต่งลวดบัวตัวลวดตลอดประสาน
สกรวบ้านบุยเมฆเอกอนันต์
ช่างช่วงโชติโรจน์ล้ำเลิศรังสรรค์
ลบเลือนลงทุกวันหวันธูรา
เกรงจะลี้จะลับกับสังขาร
ร่วงโรยราเลือนร้างข้างเศร้างใจฯ

อยู่กลางอ้อมอกป่าพนาศรัย
ตั้งเทพไทเสกสรรค์กั้นหว่างทาง
เหมือนม่านฟ้ามาบังทางตั้งขวาง
กิเลสบางพรางตาค่อยราลง

ที่ถิ่นฐานย่านกลางบางสะพาน
ทองเนื้อครบนพคุณจำรูญวงศ์

เคยพบธารทองผุดสุดประสงศ์
อร่ามรังศรีรองเนื้อทองไทยฯ

● ถึงชุมพรพรชุมประทุมรัก
ประทุมศรีศรีชุมประทุมชัย
ทะเลศรีนครสิ้นกรายที่ทรายรี
ตั้งแพร่ไหมไหวพลั้วรั้วสมบุน
เข้านบราบกราบกรานศาลศักดิ์สิทธิ์
เป็นศูนย์ใจศูนย์กายหาดทรายรี

ประทุมศักดิ์ศักดิ์ชุมประทุมไหว
ประทุมใจใจชุมประทุมขน
ฟ้าเปลี่ยนสีศัสตราองสะอองฝน
สะบัดวนเวียนส่องทองนที
เสด็จเดี่ยวทรงฤทธิ์ประสิทธิ์ศรี
สถิตที่พิภพชั้นนิรันดร์ฯ

การสอนธรรมะที่สวนโมกขนิมิตนาชาติ

หุ่นขี้ผึ้งรูปท่านพุทธทาสภิกขุ

ภาพถ่ายในอดีตของท่านพุทธทาสภิกขุ

๐ แวะเช้าสวนโมกขพลาราม

พุทธทาสอาจองอสงครณ
 ปรกาศธรรมน้ำชัดสัณผัสเย็น
 สมนิวัตินาพารุ่งเรือง

ข้างงดงามความรู้ผู้สั่งสอน

ส่องสะท้อนแสงธรรมประจำเมือง
 ตั้งจันทรพิญต์ไฟแสงจ้าเหลือ
 ที่ขัดเคืองเรื่องร้ายก็คลายลง

ฝูงไก่ป่ากระจายอยู่ทั่วบริเวณวัดสวนโมกขพลาราม

ละคะนองกรองรำพระธรรมอาบ
 ละรูปรอยศ้อยลตปัลลทยปัลลตปัลล
 เสียงไก่ป่าพาคูร์ร้องกู่ก้อง
 สีสดสวยสดดงามดังแหมคำ
 มันเชื้อคนวนไปในเขตวัด
 ตะวันรอนอ่อนตาต่างพากัน
 เตือนค่อนดวงเด่นตาตอนฟ้าคล้า
 ผุ่งหึ่งห้อยพริ้วแสงเรืองแรงไกล
 จิ้งหรีดร้องฟ้องกันจักจั่นแจ้ว
 ระนาดครางข้างวัดข้างจัดเจน

ละความบาปลาภโลภละโมภหลง
 ละทะนงลงถนัดสมบัติกรรม
 เติญ้อยโง่งโหย่งขาดุน่าทำ
 ประตู่ดำคล้าลายข้างหลายพันธุ์
 บินหวัดเฉวียนบ้างเหียนหัน
 เข้าร่มพรรณพฤษภาราวป่าไพร
 ลำพุดำกรำก้านสะท้านไหว
 วาวไสวไพรพรายป่าชายเลน
 เสียงขลุ่ยแว่วแผ่วพลีพรหมนิว้เน้น
 ล้อรับเล่นเป็นช่วงลวงราตรี

๐ พอแรกรุ่งจรัสกลิ่นรวยริน
พุ่มพะยอมหอมเข้าเร้าฤดี
ทอแสงฟ้าสว่างแจ่มรุ่งแสงทอง
ดอกเดินทางท่องเที่ยวธรรมสืบตำนาน
เสียดยดอกกลางหว่างแทรกมวลงแมกไม้
สง่างามอร่ามพรางกระจ่างตา

ลมโอบขึ้นหอผกาเริ่มราศี
ดอกจำปีโคลีกลีบดอกปีบบาน
วิหคก้องร้องรับร่วมขับขาน
นมัสการพระธาตุชัยศรีไชยา
ร่มฉัตรชัยห่มชาติห่มศาสนา
ทาบนภาจรรับจับสุริย์

๐ จตุรูปเทียนเทียนผกาบูชาพระ
คุณไตรรัตน์สวัสดิ์วางเส้นทางดี
เริ่มเรียงร้อยถ้อยวรรณคดีทศลักษณ์
เดินตามครูผู้สร้างเส้นทางคำ

ขอเดชะอภิวาทประสาทศรี
ให้เป็นทีพึงพาศึกษาธรรม
ภาษารักษ์หลักไทยวิไลล้ำ
นบนี้มนำจำจดจนหมดใจ

วัดพระบรมธาตุไชยา

พระพุทธรูปหินทรายสมัยทวารวดี พบที่วัดพระบรมธาตุไชยา

๑ อารามหลวงล้ำค่าสถาปตย์
จำเรณูรุ่งแล้วร่วงโรยราไป
ครั่งครองฟ้าทวารวดี
อารยะปฐิมาค่าอนันต์
พระศิลาสมาธิปฏิเวธ
กมุทมาศลาดเด่นเป็นประธาน

๒ พุ่เฟื่องฟ้าธานีศรีวิชัย
บรมธาตุผงาดเงื้อมเอื้อมเทวัญ
แม้จะซ่มแซมกลายอยู่หลายครั้ง
สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์แห่งวิชา
อวโลกิเตศวรโพธิสัตว์
พุทธศิลป์นรินทร์โรจน์ช่วงโชติกาล

๓ รุ่งแสงทองส่องฟ้าสุโขทัย
ยืนยงเยี่ยมเทียมยอดดลตลอดกาล
เสมาคู่เรียงรอบอุโบสถ
ประกาศคงทรงธรรมรอยคำขู

๔ ลูสมัยกรุงศรีอยุธยา
เอกแห่งศิลป์ถิ่นองค์เทพทรงทำ
แม้จะล่มสลายคลายสมบัติ
ยังเสียดยอดดลอยู่คู่นคร
ตั้งตระหง่านผ่านกาลธนบุรี
ผ่านหลายฟ้าหลายสมัยให้ชื่นชม
ยลประวัติวัดไชยาพุทธาวาส
ศูนย์สรรพสิ่งมั่งมีตรึงจิตใจ

เป็นสมบัติชาติยวงศ์ทรงสร้างไว้
หลายสมัยในพื้นที่เดียวกัน
วัฒนธรรมศรีประเทศทั่วเขตชั้นที่
งานสร้างสรรค์บรรจงวงศ์วิภานต์
ปฐุมเหตุเห็นประจักษ์เป็นหลักฐาน
ประดิษฐานนานอยู่ปัจจุบัน

เจดีย์ใหญ่ไชยาทำสวรรค์
เป็นขึ้นขึ้นเชิงขานตระการตา
คงรูปดั่งตั้งอยู่เช่นภูผา
คู่พาราณนรินทร์แผ่นดินไทย
เอกสมบัติกษัตริย์สร้างพรางสมัย
ศรีวิชัยไตรรัตน์ข้าเวลา

ศิลปชัยไกรคำมหาศาล
เที่ยวขำนาฏชาญช่างเส้นทางครู
ยังปรากฏงดงามให้ความรู้
ให้คงอยู่คู่วัดลัทธิธรรม

พระพุทธรูปอารามยังงามล้ำ
เทวานำหนูนเณรเมืองอมร
แต่ไตรรัตน์วัดไชยาอุทธารณ
ประนมกรพรพุ่มเพียงผดุม
ตั้งมณีสีแววกล้ำสง่าสม
กลางพนมหม่มล้อมโอบอ้อมไพร
แสนสะอาดผาดผุดสุดผ่องใส
เป็นหลักชัยไกลเหตุกิเลสมาร

ซุ้มประตูด้านหน้าและด้านข้าง

๐๑ เดินชมช่อबरอบข้างตามทางเดิน
เชิงช่อกรอบครอบคลุมซุ้มทวาร
นาคราชคาตชนดเลื้อยลตรับ
ประดับลวดลายพลัวเป็นริ้วรอย
เป็นทรงพุ่มชวมเทพทรงพนม
สักการะพระพุทธรูปารมย์

พิศเพลิตเพลีนเมิลเมียงเคียงขนาน
ขาวสะอาดภูพานเมฆวิเวกลอย
กระจิงจับประกับคู่ดูเคสื่อนคล้อย
เรียงทยอยร้อยกันบุ๋นปั้นปัส
กราบบังคมพรหมพรพิชัยศรี
ทรงเป็นทีพิ่งพิงยั้งยืนนานฯ

๐ ออกทางขวาหน้าลานพลาญแก้ว
 รางข้าวรดทรดขมมานาน
 พระรูปงามสามองค์ยังคงอยู่
 ประทับนั่งตั้งฐานมารวิชัย
 ผ่ากฝีมือสลักช่างชั้นครู
 ศิลาแดงแรงเสื่องเมืองไชยา
 ตรองสังขารรานขาดอนาถเศร้า
 ประคับร่างรับรองประคองตน
 ตั้งเช่นรักหักหาญพาพาตทุกข์
 เคยชมชวนชวนหอมตรอมระทม
 สุดจะเอ่ยความนัยให้ใครรู้
 มาสร้างนวลชวนชั่วจนมัวเมา

เคยเป็นแนวเหนือที่พระวิหาร
 เหลือเพียงฐานรองพระศิลาไทย
 ตั้งมั่นคู่เคียงวัดร้อยรัตไว้
 เลิศวิไลในสมัยอยุธยา
 จำหลักอยู่คู่ชาติศาสนา
 ค้ำพาราธนาศรีสุชน
 โรครุมเร้ารอนสุทวิทุกหน
 ธรรมชาติของคนสุทวิปตรม
 คลายความสุขความชื่นทนชื่นชม
 รัวระบมข่มไว้ในใจเรา
 ต้องทนสู้รับความอัปเภา
 ค่อยบรรเทาเพลาคลายเรื่อร้างลง

พระพุทธรูปศิลาทรายแดง สมัยอยุธยา

พระวิหารหลวง

กลุ่มพระพุทธรูปภายในวิหารหลวง

๑๑ สถาปัตยกรรมไทยวิไลตา
อร่ามรังดั่งเช่นเด่นเดื่อนดวง
ที่ภายในใหญ่โตดูโอ่โอ่ง
พระน้อยใหญ่รายเรียงเคียงกันไป
รูปเทียนหอมอ้อมอบตรลบทั่ว
ก้มเรียนกราบพระปฐิมา
ขอเดชะพระดีศรีวิชัย
เกิดชาติใดให้พบสุขทุกโมงยาม
อันธพาลผลาญข้าอย่าให้พบ
ทั้งคนรักเลิกล้ำด้วยน้ำใจ
ได้เล่าเรียนเพียรรู้กับครูช่าง
กลกลอนกานท์ผ่านฟ้าแวววาที

แสนสง่าอาคารวิหารหลวง
ไม่เคยล่งลับฟ้านภาลัย
ตลอดโล่งเรืองพร่างสว่างไส
กลางแสงไฟโรราจระต่างตา
หม่นหม่นมัวสลับวันขึ้นหรรษา
อภิวาทวันทาราตีจาม
กำหนดไกลใจตั้งแก้วทั้งสาม
รูปร่างงามตามกรรมที่ทําไป
ขอประสพศบคนดีที่ผ่องใส
เหตุเภทภัยไกลห่างเส้นทางดี
ศึกษาทางเทิดค่าภาษาศรี
มอบชีวิตไว้ให้แผ่นดินฯ

๐ ที่ด้านหลังตั้งพระอุโบสถ
งดงามตามลีลาของชาตินรินทร์
หันหน้าไปในทิศตะวันตก
ชวนให้ครองตรองติดพิจารณา
หรือจะเป็นเช่นกลบนอุบาย
ชมความงามอารามแก้วทั่วแนวทาง
หรือเคยเป็นด้านหน้าวัดมาก่อน
คงใช้เรือเพื่อพบเคารพธรรม
ไต่กระแสน้ำคลองนองตลิ่ง
มาแห่งขอตลอดตลิ่งข้างกลับกลาย
ลือโลดแล้วล่องลงไม่คงที่
ขึ้นแล้วลงคงเป็นเหมือนเช่นเคย
จับลี้ลี้ตรึงมัดขังติดตั้งไว้
แต่จับใจใส่ทรงคงไม่นาน

อยู่ภายนอกกระเบียดจดหมดจดศิลป์
หลายแผ่นดินถิ่นธรรมคำพารา
แปลกในอภวกคิดเป็นปริศนา
หรือเทวาแลรังสรรค์พลิกผันทาง
ให้หญิงชายกรายรอบขอบกว้างขวาง
ก่อนเข้ากลางอุโบสถเพื่อปลดกรรม
รอยลัญจรร่อนล่องคือคลองน้ำ
กลายเป็นต่ำตื้นเขินเห็นเนินทราย
เคยได้วิ่งเรือราชาวเป็นสาย
เหมือนใจชายและหญิงไม่นิ่งเลย
ทบทวีลี้ลับแล้วกลับเคย
ยากจะเอ่ยเฉลยคำเป็นตำนาน
พอทำได้ไม่ยากหากไม่คร้าน
โอบบินผ่านพ้นไปคือใจคน

พระอุโบสถ ตั้งอยู่ด้านหลังวัด

๑๑. เข้าภายในอุโบสถกำหนดจิต
ฝังที่พื้นยืนไว้เพียงใบบน
เสมาคู่อยู่มานานกาลสมัย
กำหนดเขตเจตนาของอาราม
ใบเสมาศิลาทรายลายศิลา
คงคุ้มคำร่ำรักพิทักษ์ธรรม
สถิตคงทรงมั่นอนันต์ภพ
จบแล้วเกิดเทิดทูนที่เคยเป็น

๑๒. จุดเทียนธูปวับกับดอกไม้ม
เป็นประธานสถานทีรังสีพรรณ
สวดยอร่วมงามสง่าหน้าผนัง
ชนะสิ้นทุกธารมารวิชัย
ผุดผาดผิวดองค์พรณวระณะแก้ว
เปล่งปลั่งไกลให้เห็นเป็นประกาย
ครองครอบคลุมคุ้มบังบัลลังก์ราช
บัวหงายคว่ำรำเรียงเคียงเป็นทาง

เพ่งพินิจพิศโฉมหน้าผอง
ตระหง่านพันกลางโบสถ์วิโรจน์งาม
สุโขทัยวิไลยิ่งมิ่งสยาม
รอบขอบความความยืนยังสั่งกรรม
ประติมาจำหลักทรงศักดิ์ล้ำ
ชุ่มชื่นแผ้วพร้าพรมความร่มเย็น
เกิดแล้วจบชาติใดคงได้เห็น
แม้จะเชิดข่มทุกขัณฐ์สมบุญบั้น

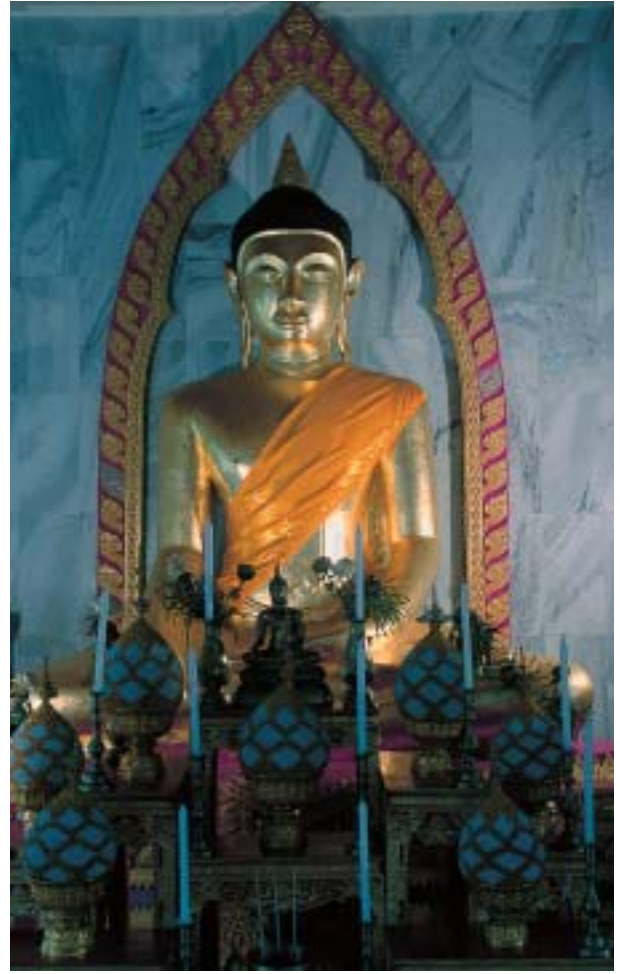
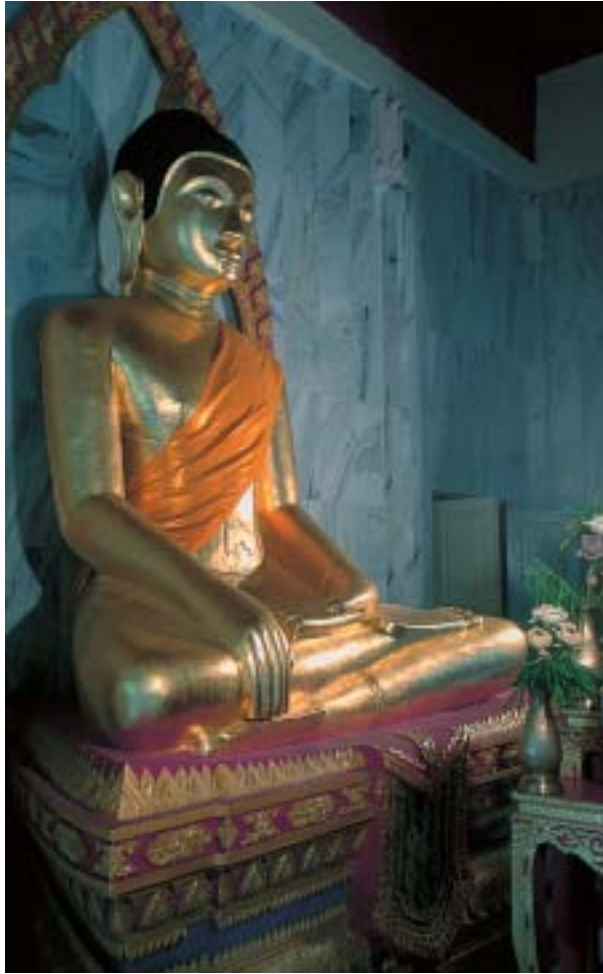
ประณตไหว้วิษระพระรังสรรค์
ตั้งตะวันจรสหัสกลางฟ้าไกล
ประทับนั่งสั่งมารสะท้านไหว
ประกาศไกรภิกก์องเกริกกำจาย
ระวิบแวววรรณทองแสงส่องฉาย
ช่างทำทวยสายสุริยให้ล้ำวาง
กระจงดาตคาตมณไม่มีหมาง
สลั้ววางห่างถึที่ฐานทอง

เสมาคู่รอบพระอุโบสถ

เสมาคู่กลางพระอุโบสถ

พระประธานในพระอุโบสถ

ประจำยามก้ามปูคู่กันแย่ง
กระหนกเหนียวเกี่ยวกันพันตนเอง
สงบสงฆ์สงว่าปฎิโมกข์
คุ้มครองศีลเสียดั่งก้องกังวาน
ลิบห้าครึ่งกึ่งทางกลางเดือนหก
วิสาขบูชาเปิดฟ้าไกล
ต่างเข้าวัดศรีธาตุมาวาส
ถวายเครื่องหอมครองทั้งของกิน
ท่านเจ้าคุณบุญนำขึ้นธรรมาสี
ตามรอยบาทมาศกมูทพระพุทธรูป

สอดด้ายแดงแบ่งอยู่เป็นคู่สอง
เลื่อมรังรองเรือรัตนพัทลุง
ระงับโคกสลับเสียดั่งจำเรียงสาร
กระแฉะธารธรรมทันล้นจิตใจ
อุบาสกสักวาพาเลื่อมใส
รวมจิตใจให้แน่นเหนียวแผ่นดิน
ตามรอยบาทบพิตรเป็นนิมิตสืบ
ถวายสิ้นสิ่งครุบัวบูชา
ป่าวประกาศพระธรรมเทศนา
ครองโลกาฟ้ากว้างครองทางธรรม

พระพุทธรูปเรียงรายรอบพระระเบียงคด

๐ ตะวันกลายบ่ายคล้อยเลือนลอยล่วง
 คลายความร้อนผ่อนพรายสายฝนพรำ
 ปล่อยอารมณ์สงบเหงาใต้เงาโคก
 นั่งอยู่เดียวเปลี่ยววราวหนาวกมล
 เดินก้าวข้ามธรณีที่ประทุ
 ระเบียงคดคลุมร่มให้ร่มเงา
 ประทับองค์ลงเรียงระเบียงคด
 ทรงประจุมร่มล้อมพร้อมเพรียงกัน
 ประชุมปางต่างแตกพิศแผกลักษณะ
 พิไลรัตน์จรัสมาศดูอาจอง
 มองสังคมาของคนลับสนยัง
 ยิ่งมากคนก็ยิ่งมากหลายหลากใจ
 เป็นมนุษย์สุดดงดงงามที่ความคิด
 ค่อยค่อยเป็นค่อยค่อยไปไม่ร้อนเลย
 จงเฝ้าอย่างทางพุทธสุดสว้าง
 เนื้อหนึ่งเดียวเกี่ยวกันช่วยบรรเทา

เมฆบังดวงสุริยาพรางฟ้าคล้ำ
 ชุ่มชื้นน้ำต่าดื่มจนลิ้มตน
 สมโบยโบกโยกส่อเคล้าคลอฝน
 กล้ากสันจนหม่นฝ้าน้ำตาเรา
 ไปยืนอยู่คู่กลางข้างต้นเสา
 ค่อยค่อยเข้าค้อมคิดพิณจพลัน
 อร่ามดงามรอบขอบเขตชันขันธ์
 ตั้งตะวันทรงกลดตลอดแสงสง
 พิลาสนักศักดาอาบแสงสี
 บาทบงสุ์ทรงค่าบูชาชัย
 ไม่มีสิ่งใดเกินประเมินไหว
 คณะองไปไม่หยุดสะตูดเลย
 สงบจิตติดตรึงใจให้หนึ่งเฉย
 จะเือนเอยเฉลยตามความคิดเรา
 เป็นศูนย์กลางกล่อมใจให้รวมเข้า
 ความรู้เราเฝ้าพังกุ่มสังคมา

ความงามสง่ากลางแวดล้อมของธรรมชาติ

๐ ศรีอารามงามสง่าทาบฟ้ากว้าง

อ้อมอกอุ้มละมุนหล้าป่าพนม
 ปักเทียนลงตรงเชิงแสงเพลิงจ้าว
 จ่อธูปหอมอ้อมลมผสมการ
 บำบวงบุญขามหาธาตุ
 เป็นที่พึ่งพิงพักพำนักใจ
 ขอองค์พระเจดีย์ศรีไชยา
 ใครได้ยลตลอดใจตรงไปนาน
 ทั้งงานวาดงานเขียนฝึกเรียนรู้
 คอยคุ้มครองป้องปรับและรับรอง
 ที่เคยคิดข่มเหงคะเนงร้าย
 พันอบายป่ายเหวเรืองเลวทราม

เสียดยอดกลางธานีนทร์ถิ่นเชิดชม
 ค้อมบังคมร่มฉัตรนั้สการ
 ลมพัดมาบางเบาเข้าผสาน
 ศวันพสุ่งผ่านมานรินแสนชื่นใจ
 เบญจมาศมาลีสีสดไส
 น้อมหทัยทอดราบก้มกราบกราน
 ช่วยงานข้าฯเนื่อหาแน่นเป็นแก่นสาร
 อย่าให้ผ่านเลยไปโดยไม่ตรอง
 ติดใจผู้พบเห็นแม้เป็นสอง
 คอยประคองครรถลงเช่นเส้นทางงาม
 ให้แพ้วภัยภัยตนพ้นคนหยาม
 จะคิดความตามติตวิจิตรการฯ

พระบรมธาตุไชยา ยามใกล้สนธยา

กุฎรูปตราแผ่นดิน

๐ เริ่มเดินวนเวียนรัศมีประทีปเกษม

เรียบเรียงร้อยถ้อยคำตามตำนาน
ตระหง่านบนฐานเก็จล้ำเรีจยอด
จตุรมุขย้อมมณฑลบันได
ฐานอยู่ต่ำกว่าพื้นผืนแผ่นดิน
มีเขื่อนคั่นกันล้นรับบนฐาน
เจดีย์ทิศสถิตอยู่คู่ฐานรอบ
สูงเสียดฟ้าขาวปลั่งดั่งพะยอม
ซุ้มประตูอยู่ที่ทั้งสี่ด้าน
ประจําบุรุษกรับกับไฟทิ
เหนือทวารบานคลุมซุ้มประตู
กุฎรูปเกือกม้าอ่าวโศภน
ประติมากรรมล้ำค่าตราแผ่นดิน
สิ่งแทนท้าวเจ้าวนเรศครองเขตคาม

ผจงจินต์เจียรระโนเพื่อไชยาน

สุดเบิกบานผ่านกลอนอักษรไทย
งามตลอดดั่งหมดแสนสดใส
ให้ขึ้นไปชุมหัดถิ่นมัสการ
นทรีนหลังล้อมอ้อมรอบฐาน
ทิพย์สถานธารทองผ่องพระนอม
เรียงบนขอบเคียงข้างวางรายล้อม
ชุมชุมค้อมน้อมคารวะพระเจดีย์
เปิดให้ผ่านเพียงหน้าทวารศรี
ลวดบัวคัลลอรองร้อยบนรอยลาน
ประทับอยู่คู่ทิศประดิษฐาน
วาวแววกาญจน์งานวิจิตรศิลป์แสนงาม
เบญจราชนดินทรปิ่นสยาม
เรือพระนามงามรัตนรั่มฉัตรทอง

ตรงกึ่งกลางวางพระพุทธรูป
บูรณะครั้งหลังเรื่องร้องรอง
ที่ด้านข้างรูปข้างไธราพต
พาหนะพระอินทร์ปั้นข้างพลาย
อีกด้านรูปยุงฟ้าพิฆาต
กางปีกแห่งแสงแก้วแวมยุรา
ด้านหลังรูปองค์เทพประนมหัตถ์
พุทธบุณยาทัวฟ้าไกล
ฝากผีไม้ลายมือให้สื่อเสียง
ปั้นลายปูนหุ่นครอบรอบเจดีย์
ครอบหังปลั่งพิสุทธิกัมมศาสตร์
กลีบรองลาดบาทงสู่พระทรงธรรม
องค์ระหังพริ้งพราวสีกาวนั้
มีแปดเหลี่ยมเยี่ยมนั้กตั้งมรรคใจ
วรรณะของผ่องพริ้งปลั่งปลื้มอด
แวววาวแสงแรงส่องบุของคำ
เพื่อให้องค์ทรงธรรมผู้ค้ำโลก
ทั้งมนุษย์ครุฑเทพเทวดา
ปางเปิดโลกโยกบาทลาดลอยฟ้า
สุดฟ้ากฟ้ามหาสมุทรสุดแผ่นดิน
จำรัสมาศคาตัตตรฐมคตุมพระธาตุ
ห้ำขึ้นขัดตัตตรของผ่องอำไพ
ขอพระธาตุไชยาสง่าศักดิ์
คู่แผ่นดินฟ้าคู่โลกหล้าคู่บาตาส

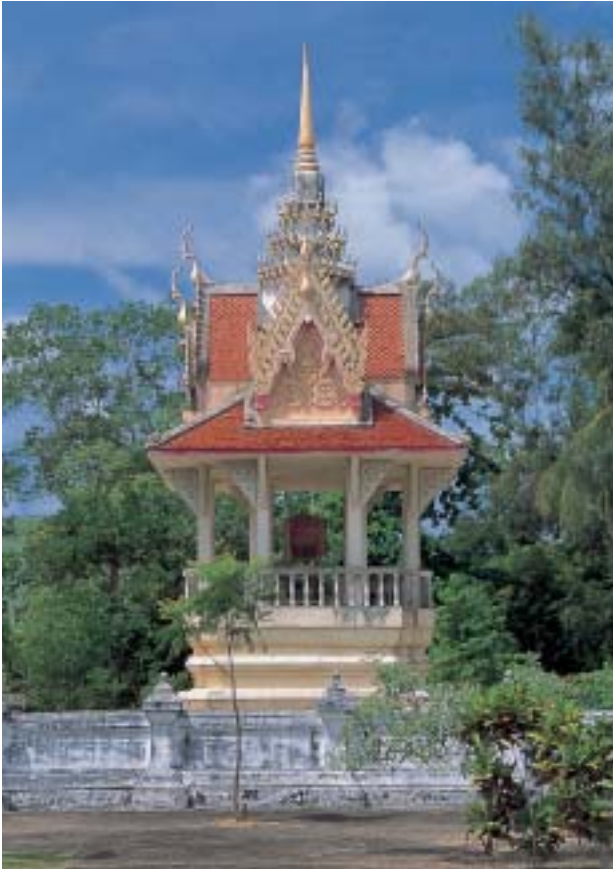
ครองสถูปครอบสถานพิมานสอง
เคลือบผิวทองผ่องพรรณปูนปั้นลาย
แซมซ้อยชดสตุผสถานประพาฬสาย
ดูเลื่อมลายแลสถานตระการตา
กริตกรายบาทกราดกุ่มพุ่มพฤษภา
ข้างเรไรร้ายร้างในกลางไพร
แต่ไตรรัตน์จำรัสเรืองเฟื่องไสว
ทวยเทพไททบทันเทิดทวิ
งานชั้นครุฑรบเครีองกลางเมืองศรี
ลวดลายมีใหม่เก่าเคล้ากัน
ผิวทองคาตตาทัวบัวสวรรค์
ลอยเลื่อนลั่นขึ้นฟ้านภลัย
แจ่มประจักษ์จับตากกลางฟ้าใส
คอยเตือนให้ใคร่ครวญกระบวนธรรม
ตั้งเสียดสออดแซมฟ้ารำฤดำ
แยงยอดดงเฝ้าสถานพิมานตรา
ระจับโคกทรงโปรดเทศนา
คลายตณหาพาใจคราได้ยิน
กลับลงมาโปรดมนุษย์สุดถวิล
ไม่เคยสิ้นเสียงศรีมารวิชัย
เบญจราชชาติขึ้นพลันไสว
ณดูไล่ลวดลายเลิศประเสริฐการ
ยืนยงลักษณะหนักแน่นแก่นสถาน
ตั้งตระหง่านผ่านฟ้าครองธานีนทร์

๑ พระพุทธรูปปูนปั้นกลางตราแผ่นดิน

๒ ปูนปั้นรูปนกกยง ประดับองค์พระบรมธาตุ

๓ เจดีย์ทิศ รอบพระบรมธาตุ

๔ ปูนปั้นรูปหน้ากาลประดับองค์พระบรมธาตุ

หอกลอง

หอรระฮัง

ภูมิตานเจ้าอาวาส และโรงเรียนพระปริยัติธรรม

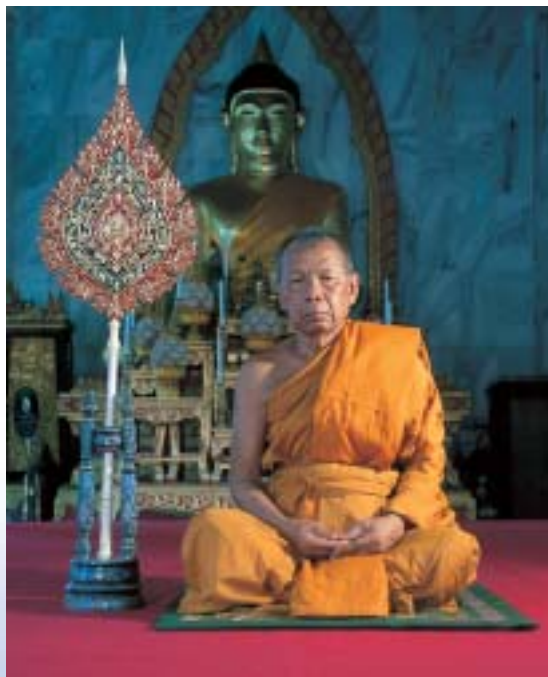

๐ เสียงกลองย่ำรำลือคดอระหัง
วังเวงหวานสรวยใจเมื่อได้ยิน
พระจันทร์เพ็ญเด่นฟ้าจ้ำจระจ่าง
ดูฤกษ์งามยามดีพร้อมลึงเมตติง
เชิญชุมนุมหนุ่มเฒ่าทั้งสาวแก่
คำสืบท้าววิสาขามหา
เปลวเทียนส่องแสงจับวับวับแวบ
กะพริบแสงแข่งดาววาววาววาม
อาบเอิบบุญสุนทรพระพรจำ
ร่วมรับสิ่งมิ่งศรีพิธีการ
จะเกิดกิจการดีใดในโลกนี้
ขอเป็นทาสบาทบงสุ์พระทรงชัย

ตมตมหง้งหง่างเห่งตั้งเพลงศิลป์
พระพายรินลอยรังดังทั่วเมือง
อร่ามพร่างพราวตานภาเหลืออง
ปล่อยแสงเรืองแรงรอบครอบนภา
ดูกจุงแม่แม่อุ้มลูกปลุกประสา
เวียนประทักษิณารอบอาราม
ประปลาบแปลบแลบรว้าวสนาม
ศรัทธางามตามครูแต่บุราณ
ประพรมพรำน้ำมนต์สุคนธ์สาร
พาเบิกบานสรวยขึ้นระรื่นใจ
พบวิถีทางพุทธพิศุทธิ์ใส
มอบกายใจให้ชาติพระศาสดาฯ

๐ บันทึกความตามเป็นที่เห็นได้
จึงเรียงร้อยถ้อยคำพรวาจา

จะปล่อยให้ล่วงไปไม่ปรารถนา
เพื่อเทิดค่าภาษาศิลป์ไม่สิ้นเอษะ

ท่านเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

พรรณนาบรรณานุกรม

กาญจนาดิษฐ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๕๑.

กุลธิดา สืบหล้า. “ความเปลี่ยนแปลงการค้นพบบนวิถีของเขาสก.” อนุสาร อ.ส.ท., ๓๙ (กุมภาพันธ์, ๒๕๕๒), ๔๐ - ๕๒.

โครงการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๒. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ๒๕๕๒. (อัดสำเนา).

จังหวัดสุราษฎร์ธานี, สำนักงาน. ฝ่ายข้อมูลติดตามและประเมินผล. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประจำปี ๒๕๕๕. สุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๕.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยทรัพยากรทางน้ำ. คู่มือบรรยายการเพาะและอนุบาลหอยนางรมสำหรับการเลี้ยง รุ่นที่ ๒. กรุงเทพฯ : ๒๕๕๕. (อัดสำเนา).

ชยัน พิเชียรสุนทร. “พรรณพฤษชาติวงศ์บัวผุดในประเทศไทย”. Advanced Thailand Geographic., ๕๐ (มกราคม, ๒๕๕๕), ๒๑๖ - ๒๑๗.

ทศพล งานโพธิ์จั่น. หลากเรื่องเมืองสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์เลิศไชย. ๒๕๕๓.

ธเนศ งามสม. “คลองพนมแดนปรีดาในป่าฝน,” อนุสาร อ.ส.ท., (กุมภาพันธ์, ๒๕๕๕), ๑๑๓ - ๑๑๗.

นงคราญ ศรีชาย และวริทธิ์ หัศภาค. โบราณคดีศรีวิชัย มุมมองใหม่การศึกษาวิเคราะห์แหล่งโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๑๑ นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์เม็ดทราย, ๒๕๕๓.

นิดา หงษ์วิวัฒน์. อาชีพกับทะเล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงแดดเพื่อนเด็ก, ๒๕๕๔.

พงษ์เทพ สัจจารุ่งเรือง, บรรณาธิการ. ท่องเที่ยวทั่วไทยฉบับภาคใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชุมชนสารสนเทศ, ม.ป.ป.

พุทธทาสลิขิต ๓. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, ๒๕๕๓.

พระประชา ปสนนธมโม. อุตฺตมประวัติท่านพุทธทาส เสาไว้เมื่อวัยสนธยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๕๕.

พระราชสุธรรมเมธี (สังข์ ฐิริปัญโญ ป.ธ. ๙). ประวัติพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

_____. เมืองไชยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พัฒนาชุมชนอำเภอไชยา, สำนักงาน. หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผ้าไหมพุมเรียง. ๒๕๕๔. (อัดสำเนา)

พุทธทาสภิกขุ. สิบปีในสวนโมกข์ เสาเรื่องชีวิตในวัยหนุ่ม. กองทุนวัฒนธรรม เพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม. ม.ป.ป.

รัญจวน อินทรกำแหง. **สวนโมกข์ทำไม? ทำไมสวนโมกข์?**. กรุงเทพฯ : บริษัท ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด, ๒๕๓๙.

รัตนา ศิริพูล. **สุราษฎร์ธานี**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๔๓.

ราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สถาบัน. หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **เกาะสมุย**

เกาะพะงัน : แหล่งศิลปกรรมที่สำคัญ. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

วิชาการ, กรม. **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกัน**

อย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

วินิจ รังผึ้ง. **“สายธารคลองแสงกับความเปลี่ยนแปลงต้นน้ำตาปี”** อนุสาร อ.ส.ท., ๓๐ (พฤษภาคม, ๒๕๓๓),

๘๐-๘๙.

วิวัฒน์ พันธุติยานนท์. **“เกาะสมุย ร่มเรือนไม้มะพร้าวริมหาด - เกาะมะพร้าว”** สารคดี, ๖๕ (กรกฎาคม,

๒๕๓๓), ๑๖๓ - ๑๗๕.

_____. **“บัวผุดไม่ใช่เพียงดอกไม้ยักษ์”** สารคดี, ๑๒๒ (เมษายน, ๒๕๓๔), ๗๖ - ๙๑.

_____. **“อุทยานแห่งชาติจุดชมวิวกับเส้นขอบฟ้าที่ วิวตาหลับ”** สารคดี, ๑๖๐ (มิถุนายน, ๒๕๔๕),

๑๔๒ - ๑๕๗.

ศูนย์ปฏิบัติการโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ สำนักงานป่าไม้เขตสุราษฎร์ธานี กรมป่าไม้. **พันธุ์ไม้**

มงคลพระราชทานประจำจังหวัด และไม้มงคล ๙ ชนิด ม.ป.ท., ม.ป.ป.

วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ**

ทางทะเล. ม.ป.ท., ๒๕๓๘.

สาระสันต์ แสงศรี. **พุทธทาส : มิติแห่งสวนโมกข์**. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์เศ พรินต์เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๓๖.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. **ศรีวิชัย**. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, ๒๕๓๑.

สุวรรณา เหลืองชลธาร และคณะ. **พุทธทาส สวนโมกขพลาราม กำลังแห่งการหลุดพ้น**. หจก.ภาพพิมพ์,

๒๕๓๗.

หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **แหล่งศิลปกรรมสำคัญในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**.

สุราษฎร์ธานี : โรงพิมพ์อุดมลาภ, ๒๕๔๒.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. **เข้าใจถิ่นเข้าใจเที่ยว สุราษฎร์ธานี**.

กรุงเทพฯ : บริษัทแปลน พรินต์ จำกัด, ๒๕๔๑.

_____. **เข้าใจถิ่นเข้าใจเที่ยว สุราษฎร์ธานี**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : บริษัทแปลน พรินต์ จำกัด, ๒๕๔๒.

อำเภอเกาะสมุย, สำนักงาน. **บรรยายสรุปอำเภอเกาะสมุย**. สุราษฎร์ธานี : ม.ป.ท., ๒๕๔๔. (อัดสำเนา).

ขอขอบคุณผู้มอบเคราะห์ข้อมูลและภาพประกอบ

๑. นายพลรัตน์ พิวัฒน์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขื่อนรัชชประภา
๒. นางหวันมะ นุ้ยหมื่น ผู้จัดการร้านวรรณะไหมไทย
๓. นายธนบูรณ์กิตติ จิรพัฒนการ ประธานชมรมผู้ประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี และกรรมการผู้จัดการโรงแรมเสาวลักษณ์ธานี
๔. นายกนก งานไพโรจน์ นายกสมาคมนักสื่อสารมวลชนสุราษฎร์ธานี
๕. นายทศพล งานไพโรจน์ รองนายกเทศมนตรีเมืองท่าข้าม
๖. นายชัยวุฒิ ศิวยพรพราหมณ์ นักวิชาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๗. พลตรีวันชัย สุกสี ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี
๘. พันโทอิรา แดหวา นายทหารฝ่ายยุทธการจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี
๙. พันตรีอาทิตย์ อรุณโชติ ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓ กรมทหารราบที่ ๒๕
๑๐. พันตรีสุรินทร์ สัตยาคม ศูนย์ต่อสู้ป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบกที่ ๔
๑๑. จ.ส.อ.มานิตย์ สุวรรณภักดี จังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานี
๑๒. นายเชิดธวัช พงษ์เผ่านิลศิลา ผู้จัดการฟาร์มหอยนางรม
๑๓. นางเรณู พงษ์เผ่านิลศิลา เจ้าของฟาร์มหอยนางรม
๑๔. นางสาวอรรวรรณ กฤตโยภาส ผู้จัดการร้านอาหาร “ในอ่าวซีฟู้ด”
๑๕. นายโสภณ ศิริกุลพิพัฒน์ หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๖. นางวาริจันทร์ ศิริกิจ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา
๑๗. นายวิชชุ อักษรชู อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง
๑๘. พญ.ปภาโมกข์ พรหมช่วย โรงพยาบาลสวนสราญรมย์
๑๙. นายชยันต์ อุตตมางกูร
๒๐. พระครูสมุห์สมบูรณ์ ฐิตสีโล
๒๑. นายธนิศย์ จำปาทิพย์
๒๒. นายสุระวิชญ์ พูนจันทร์

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

อธิบดีกรมวิชาการ
(นายประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์)

รองอธิบดีกรมวิชาการ
(นางอารีรัตน์ วัฒนสิน)

รองอธิบดีกรมวิชาการ
(นายประสาธ สอ้านวงศ์)

ผู้อำนวยการกองวิจัยทางการศึกษา
(นายอรรณ ชูทัพ)

ประธานกรรมการ

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ
(นายวินัย รอดจ่าย)

รองประธานกรรมการ

หัวหน้ากลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
(นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์)

กรรมการ

นางระวีวรรณ	ภาคพรต
นายกฤษ	บุญ-หลง
นายทวีพร	ทองคำใบ
นายพินิจ	สุขะสันต์
นายอนุรักษ์	วงศ์ใหญ่

กรรมการและเลขานุการ

นางสุทิน	ทองใส
----------	-------

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางจรรยาศรี	ชื่นมีศรี
นางสาวสละ	กำทรัพย์

ผู้เขียน

เยียนสุราษฎร์ธานี

นายวินัย รอดฉาย

เมืองคนดีศรีแผ่นดิน

นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์

รอรธานินทร์ถิ่นประวัติศาสตร์

นางระวีวรรณ ภาคพรต

ท่องเที่ยวธรรมชาติสุดฟินทั่วแคว้น

นางสุทิน ทองใส

ดินแดนแห่งหอยใหญ่

นายกฤษ บัญ-ชลสง

งามล้ำไหมไทยชุมเรียง

นายพินิจ สุชะสันต์

เสียงสวนโมกข์โลกขุททาส

นางจรูญศรี ชื่นมีศรี

นิราศพระธาตุไผยา

นายทวีพร ทองคำใบ

บรรณาธิการที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ
(นายวินัย รอดจ่าย)

ผู้อำนวยการกองวิจัยทางการศึกษา
(นายธำรง ชูทัพ)

บรรณาธิการ

นายเอนก รัตน์ปิยะภากรณ์

ถ่ายภาพประกอบ

นายทวีพร ทองคำใบ

จัดทำรูปเล่มและช่วยถ่ายภาพประกอบ

นางสาวสละ กำทรัพย์
นายอนุรักษ วงศ์ใหญ่

ออกแบบปก

นางสาวสละ กำทรัพย์

คอมพิวเตอร์กราฟิก

นายอุดม คล่องแคล่ว
นายศุภกิจ ชูแสงทอง

จัดพิมพ์ต้นฉบับ

นางจรรยา ศรีนมีศรี
นางเจรจา อยู่ประยงค์

ประสานงานพิมพ์

นางมาลีรัตน์ อดุลชีวะ
นายอนุชา จันทน์แจ้ง
นายสุชาติ สิงห์ประเสริฐ

งานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของกรมวิชาการ
ณ วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง สุราษฎร์ธานี เมืองคนดีศรีแผ่นดิน เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕

(นายสงบ ลักษณะ)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ขาวดั่งสร้อยร้อยมุกชุกงานหยก
เสียงดั่งนกกการเวกสั้เสกสาร
ใสดั่งแก้วแวววามงามสะคราญ
พลีวุดั่งมานเมืองฟ้าคือหน้าเมือง

ทวีพร ทองคำใบ

